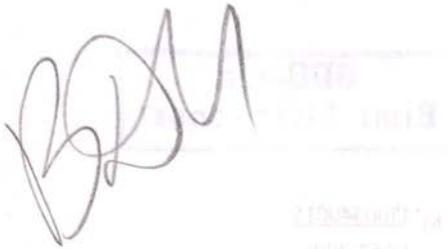

SÖZ AZADLIĞI VƏ
İNFORMASIYA TƏHLÜKƏSİZLİYİ:
MİLLİ VƏ BEYNƏLXALQ
TƏMİNAT

TERMINLƏR VƏ ANLAYIŞLAR

“UniPrint”

Bakı-2005

84(Az)

M27

4612
+ M31

Mazanlı İ.A.

Söz azadlığı və informasiya təhlükəsizliyi: milli və beynəlxalq təminat. Terminlər və anlayışlar. Bakı, 2005. 160 səh.

Mazanlı İ.A.

Freedom of speech and information security: national and international provision. Terms and conceptions. Baku 2005. 160 pages.

BDÜ-nun
Elmi kitabxanası

M 4700340015

I 657-2005

ISBN 5-89600-328-5

© *Bakı, 2005*

231008

Camiyətdə demokratikləşmə prosesinin getdiyi, hüquqi dövlətin əsaslarının yarandığı bir dövrdə, xüsusilə beynəlxalq aləmlə qəbul olunmuş başlıca insan hüquqlarının və demokratik cəmiyyətin əsas elementlərindən sayılan söz azadlığı, informasiya hüququ və informasiya təhlükəsizliyi ilə bağlı milli və beynəlxalq hüquqi norma və prosedurlar İsləni hazırlanır və geniş təbiq olunur. Belə bir şəraitdə, xüsusilə kompüter informasiyası sahəsində çoxsaylı və müxtəlif nəzəri anlayışlardan geniş istifadə olunur və bu terminlərin birmənəh şəkildə traktovkasının əhəmiyyətini gəldikcə artırmaqdadır.

“Söz azadlığı və informasiya təhlükəsizliyi: milli və beynəlxalq teminat. Termindən və analayışlar” kitabı informasiya sahəsinə aid olan teminlərin (250-yə yaxın) rəsmi (normativ) analayışlarını özündə əks etdirir. Kitabda həmçinin söz azadlığı və informasiya hüququ ilə bağlı BMT-nin müvafiq sənədləri çap edilmişdir. Eyni zamanda, kitabda ATƏT-in özüniütfadə azadlığı, azad informasiya axını və kütəhi informasiya vasitələrinin azadlığı ilə bağlı sənədləri Azərbaycan dilində müəllifin tərcüməsi ilə ilk dəfə oxuculara təqdim olunur.

Kitab jurnalistlər, hüquq-mühafizə işçiləri, jurnalistika, hüquq və beynəlxalq münasibətlər fakültələrinin tələbələri, aspirantlar, o cümlədən geniş ictmayıyyət üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Müəllif ümidi edir ki, kitabda toplanılan temin və sənədlər Azərbaycan Respublikasının Milli Təhlükəsizlik Konsepsiyasının və İnformasiya Təhlükəsizliyi Doktrinasının İsləniib həzurlanmasında faydalı olacaqdır.

While democratization is taking place and fundamentals of lawful state are being established, national and international legal norms and procedures on internationally accepted basic elements of human rights and democratic society are developed and widely applied. These elements are freedom of media, right for information and data protection. In such conditions numerous and different theoretical definitions are widely used especially in e-data and unified interpretation of the used terminology is vitally needed.

This book contains official (standard) definition of about 250 terms used in field of information. The relevant UN documents on freedom of speech and on right for information are also given in this publication. In addition through this book at first time the author presents to readers his translation into Azerbaijani of the OSCE documents on freedom of expression, free flow of information and freedom of media.

It is designed as a reference tool for journalists, law enforcement officers, students of faculties on journalism, law and international relations, postgraduates and general public.

The author expects that terms and documents collected in this book will be helpful in development of the National Security Concept and Data Protection Doctrine of Azerbaijan Republic.

GİRİŞ

Hazırda bəşəriyyət informasiya cəmiyyətinin formallaşması dövrünü yaşayır. Qlobal informasiya mühitinin yaradılması, informasiya və kommunikasiya texnologiyalarından kütləvi istifadə edilməsi, sosial və iqtisadi fəaliyyətin yeni formalarının yaranması, informasiyanın əmtəəyə çevrilməsi, informasiya və bilik bazalarının yaradılması və inkişaf etdirilməsi, təhsil sisteminin təkmilləşməsi, bəyəlxalq, milli və regional səviyyədə informasiya mübadiləsi sistemlərinin imkanlarının genişlənməsi hesabına peşə və ümumi mədəniyyət səviyyəsinin artması və s. bu cəmiyyəti səciyyələndirən əsas xüsusiyyətlərdir.

İformasiya cəmiyyətinin bərqərar olması demokratik inkişafın vacib şərti sayılan vətəndaşların və sosial institutların məlumat almaq, onu yaymaq və istifadə etmək kimi hüquqlarını təmin edən mühitin yaradılması üçün də zəmin yaradır. Demokratik idarəetmə forması fikrin azad ifadə olunmasını tələb edir. Bunsuz vətəndaşların siyasi və ictimai həyatda iştirak etmələri üçün vacib olan informasiyanı əldə etmək mümkün deyildir. İformasiya daşıyıcısı və yayıcısı kimi isə mətbuatın və kütləvi informasiya vasitələrinin azadlığı əsl demokratik vətəndaş cəmiyyəti quruculuğunu ən başlıca şərtlərindən biridir.

Müasir dövrdə informasiya cəmiyyətdə əsas strateji resursa çevrilmişdir və informasiya sahəsinin rolü getdikcə daha da artmaqdadır. İformasiya sahəsi informasiyanı, informasiyanın infrastrukturunu, informasiyanın toplanılması, formallaşdırılması, yayılması və istifadəsini, həmçinin bu zaman ortaya çıxan ictimai münasibətlər sisteminin tənzimlənməsi subyektlərini özündə ehtiva edir.

İformasiya sahəsi cəmiyyətin həyatında sistemyaradıcı bir amil olaraq ölkənin siyasi, iqtisadi, müdafiə və s. kimi əsas təhlükəsizliyinin vəziyyətinə fəal təsir göstərir. Hər bir cəmiyyətin milli təhlükəsizliyi, xüsusiə informasiya təhlükəsizliyinin təmin olunmasından olduqca aslidir və müasir texniki tərəqqi dövründə bu asılılıq daha da artmaqdadır.

Xüsusilə, iqtisadiyyatda informasiyanın yaranması, yayılması, hazırlanması və istifadəsi (istehlaki) istiqamətində mövcud proses və vasitələri əhatə edən yeni ictimai istehsal sahəsi yaranmışdır və getdikcə əhalinin daha geniş təbəqələri bu sahəyə colb olunmaqdadır. İformasiya cəmiyyətinin formallaşması informasiyalasdırma prosesi ilə müşayiət olunur. Bu proses zamanı insan fəaliyyətinin bütün sahələrində yeni texnologiya və vasitələr fəal şəkildə tətbiq edilir və bütün bunlar bələ deməyə əsas verir ki, informasiyalasdırma bəşəriyyətin inkişafında həqiqətən də həllədici rol oynamağa başlayır və informasiya cəmiyyətindən obyektiv olaraq yan keçmək mümkün deyildir.

İformasiya münasibətlərinin və proseslərinin durmadan inkişafı informasiya sahəsində yeni münasibətlər sisteminin - informasiya təhlükəsizliyinin təminatı siteminin, informasiya hüququnun yaranmasını tələb edir. Müstəqilliyyini yenidən bərpa etmiş Azərbaycan Respublikasında demokratik cəmiyyətin, hüquqi dövlətin əsaslarının yaradıldığı bir şəraitdə bu sahədə müəyyən addımlar atılmış, qanunvericilik aktları və digər hüquqi aktlar qəbul edilmişdir. Həyata keçirilmiş bir sıra qanunvericilik tədbirləri sözügedən sahədə artıq bəzi kompleks spesifik hüquqi məsələlər barədə müzakirələr aparmağa əsas verir. İformasiya münasibətləri hüquqi tənzimlənmənin predmeti kimi, informasiya-hüquqi münasibətlərin subjektləri, informasiyanın alınması, verilməsi, saxlanması və istifadəsinin hüquqi mexanizmləri, müxtəlif məzmunlu informasiyanın, məlumat bank və bazalarından istifadənin hüquqi rejimləri, informasiya hüquq pozuntuları, məsuliyyət və s. məsələlər müzakirə obyekti ola bilər.

Artıq kağız daşıyıcılara əsaslanan informasiya xidməti praktikası köhnəmiş, onun yerinə isə yeni - ən müxtəlif informasiyaların elektron təsvirlərinə əsaslanan xidmət növü gəlmışdır. Bu xidmət növü informasiyanın qeyri-məhdud sayda çoxaldılmasına, vaxtından və yerindən asılı olmayaq istifadəçi tərəfindən dünya kompüter şəbəkəsindən dərhal əldə olunmasına geniş imkanlar açır.

Bu gün kompüter dünyada milyonlarla insanın həyatının ayrılmaz hissəsinə çevrilmişdir. Təxmini hesablamalara görə, yaxın gələcəkdə fərdi kompüterlərin dördə biri (250 milyon) kompüter şəbəkəsi ilə əhatə olunacaqdır. Dünyada kompüterdən istifadə vaxtının 80 %-i mətn üzərində işə sərf olunur.

Azərbaycan Respublikasında da iqtisadi və mədəni həyatın sürətlə

kompüterləşməsi prosesi gedir. Hazırda Azərbaycanda hər 1000 nəfərdən 20 nəfərin fərdi kompüteri var. Təxminən 25-dən artıq internet provayderi fəaliyyət göstərir. Onların 400 min istifadəçisi var. Bunların böyük hissəsini əhalinin əsasən yaş həddi 15-40 arasında olan fəal təbəqəsi təşkil edir.

Respublikamızda hazırda həmçinin 4 minə qədər internet klubları və internet kafelər fəaliyyət göstərir. Burada əsasən 12-18 yaşlı uşaqlar və gənclər məşğul olurlar. Bütləklədə əhalinin 5 %-i, gənclərin isə 13,4 %-i internetdən istifadə edir.

Kompüterləşmə bütün bəşəriyyətin böyük nailiyyətinə çevrilmişdir. Məhz bu təzahür elmi-texniki tərəqqinin müasir mərhələsinin əsasını qoymuşdur. Eyni zamanda qeyd etmək lazımdır ki, bəşər tarixində dəfələrlə olduğu kimi, yeni biliklər və kəşflər həmçən özləri ilə bərabər yeni problemlər də yaradır.

Praktiki olaraq cəmiyyətimizin bütün sahələrini əhatə edən kompüterləşmə müsbət tərəflərinə baxmayaraq, bir sıra neqativ tərəflərə da malikdir. Daha dəqiq desək, yeni cinayət növü - kompüter informasiyası sahəsində baş verən cinayətlər meydana gəlmişdir. Bu cinayətlər öz mexanizmində, baş verma və gizlədilmə xüsusiyyətlərinə görə müəyyən səciyyələrə malikdir və onlar yüksək latentliyi və cinayətlərin üstünün açılmasının aşağı səviyyədə olması ilə xarakterizə olunur. Bu cür cinayətlərin baş verməsi adətən hüquq-mühafizə orqanlarını çəş-baş vəziyyətə salır, onlar adekvat tədbirlərin görülməsinə, bu cür sosial-hüquqi təzahürlərə qarşı mübarizəyə heç də həmçən hazır olmurlar. Xüsusilə da kompüter informasiyası sahəsində baş verən cinayətlərin təhqiq olunması və müvafiq təhqiqatçı mütəxəssislərin hazırlanması üzrə elmi cəhətdən dəqiq əsaslandırılmış tövsiyələrin kifayət qədər olmaması bu sahədə bir sıra problemlər yaradır.

Kompüter informasiyası anlayışı, eyni zamanda sosial münasibətlər sistemində, o cümlədən informasiya sahəsində baş verən hüquqi münasibətlər sistemində bu anlayışların yeri və rolü, onların mahiyyəti geniş elmi müzakirələrin mövzusuna çevriləkdədir. Bu da ümumi qəbul olunmuş elmi və qanunvericilik anlayışlarının müəyyən olunmasının hələ tam başa çatmaması ilə sıx bağlıdır.

Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinə «Kompüter informasiyası sahəsində cinayətlər» adlı 30-cu fəsil (Maddə 271) daxil edilənədək bu cinayət növünə müxtəlif baxışlar mövcud idi və bəzi hallarda bu baxışlar

indi də davam etməkdədir. Bu növ cinayətlərin diapazonu kompüter cinayətləri (bu yanaşmanın nümayəndələri bu və ya digər kompüter üsullarından istifadə ilə törədilmiş bütün cinayətləri bura aid edirlər) anlayışının geniş izahından tutmuş, həmin cinayətlərin hətta sərbəst cinayət növü kimi inkar olunmasına qədər bir sahəni əhatə edir.

Nəhayət, 2000-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində kompüter informasiyası sahəsindəki cinayətlər müstəqil cinayət növü kimi müəyyən edilərək, müxtəlif yanaşmalarla bağlı mövcud olan qeyri-müəyyənlilik aradan qaldırılmışdır.

Beynəlxalq praktikada qəbul olunmuşdur ki, ümumi cinayətkarlıq strukturunda başqa cinayət növləri ilə (xüsusilə başqasının mülkiyyətinə qəsdən bağlı cinayətlərlə) müqayisədə o qədər də böyük çəkiyə malik olmayan kompüter informasiyası sahəsindəki cinayətlər təkcə ayrı-ayrı elektron-hesablayıcı texnika istifadəçiləri üçün deyil, eyni zamanda bütövlükdə həmçinin ayrı-ayrı ölkələrin milli təhlükəsizliyi üçün real qorxu yaradır. Çünkü, bù cür cinayətlər getdikcə daha çox transmilli mütəşəkkil xarakter alır və onun vurduğu ziyanı bəzi hallarda hesablamaq belə mümkün olmur.

Ölkənin müdafiəsi və istehsalat təyinatlı mürəkkəb kompüter sistemlərinin idarəedici ötürücüləri ilə bağlı fəaliyyət istiqamətləri ilə əlaqəli olan informasiyaların məhv edilməsi, təcrid olunması, modifikasiyası və s. xeyli sayda insan tələfatına gətib çıxara, onların sağlamlığına ziyan vura bilər. Bu proseslər eyni zamanda təhlükəli nəticələrini əvvəlcədən körmək mümkün olmayan texnoloji proseslərin əmələ gəlməsinə və inkişafına, külli miqdarda maddi və mənəvi əmlakın məhvini də səbəb ola bilər.

İdarəetmə və istehsalatla bağlı fəaliyyət sahələrində kağızsız texnologiyaların və hesablayıcı texniki vasitələrin tətbiqi digər cinayət növlərinin də törədilməsinə şərait yaradır. O cümlədən, şəxsi həyatın toxunulmazlığı, məlumat sırrı, müəlliflik hüququnun və əlaqəli hüquqların pozulması, ixтиräçiliq və patent hüquqlarının pozulması, dələduzluq, qanunsuz kredit alma, kommersiya və bank sırrı təşkil edən məlumatların qanunsuz alınması və açıqlanması, təşkilatların vergidən yayınması, insanların həyatı və sağlamlığı üçün təhlükə yaranan şəraitlər haqqında informasiyaların gizlədilməsi və s. cinayətləri bura aid etmək olar.

Kompüterlərlə, yeni elektron yayım və informasiya vasitələri ilə bağlı cinayətlərin geniş yayılması, həmçinin onların sayının artması məhz elmi-

texniki tərəqqi ilə - inkişaf etməkdə olan obyektiv poses vasitəsi ilə təmin edilir. Bu proses hesablayıcı informasiya texnikasının günbəgün təkmilləşməsi, kompüter və elektron şəbəkərinin tətbiqi sahələrinin durmadan genişlənməsi, o cümlədən Internet dünya qlobal informasiya şəbəkəsinin istifadəsi ilə bağlıdır.

Kompüter informasiyası sahəsindəki cinayətlərin spesifikliyi onların törədilməsi zamanı yüksək texnologiyalardan, dünya elminin və texnikanın ən son nailiyyətlərindən istifadə edilməsi ilə izah olunur. Bu zaman həmcinin müəyyən xüsusi biliklərə malik olmaq da əsas şərtlərdəndir. Həmin cinayətlərin yüksək latentlik səviyyəsi onların aşkarlanması və qeydə alınmasını, onlara qarşı mübarizənin təşkil olunmasını, qabaqlayıcı tədbirlərin həyata keçirilməsini xeyli çətinləşdirir.

Bu gün elmi dövriyyədə kompüter informasiyası sahəsində mövcud olan təzahür və prosedurlar barədə müxtəlif və çoxsaylı nəzəri anlayışlara və terminlərə rast gəlinir. Həmin anlayış və terminlərin birmənalı şəkildə traktovkasının vacibliyi getdikcə daha vacib əhəmiyyət kəsb edir. Oxuculara təqdim olunan «Söz azadlığı və informasiya təhlükəsizliyi: milli və beynəlxalq təminat. Terminlər və anlayışlar» kitabı informasiya sahəsinə aid olan terminlərin rəsmi (normativ) izahını, həmcinin problemlə bağlı beynəlxalq sənədələri özündə eks etdirir. Kitab müasir elektron informasiyası sahəsində çalışanlar, bu sahədəki münasibətlərin tənzimlənməsi ilə məşğul olan şəxslər, jurnalistlər, hüquq-mühafizə işçiləri, jurnalistika, hüquq və beynəlxalq münasibətlər fakültələrinin tələbələri, aspirantlar, o cümlədən geniş ictimaiyyət üçün nəzərdə tutulmuşdur.

INTRODUCTION

Humanity lives formation period of information society at the present. Creation of information environment, mass utilization of information and communication technologies, creation of new forms of social and economic activities, turning of information to commodity, creation and development of information and knowledge markets, improvement of education system, increasing of profession and common culture level due to expanding of system opportunity of information exchange in international, national and regional level etc. are the main features that characterizes the society.

Establishment of information society paves the way for creation of condition, which ensures rights of citizens, and social institutions that are considered to be the necessary condition of democratic development, such as getting, spreading and utilizing of information. The form of democratic management requires explanation of thought freely. Citizens may not obtain information necessary for participation in social and public life without this. But as a carrier and spreader of information, freedom of mass media is the most main condition of creation of real democratic citizen society.

At contemporary time, information has turned main strategic resource and role of information field is still increasing. Information field includes information, infrastructure of information, and gathering, forming, spreading and utilizing of information, also subject of regulation of social relation system arising during that time.

Information field impacts on state of main security as a political, economical, protection etc. being a system creative factor in life of society. National security of each society, depends on guaranty of information security and this dependence is more increasing in contemporary progressive period.

Especially, new public production field that includes existing process and ways in the direction of creation, spreading, preparation and utilization (usage) of information in economy has been established and broader sections of peoples is gradually involving to this field. Formation of information society is accompanied with informatization process. During this process new technologies and methods are applied actively in all spheres of human activities and all these provide basis to say that, informatization begins to take decisive part in mankind development really, and it is impossible to keep apart objectively from information society.

Development of information relations and process immediately, requires creation of system of new relations - maintenance system if information security, information right in information field. Certain steps has been taken, legislation acts and other legal acts has been accepted in this field in the situation which basis of democratic society, legal state is created in Azerbaijan Republic that restored its independence again. Some applied legislation measures already gives the base to conduct debates on some complex specific legal matters in said field. Information relation, as a object of legal provision, subjects of information-legal relations, legal mechanisms of gaining, giving, holding and using of information, legal regimes of various pithy information, using from informational bank and markets, information right violations, responsibility and etc. matters can be discussion object.

Information service practice basing on paper transportations became an old, instead of it service type basing on electron descriptions of new-the most various information appeared. This service type open high options to increasing of information in non-limited number, gaining it immediately from world computer net by user not depending on time and place.

Today computer turned inseparable part of millions human life in the world. In accordance with approximate calculations, in recent time four and firth (250 million) of individual computers will be covered with computer net. 80 % of using time from the computer in the world is taken over text.

Computerization process speedily of economical and cultural life is ongoing in Azerbaijan Republic too. Each 20 person from every 1000 persons

have individual computer in Azerbaijan too. Internet provider more than about 25 is acted. Their have 400 thousand users. Especially active level of population among 15-40 age limit of great part organize these.

Internet clubs and Internet cafes till 4 thousand are used in our Republic. Here especially 12-18 age children and youth are engaged in. Commonly 5 % of population, 13,4 % of youth use from Internet.

Computerization turned great success of all worlds. Only this appearance founded modern stage of scientific-technical progress. In the same case it needs to note that as being more times in the human history, new knowledge and inventions create new problems together with themselves.

Although positive parts of computerization covering all fields of our society practically, it has some negative parts. Exactly new criminal type-crimes happened in computer information fields appeared. These criminals have corresponding characteristics for its mechanism, happening and hidden characteristics and they are characterized with high latent and being in low level of clearing of crimes. Happening of such crimes confuse right-defense organs, they aren't always ready to take adequate measures and struggle against such social-legal appearance. Especially not having enough recommendations based exactly from scientific part for clearing of crimes happened in computer information field and preparation corresponding investigator specialists create some problems.

Computer information meaning, in the same case place and role of these meanings in social relations system, including legal information system happened in information field, their essence becoming subject of high scientific discussions. It close connects not completed fully of determination of scientific and legislative meanings passed commonly.

There were various views to such criminal type till Chapter 30 (Article 271) called "Crimes in computer information field" are entered into Azerbaijan Republic Criminal code and in some cases these views are ongoing now. Diapason of such type crimes cover field from wide explanation of computer crimes (representatives of such approaching belong all crimes committed with using from such or other computer styles) to rejecting the same crimes as free crime type.

At the result non-determination concerning with such various approaching were taken out with determining crimes as independent crime type in computer information field in Azerbaijan Republic Criminal Code in 2000.

It was admitted in the international practice that crimes in computer information not having high weight in comparison with other criminal type (especially criminals concerning with attempt to others property) in common criminal structure creates real fright not for separate electron-calculation technical users, in the same case national security of the separate countries. Because crimes creates more transnational corresponding character and damage is impossible to calculate in the same cases.

Destroying, separating, modification and etc of information concerning with defense of the country and activity directions concerning with management transformers of production compound computer systems can be reason to death of a lot of people and damage to their health. In the same case these processes can be reason to creation and development of technical processes impossible see before dangerous results and losing of material and moral property in large amount.

Applying of technologies and calculation technical means without paper in activity fields concerning with management and production create happening of other criminal types. Including inviolability of person, information secret, violation of copy right and concerning rights, violation of invention and patent rights, knavishness, purchasing illegal credit, illegal getting and explanation of information organizing commercial and bank secret, evasion of tax of the organizations, hiding of information about conditions creating dangerous for life and health of persons and etc crimes can be belonged here.

Expansion widely of crimes concerning with computers, new electron transmission and information means, also increasing their number is provided only by scientific-technical progress-developing objective pose. This process is concerning with improvement day-by-day of calculation information technology, expansion without stopping of appeal fields of computer and electron nets, including using of Internet world global information net.

Specifications of crimes in computer information field are explained with using from high technologies, the last successes of world science and technique during committing them. At that time having corresponding special knowledge are the main conditions. High latency level of the same crimes create trouble to their clearing and noting, organization struggle against them, carrying out initial measures.

Today in scientific turnover various and some theoretical meanings and terms about appearance and procedures being in computer information field are met. Importance of treatment in the same form of the same meaning and terms has importance significance. Book called "Freedom of speech and information security: national and international provision. Terms and conceptions" prescribe official (normative) explanation of terms belonging to information field and international documents concerning with problem in itself. This book is designed for employees in the field of modern electron information, persons, dealing with regulation of relations in this field, journalists, law enforcement officers students of journalism, law and international relations faculties, post-graduates, including general public.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ MÜASİR İNFORMASIYA QANUNVERİCİLİYİ AKTLARINDA İSTİFADƏ OLUNAN TERMİNLƏRİN LÜĞƏTİ

ABONENT (teleradio yayımı sahəsində) -
televiziya və radio yayım xidmətlərindən istifadə edən fizi-
ki və ya hüquqi şəxs («*Televiziya və radio yayımı haqqında*»
*Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 25 iyun 2002-
ci il, № 345-IIQ»).*

AKKREDİTƏ EDİLMİŞ SERTİFİKAT XİDMƏTLƏRİ MƏRKƏZİ

təkmil sertifikat vermək hüququ müvafiq icra hakimiyyəti
orqanı tərəfindən şəhadətnamə ilə təsdiqlənmiş sertifikat xid-
mətləri mərkəzi («*Elektron imza və elektron sənəd haqqında*»
*Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 9 mart 2004-
cü il, № 602-IIQ»).*

ARXİV-

arxiv sənədlərinin məcmusu, onların komplektləşdirilməsi-
ni, uçotunu, mühafizəsini və istifadəsini həyata keçirən arxiv
təşkilatları və ya idarələrin, müəssisələrin struktur bölmələri
(«*Milli arxiv fondu haqqında*» *Azərbaycan Respublikasının
Qanunu, Maddə 1, 22 iyun 1999-cu il, № 694-IQ»).*

ARXİV FONDU-

tarixi və məntiqi baxımdan bir-biri ilə bağlı olan arxiv sə-
nədlərinin məcmusu («*Milli arxiv fondu haqqında*» *Azərbay-
can Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 22 iyun 1999-cu il, №
694-IQ»).*

ARXİV SƏNƏDİ-

mühafizə edilən və ya edilməli olan, informasiya daşıyıcısı-
nın növündən asılı olmayaraq dövlət, cəmiyyət və ya öz mül-

kiyyətçisi üçün tarixi, elmi, mədəni əhəmiyyət kəsb edən sənəd («Milli arxiv fondu haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 22 iyun 1999-cu il, № 694-IQ).

ARXİV SƏNƏDLƏRİNİN DAIMİ MÜHAFİZƏSİ-
həmin sənədlərin arxivdə, muzeydə və kitabxanada müddətsiz mühafizəsi («Milli arxiv fondu haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 22 iyun 1999-cu il, № 694-IQ).

**ARXİV SƏNƏDLƏRİNİN
MÜVƏQQƏTİ MÜHAFİZƏSİ-**
dövlət və yerli özünüidarə orqanları, dövlət idarə, müəssisə və təşkilatları tərəfindən arxiv sənədlərinin «Milli arxiv fondu haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanununda nəzərdə tutulmuş müddətdə mühafizəsi («Milli arxiv fondu haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 22 iyun 1999-cu il, № 694-IQ).

AUDİOVİZUAL ƏSƏR İSTEHSALÇISI-
belə əsərin hazırlanması təşəbbüsünü və məsuliyyətini üzərinə götürmiş fiziki və ya hüquqi şəxs. Başqa sübutlar olmaqdə audiovizual əsərdə adı adı qaydada göstərilmiş fiziki və ya hüquqi şəxs audiovizual əsərin istehsalçısı sayılır («Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 4, 5 iyun 1996-ci il, № 115-IQ).

AUDİOVİZUAL İNFORMASIYA-
səslə müşayiət olunan görüntülü (təsvirli) informasiya («Televiziya və radio yayımı haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 25 iyun 2002-ci il, № 345-IIQ).

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİ YANINDA DÖVLƏT SİRRİNİN MÜHAFİZƏSİ ÜZRƏ İDARƏLƏRARASI KOMİSSİYA-

İdarələrarası Komissiya dövlət sırrı haqqında Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyinin həyata keçirilməsini təmin edən, dövlət proqramlarının, normativ hüquqi aktların və metodik sənədlərin işlənilib hazırlanması və yerinə yetirilməsi namədincə dövlət sırrının mühafizəsi sahəsində dövlət hakimiyyəti orqanlarının fəaliyyətini əlaqələndirən kollegial orqan (*Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yaninda Dövlət Sırrının Mühafizəsi üzrə İdarələrarası Komissiya haqqında Əsasnamə, Maddə 2, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1999-cü il 9 dekabr tarixli, 224 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmişdir*).

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİ YANINDA DÖVLƏT SİRRİNİN MÜHAFİZƏSİ ÜZRƏ İDARƏLƏRARASI KOMİSSİYANIN FUNKSIYALARI-

dövlət sırrı təşkil edən məlumatların yayılması nəticəsində Azərbaycan Respublikasının təhlükəsizliyinə vurula bilən zərərin miqdarının müəyyənləşdirilməsi qaydasına və göstərilən məlumatların bu və ya başqa məxfilik dərəcəsinə aid edilməsi qaydalarına dair təkliflərini hazırlayır və təsdiq olunmaq üçün Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim edir;

dövlət sırrının aid edilən məlumatların və həmin məlumatlar barəsində sərəncam vermək səlahiyyətinə malik olan hakimiyyət orqanlarının siyahısını tərtib edir və təsdiq olunmaq üçün Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim edir;

«Dövlət sırrı haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun həyata keçirilməsini təmin edən dövlət proqramlarını,

normativ hüquqi və metodiki sənədləri işləyib hazırlayır və müəyyən edilmiş qaydada təsdiq edilmək üçün müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarına təqdim edir;

Azərbaycan Respublikasında dövlət sirrinin mühafizəsi sisteminin təkmilləşdirilməsi və hüquqi tənzimlənməsi barədə təklifləri Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə və Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə təqdim edir;

fondyaradıcı təşkilat ləğv edildikdə və onun hüquqi varisi olmadıqda, dövlət sirri təşkil edən məlumat daşıyıcılarının məxfiliyinin açılması qaydası haqqında məsələyə baxır;

mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının, müəssisə, idarə, təşkilatların və vətəndaşların dövlət sirrinə aid edilmiş məlumatların məxfiliyinin açılması haqqında sorğularına «Dövlət sirri haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununda nəzərdə tutulmuş qaydada baxır;

dövlət sirri təşkil edən məlumatların digər dövlətlərə verilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərarının verilməsi mümkünlüyü haqqında ekspert rəyi verir;

dövlət sirrini təşkil edən məlumatların yayılması nəticəsinədə Azərbaycan Respublikasının təhlükəsizliyinə vurula bilən zərərin miqdarının müəyyənləşdirilməsi qaydası barədə təkliflərini hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim edir;

dövlət sirrini təşkil edən məlumatların məxfilik dərəcəsinə aid edilməsi qaydasını hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim edir;

«Dövlət sirri haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanununda müəyyən edilmiş hallarda dövlət sirri təşkil edən məlumat daşıyıcılarının başqa dövlət hakimiyyət orqanı, müəssisə-

sə, idarə və ya təşkilatına verilməsi barədə göstəriş verir;

hərbi və fövqəladə vəziyyət şəraitində vəzifəli şəxslərin və vətəndaşların dövlət sırrı ilə işləməyə buraxılması qaydasının dəyişdirilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təkliflər verir;

Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin göstərişinə əsasən dövlət sırrı təşkil edən məlumatların birgə mühafizəsi və istifadəsi haqqında Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq müqavilələrinin layihələrinə baxır, müvafiq təkliflər və ekspert rəyləri hazırlayır və bu məsələlərlə bağlı beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq edir;

dövlət hakimiyət orqanlarında, müəssisə, idarə və ya təşkilatlarda qüvvədə olan məxfilişdirilməli məlumat siyahılarının dəyişdirilməsinə dair qərarlara razılıq verir, bu qərarları dayandırır və onlara etiraz edir;

məlumatın mühafizə vasitələrinin sertifikasiyası işlərini əlaqələndirir;

dövlət sırrını təşkil edən məlumatların məxfilik müddətinin uzadılması məsələsinə dair rəy verir (*Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət Sirrinin Mühafizəsi üzrə İdarələrarası Komissiya haqqında Əsasnamə, Maddə 5, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1999-cü il 9 dekabr tarixli, 224 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmişdir*).

BANK-

fiziki və hüquqi şəxslərin pul vəsaitini depozitə cəlb etmək, həmin vəsaiti müddətlilik və faizlə geri qaytarmaq şərti ilə öz adından və öz hesabına yerləşdirmək, fiziki və hüquqi şəxslərin hesablarını açmaq və aparmaq əməliyyatlarının məcmusunu həyata keçirmək üçün müstəsna hüquqa malik kredit təş-

kılatisıdır («Azərbaycan Respublikasında banklar və bank fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 14 iyun 1996-ci il, № 123-IQ).

BANK SİRRİ-

kredit təşilatı öz müştərilərinin və müxbirlərinin əməliyyatlarının, hesablarının və əmanətlərinin sırrını saxlamağa təminat verir. Kredit təşkilatının bütün payçıları (səhmdarları) və əməkdaşları müştərilərin və müxbirlərinin əməliyyatlarının, hesablarının və əmanətlərinin sırrını qorunmalıdır («Azərbaycan Respublikasında banklar və bank fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 35, 14 iyun 1996-ci il, № 123-IQ);

bank hesabının və bank əmanətinin, hesab əməliyyatlarının və müştəri haqqında məlumatların sırrınə bank qarantiya verir. Bank sırrı təşkil edən məlumatlar yalnız müştərilərin özlərinə və ya nümayəndələrinə verilə bilər. Dövlət orqanlarına və onların vəzifəli şəxslərinə bu cür məlumatlar yalnız qanunda nəzərdə tutulmuş hallarda və qaydada verilə bilər (Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi, Maddə 967).

CANLI YAYIM-

teleradio verilişlərinin əvvəlcədən ləntə alınmadan birbaşa ötürülməsi («Televiziya və radio yayımı haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 25 iyun 2002-ci il, № 345-IIQ).

CASUSLUQ-

dövlət sırrı olan məlumatları xarici dövlətə, xarici təşkilata və ya onların nümayəndələrinə vermə, yaxud vermək məqsə-

dilə oğurlama, toplama və ya saxlama, habelə xarici ölkələrin xüsusi xidmət orqanlarının tapşırığı ilə Azərbaycan Respublikasının təhlükəsizliyi zərərinə olaraq istifadə etmək üçün sair məlumatları vermə, vermək məqsədilə oğurlama və ya toplama (*Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsi, Maddə 276*).

ÇAP MƏHSULU-

Poliqrafiya müəssisələrində çap texnikası vasitəsilə hazırlanın dövrü mətbü nəşrlər, nəşriyyat məhsulları (elektron nəşrlərdən başqa) və bütün növlərdən olan poliqrafiya məhsullarının məcmusu (*«Nəşriyyat işi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 30 may 2000-ci il, № 887-IQ*).

DƏRC EDİLMƏ (İSTİFADƏYƏ VERİLMƏ)-

əsərin müəllifinin və ya fonoqram istehsalçısının razılığı ilə əsərin, fonoqramın kütlənin tələbatını ödəmək üçün dövriyyəyə buraxılması, elektron-informasiya sistemləri vasitəsi ilə əsərdən və fonoqramdan istifadəyə imkan yaradılması da dərc edilmə sayılır (*«Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 5 iyun 1996-ci il, № 115-IQ*).

DÖVLƏT HAKİMİYYƏTİ ORQANLARININ, MÜDAFIƏ, TƏHLÜKƏSİZLİK VƏ ASAYİŞİ MÜHAFİZƏ EHTİYACLARI ÜÇÜN RABİTƏ ŞƏBƏKƏLƏRİ-

Dövlət hakimiyyəti orqanlarının rabitə xidmətinə olan ehtiyaclarını ödəmək məqsədi ilə yaradılan xüsusi rabitə şəbəkəsi (*«Rabitə haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 10, 20 iyun 1997-ci il, № 328-IQ*).

DÖVLƏT NƏŞRİYYATI-

dövlət təşkilatlarının təsis etdiyi və yaxud onların təşkilat strukturlarına daxil olan nəşriyyatlar və nəşriyyat bölmələri (*«Nəşriyyat işi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 30 may 2000-cü il, № 887-IQ*).

DÖVLƏT SİRRI-

dövlətin hərbi, xarici-siyasi, iqtisadi, kəşfiyyat, əks-kəşfiyyat və əməliyyat-axtarış fəaliyyəti ilə bağlı olub, dövlət tərəfindən mühafizə edilən və yayılması Azərbaycan Respublikasının təhlükəsizliyinə ziyan vura bilən məlumatlardır (*«Dövlət sirri haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 7 sentyabr 2004-cü il, № 733-IIQ*).

DÖVLƏT SİRRI TƏŞKİL EDƏN MƏLUMATLAR-

1) hərbi sahədə dövlət sirri təşkil edən məlumatlar:

Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin, başqa silahlı birləşmələrinin, qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş digər qoşunlarının strateji, operativ və səfərbərlik üzrə yerləşdirilməsinə dair əməliyyatların hazırlanması və keçirilməsi strateji və əməliyyat planlarının, döyüşü idarəetməyə dair sənədlərin məzmunu, onların döyüş və səfərbərlik hazırlığı, səfərbərlik ehtiyatlarının yaradılması və istifadəsi haqqında;

Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin və Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq yaradılmış digər silahlı birləşmələrinin quruculuq planları, silahların və hərbi texnikanın inkişafının istiqamətləri, silah və hərbi texnika nümunələrinin yaradılması və modernlaşdırılması üzrə məqsədli proqramların, elmi-tədqiqat və təcrübi-konsrukтор işlərinin məzmunu və yerinə yetirilməsinin nəticələri haqqında;

silah və hərbi texnika nümunələrinin taktiki-texniki xarakteristikaları və döyüsdə tətbiqi imkanları, hərbi təyinatlı yeni növ maddələrin xüsusiyyətləri, resepturası və ya istehsal texnologiyaları haqqında;

milli təhlükəsizlik və müdafiə mülahizələrinə görə xüsusi əhəmiyyət kəsb edən obyektlərin dislokasiyası, təyinatı, hazırlanıq və müdafiə olunma dərəcəsi, tikintisi və istismarı, habelə bu obyektlər üçün torpaq, yer təki və akvatoriyalar ayrılması haqqında;

qoşunların dislokasiyası, həqiqi adları, təşkilati strukturu, şəxsi heyətinin sayı, onların döyüş təminatı haqqında, həmçinin hərbi-siyasi və ya əməliyyat şəraiti haqqında;

Azərbaycan Respublikası ərazisinin müdafiə və mühüm iqtisadi əhəmiyyətli geodeziya məntəqələrinin və coğrafi obyektlərinin koordinatları haqqında.

2) iqtisadi sahədə dövlət sirri təşkil edən məlumatlar:

Azərbaycan Respublikasının və onun ayrı-ayrı bölgələrinin mümkün hərbi əməliyyatlara hazırlıq planlarının məzmuunu, silah və hərbi texnikanın istehsalı və təmiri üzrə sənayenin səfərbərlik gücү, hərbi sahədə istifadə edilən xammal və materialların strateji növlərinin göndərilməsi həcmi, ehtiyatları, həmçinin dövlət material ehtiyatlarının yerləşdirilməsi, faktik həcmi və istifadəsi haqqında;

Azərbaycan Respublikasının müdafiə qabiliyyətinin və təhlükəsizliyinin təmin olunması məqsədi ilə onun infrafstrukturunun istifadə olunması haqqında;

Mülki müdafiə qüvvələri və vasitələri, inzibati idarəetmə obyektlərinin dislokasiyası, təyinatı və müdafiə olunma dərəcəsi, əhalinin təhlükəsizliyinin müdafiə olunma dərəcəsi, dövlətin təhlükəsizliyinin təmin olunması üçün nəzərdə tutulan

nəqliyyat və rabitənin fəaliyyəti haqqında;

dövlət müdafiə sifarişlərinin həcmi, planları (tapsırıqları), silah, hərbi texnika və digər hərbi məhsulların buraxılması və göndərilməsi (pul və ya natura ifadəsində), onların buraxılışı üzrə mövcud güc və bu gücün artırılması haqqında, göstərilən silah, hərbi texnika və digər hərbi məhsulları işləyib hazırlayan və ya istehsal edən müəssisələr, onların kooperasiya üzrə əlaqələri haqqında,

dövlətin təhlükəsizliyinə təsir edən mühüm müdafiə və ya iqtisadi əhəmiyyəti olan elmi və texniki nailiyyətlər, elmi-tədqiqat, təcrübi-konstruktur, layihə işləri və texnologiyaları haqqında;

siyasi qanunvericiliklə müəyyənləşdirilən strateji növü faydalı qazıntıların ehtiyatlarının, istehsalının, idxali və ixracının, satışının həcmi, dövlət ehtiyatları haqqında, pul əskinaslarının, qiymətli kağızların hazırlanması, saxtalaşdırmadan qorunması, həmçinin dövlətin maliyyə fəaliyyətinin digər xüsusi tədbirləri haqqında.

3) xarici siyaset sahəsində dövlət sirri təşkil edən məlumatlar:

Azərbaycan Respublikasının xarici-siyasi və xarici-iqtisadi fəaliyyəti haqqında, əgər onların vaxtından əvvəl açıqlanması dövlətin təhlükəsizliyinə ziyan vura bilərsə;

Azərbaycan Respublikasının digər dövlətlərlə hərbi, elmi-texniki və başqa sahələrdə əməkdaşlığı haqqında, əgər onların vaxtından əvvəl açıqlanması tərəflərdən heç olmasa biri üçün diplomatik fəaliyyətinin həyata keçirilməsində çətinlik yaranmasına səbəb ola bilərsə.

kəşfiyyat, eks-kəşfiyyat və əməliyyat-axtarış fəaliyyəti sahəsində məlumatlar:

kəşfiyyat, eks-kəşfiyyat və əməliyyat-axtarış fəaliyyətinin

qüvvə və vasitələri, mənbələri, metodları, planları və nəticələri haqqında, habelə bu fəaliyyətin maliyyələşdirilməsinin göstəriciləri haqqında, əgər bu göstəricilər sadalanan məlumatları açıqlayırsa;

kəşfiyyat, əks-kəşfiyyat və əməliyyat-axtarış fəaliyyətini hyata keçirən orqanlarla konfidensial əsaslarla əməkdaşlıq edən və ya əməkdaşlıq etmiş şəxslər haqqında;

dövlət mühafizəsi obyektlərinin təhlükəsizliyinin təmin olunmasının təşkili, qüvvə və vasitələri, metodları haqqında, habelə bu fəaliyyətin maliyyələşdirilməsinin göstəriciləri haqqında, əgər bu göstəricilər sadalanan məlumatları açıqlayırsa;

şifrlənmiş, o cümlədən, kodlaşdırılmış və məxfiləşdirilmiş rabitə sistemləri haqqında, şifrlər, şifrlərin işlənməsi və hazırlanması, onlarla təminat, şifrləmə və xüsusi mühafizə vasitələri haqqında, xüsusi təyinatlı informasiya-analitik sistemləri haqqında;

məxfi məlumatların mühafizəsi metodları və vasitələri haqqında;

dövlət sirrinin mühafizəsinin təşkili və faktiki vəziyyəti haqqında;

Azərbaycan Respublikasının dövlət sərhədinin mühafizəsi haqqında;

Azərbaycan Respublikasında dövlətin müdafiəsinin, təhlükəsizliyinin və hüquq-mühafizə fəaliyyətinin təmin olunması ilə əlaqədar dövlət büdcəsinin xərcləri haqqında;

dövlətin təhlükəsizliyinin təmin olunması məqsədilə keçirilən tədbirləri açıqlayan kadr hazırlığı haqqında (*«Dövlət sirri haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 5, 7 sentyabr 2004-cü il, № 733-IIQ*).

DÖVLƏT SİRRİNƏ AİD EDİLƏN MƏLUMATLARIN MƏXFİLƏŞDIRİLMƏSİ

məlumatların dövlət sərrinə aid edilməsi və onların məxfiləşdirilməsi qanunilik, əsaslılıq və vaxtında həyata keçirilməsi prinsipləri ilə tənzimlənir;

məlumatların dövlət sərrinə aid edilməsinin və onların məxfiləşdirilməsinin əsaslılığı - dövlətin, cəmiyyətin və vətəndaşların həyatı maraqlarının balansı nəzərə alınmaqla, konkret məlumatın dövlət sərrinə aid edilməsinin və məxfiləşdirilməsinin mümkün iqtisadi, siyasi, hərbi və digər nəticələrinin ekspertlər tərəfindən qiymətləndirilməsi yolu ilə məqsədə uyğunluğunun müəyyənləşdirilməsidir;

məlumatların dövlət sərrinə aid edilməsi və onların məxfiləşdirilməsi - bu məlumatların yayılmasına və onların daşıyıcıları ilə tanış olmağa buraxılmağa qabaqcadan və onların əldə edildiyi (hazırlandığı) andan məhdudiyyət qoyulmasıdır (*«Dövlət sirri haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 6, 7 sentyabr 2004-cü il, № 733-IIQ*).

DÖVLƏT SİRRİ İLƏ İŞLƏMƏYƏ BURAXILAN VƏ YA ƏVVƏLLƏR BURAXILMIŞ VƏZİFƏLİ ŞƏXSİN VƏ YA VƏTƏNDƏŞİN HÜQUQLARININ MƏHDUDLAŞDIRILMASI

dövlət sirri ilə işləməyə buraxılmış şəxslərin tanış olmağa buraxıldığı məlumatın məxfilik müddəti bitənədək, lakin 5 il-dən çox olmamaq şərti ilə xarici ölkəyə daimi yaşamağa getmək hüququ;

dövlət sirri təşkil edən məlumatları yaymaq və bu cür məlumatları əks etdirən kəşflərdən və ixtiralardan istifadə etmək hüququ;

dövlət sirri ilə işləməyə buraxılmasının rəsmiləşdirilməsi (yenidən rəsmiləşdirilməsi) ilə əlaqədar yoxlama tədbirlərinin keçirildiyi müddətdə şəxsi toxunulmazlıq hüququ (*«Dövlət sirri haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 25, 7 sentyabr 2004-cü il, № 733-IIQ*).

DÖVLƏT SİRRİ İLƏ İŞLƏMƏYƏ BURAXILMA-

vətəndaşların dövlət sirri təşkil edən məlumatlarla tanış olmağa, müəssisə, idarə və təşkilatların isə belə məlumatlardan istifadə etməklə işlərin icrasına buraxılması hüququnun rəsmiləşdirilməsi qaydasıdır (*«Dövlət sirri haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 7 sentyabr 2004-cü il, № 733-IIQ*).

DÖVLƏT SİRRİNİ MÜHAFİZƏ ORQANLARI-

müvafiq mərkəzi icra hakimiyyəti orqanları;
dövlət hakimiyyəti orqanları, müəssisə, idarə, təşkilatlar və onların dövlət sirrinin mühafizəsi ilə əlaqədar struktur bölmələri (*«Dövlət sirri haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 20, 7 sentyabr 2004-cü il, № 733-IIQ*).

dövlət sirri təşkil edən məlumatlardan istifadə edilməsi ilə bağlı işlər görülən dövlət hakimiyyəti orqanlarında, müəssisə, idarə və təşkilatlarında ... məxfilik rejiminin təmin olunması üzrə tədbirlərin işlənib hazırlanması, həyata keçirilməsi və ona əməl olunmasına nəzarət edilməsi məqsədi ilə dövlət sirrinin mühafizəsi üzrə yaradılan struktur bölmələri (*Azərbaycan Respublikasının dövlət hakimiyyəti orqanlarının, müəssisə, idarə və təşkilatlarının dövlət sirrinin mühafizəsi üzrə struktur bölmələri haqqında Nümunəvi Əsasnaməsi, Maddə 2, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2002-ci il 17 oktyabr tarixli, 160 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmişdir*).

DÖVLƏT SİRRİNİ MÜHAFİZƏ SİSTEMİ

dövlət sərri mühafizə orqanlarının, dövlət sərri təşkil edən məlumatların və bu məlumatların daşıyıcılarının mühafizəsi üçün onların istifadə etdikləri vasitə və metodların, habelə bu məqsədlə həyata keçirilən tədbirlərin məcmusudur (*«Dövlət sərri haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 7 sentyabr 2004-cü il, № 733-IIQ*).

DÖVLƏT SİRRİNİN MÜHAFİZƏSİ ÜZRƏ

STUKTUR BÖLMƏLƏRİNİN FUNKSIYALARI

... dövlət sərri təşkil edən məlumatlardan istifadə edilməsi ilə bağlı işlərin görülməsi, məlumatların yaradılması proseslərində onların maskalanması, şifrlənməsi, əfsanələşdirilməsi tədbirlərinin müvafiq digər bölmələrlə birlikdə işlənib hazırlanmasının təşkil edilməsi və onların həyata keçirilməsinə nəzarət, aşkaredici əlamətlərin müəyyən edilməsində və aradan qaldırılmasında iştirak;

dövlət sərri təşkil edən məlumat daşıyıcısı olan məmulatların (mətn üzrə - xüsusi məlumatlar) işlənib hazırlanması, layihələndirilməsi, istehsalı, sınağı, istismarı, kino-foto çəkilişi, qeydiyyatı, saxlanılması, daşınması və məhv edilməsi proseslərində məxfilik rejiminin təmin olunması üzrə tədbirlərin həyata keçirilməsinin təşkili və ona nəzarət;

dövlət sərri təşkil edən məlumatın və məlumat daşıyıcılarının xarici ölkəyə verilməsi, mətbuatda dərc olunmaq, televiziya və radioda verilmək, açıq müşafirə və konfranslarda istifadə etmək, açıq sərgilərdə nümayiş etdirmək üçün nəzərdə tutulmuş materialların rəsmiləşdirilməsi və açıq yazışmaların aparılması proseslərində dövlət sərri yayılmasının və axının qarşısının alınması üzrə tədbirlərin işlənib hazırlanması və

həyata keçirilməsi (*Azərbaycan Respublikasının dövlət hakimiyyəti orqanlarının, müəssisə, idarə və təşkilatlarının dövlət sirrinin mühafizəsi üzrə struktur bölmələri haqqında Nümunəvi Əsasnaməsi, Maddə 13, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2002-ci il 17 oktyabr tarixli, 160 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmişdir*).)

DÖVLƏT SİRRI TƏŞKİL EDƏN İNFORMASIYANI MÜHAFİZƏ VASİTƏLƏRİ-

dövlət sırrı təşkil edən məlumatların mühafizəsi üçün nəzərdə tutulan texniki, kriptoqrafik, programlı və başqa vasitələr, onların əks olunduğu vasitələr, habelə məlumatın mühafizəsinin səmərəliliyinə nəzarət vastələridir (*«Dövlət sırrı haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 7 sentyabr 2004-cü il, № 733-IIQ*).

DÖVLƏT SİRRI TƏŞKİL EDƏN MƏLUMATLARIN DAŞIYICILARI-

dövlət sırrı təşkil edən məlumatların rəmzlər, obrazlar, siqnallar, texniki qərarlar və proseslər şəklində əks olunduğu maddi obyektlər, o cümlədən fiziki sahələrdir (*«Dövlət sırrı haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 7 sentyabr 2004-cü il, № 733-IIQ*).

DÖVLƏT SİRRI TƏŞKİL EDƏN MƏLUMAT DAŞIYICILARININ REKVİZİTLƏRİ-

müavifq dövlət hakimiyyəti orqanında, müəssisə, idarə və ya təşkilatda qüvvədə olan məxfiləşdirilməli məlumatlar siyahısının müvafiq bəndinə istinadla, daşıyıcıdanı məlumatların məxfilik dərəcəsi;

daşıyıcını məxfiləşdirən dövlət hakimiyyəti orqanı, müəssisə, idarə, təşkilatın adı;

qeydiyyat nömrəsi;

məlumatların məxfiliyinin açılması tarixi və ya şərti, yaxud buna səbəb ola biləcək hadisə (*«Dövlət sırrı haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 12, 7 sentyabr 2004-cü il, № 733-IQ*).

DÖVLƏT SİRİ TƏŞKİL EDƏN MƏLUMATLARLA İŞLƏMƏYİ İSTİSNA EDƏN XƏSTƏLİKLƏRİN SİYAHISI-

1. Üzvi, o cümlədən simtomatik psixi pozuntular.
2. Şizofreniya, şizotip və sayıqlamalar.
3. Əhval-ruhiyənin (affektiv) pozuntuları.
4. Təşviş, qorxu (fobiyalar).
5. Digər təşvişli pozuntular.
6. Obsessiv - kompulsiv pozuntular.
7. Dissociativ (konversion) pozuntular.
8. Doğuşdan sonrakı psixoz.
9. Yetkin yaşlarda kamil şəxsiyyət və davranış pozuntuları.
10. Kəmağilliq.
11. Psixoloji inkişafın pozuntuları.
12. Adətən, uşaq və yeniyetmə yaşlarında başlayan davranış və emosiya pozuntuları.
13. Alkoqol qəbulu nəticəsində psixi və davranış pozuntuları.
14. Opiodlərin qəbulu nəticəsində psixi və davranış pozuntuları.

15. Kannabinoidlərin qəbulu nəticəsində psixi və davranış pozuntuları.
16. Sedativ və yuxugətirici maddələrin qəbulu nəticəsində psixi və davranış pozuntuları.
17. Kokain qəbulu nəticəsində psixi və davranış pozuntuları.
18. Kofein daxil olmaqla, digər stimulyatorların qəbulu nəticəsində psixi və davranış pozuntuları.
19. Hallüsinojenlərin qəbulu nəticəsində psixi və davranış pozuntuları.
20. Tütündən istifadə nəticəsində psixi və davranış pozuntuları.
21. Uçuncu həllədicilərin qəbulu nəticəsində psixi və davranış pozuntuları.
22. Narkotiklərdən və digər psixoaktiv maddələrdən birlikdə istifadə nəticəsində psixi və davranış pozuntuları.

(Dövlət sırrı təşkil edən məlumatlarla işləməyi istisna edən xəstəliklərin Siyahısının təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2002-ci il 17 oktyabr tarixli, 161 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmişdir).

DÖVLƏT SİRİ TƏŞKİL EDƏN MƏLUMATLARLA TANIŞ OLMAĞA BURAXILMA-

səlahiyyətli vəzifəli şəxsin icazəsi ilə konkret şəxsin dövlət sırrı təşkil edən məlumatlarla tanış olması qaydasıdır («Dövlət sırrı haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 7 sentyabr 2004-cü il, № 733-IIQ).

DÖVLƏT SİRRİNİ YAYMA-

şəxs tərəfindən ona etibar edilmiş və ya xidməti vəzifəsinə və yaxud işinə görə ona məlum olan dövlət sərrini təşkil edən məlumatların yayılması, dövlətə xəyanət əlamətləri olmadıqda (*Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsi, Maddə 284*)

DÖVLƏTƏ XƏYANƏT-

Azərbaycan Respublikasının suverenliyi, ərazi toxunulmazlığı, dövlət təhlükəsizliyi və ya müdafiə qabiliyyəti zərərinə olaraq Azərbaycan Respublikasının vətəndaşı tərəfindən qəsdən törədilən əməl;

düşmən tərəfinə keçmə, casusluq, dövlət sərrini xarici dövlətə vermə, Azərbaycan Respublikasına qarşı düşməncilik fəaliyyəti aparmaqda xarici dövlətə, təşkilata və ya onların nümayəndələrinə kömək etmə (*Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsi, Maddə 274*).

DÖVRİ MƏTBU NƏŞRLƏR-

Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun şəkildə dövlət qeydiyyatına alınmış, çap prosesinin və ya hər hansı surətçixaran texnikanın vasitəsi ilə hazırlanmış, birdəfəlik tirajı 100 nüsxədən çox, daimi adı və cari nömrəsi olan, ayda azı bir dəfə çıxan qəzetlər və ildə azı iki dəfə çap olunan jurnal, toplu, bülleten və başqa dövri nəşrlər (*«Kütləvi informasiya vasitələri haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 3, 7 dekabr 1999-cu il, № 769-IQ*)

EFİRLƏ BİLDİRİŞ-

əsərlərin, ifaların, fonoqramların, yayım təşkilatlarının və rilişlərinin radio və televiziya vasitəsi ilə (kabel televiziyası is-

tisna olmaqla), o cümlədən peyklərin köməyi ilə kütləyə çatdırılması. Əsərlərin, ifaların, fonoqramların, yayım təşkilatlarının verilişlərinin peyk vasitəsi ilə efirlə bildirişİ dedikdə, yerdə yerləşən stansiyadan göndərilən siqnalların peyklə qəbul edilməsi və həmin siqnallar vasitəsi ilə kütlənin faktik qəbul etməsindən asılı olmayaraq, əsərlərin, ifaların, fonoqramların, yayım təşkilatlarının verilişlərinin kütləyə çatdırılması başa düşülür («Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 4, 5 iyun 1996-ci il, № 115-IQ).

EHM ÜÇÜN ZİYANVERİCİ PROQRAMLAR YARATMA, ONLARDAN İSTİFADƏ VƏ YA ONLARI YAYMA-

informasiyanın icazəsiz məhviniə, təcrid olunmasına, modifikasiya edilməsinə və ya surətinin çıxarılmasına, EHM, EHM sisteminin və ya onların şəbəkələrinin işinin pozulmasına səbəb ola biləcəyini bilə-bilə EHM proqramlarını yaratma və ya mövcud proqramlara dəyişikliklər etmə, habelə belə proqramlardan və ya belə proqramlarla yüklənmiş maşın daşıyıcılarından istifadə etmə və ya onları yayma (Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsi, Maddə 272).

EHM, EHM SİSTEMİNİN VƏ YA ONLARIN ŞƏBƏKƏLƏRİNİN İSTİSMARI QAYDALARINI POZMA-

EHM-lə, EHM sistemi ilə və ya onların şəbəkələri ilə işləməyə icazəsi olan şəxs tərəfindən EHM-in, EHM sisteminin və ya onların şəbəkələrinin istismarı qaydalarının pozulması nəticəsində EHM-dəki qanunla qorunan məlumatların məh-

vi, təcrid olunması və ya modifikasiya edilməsi (*Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsi, Maddə 273*).

ELEKTRON HÖKUMƏT-

dövlət idarəetmə orqanlarında və təşkilatlarında, yerli idarəetmə orqanlarında informasiya və kommunikasiya texnologiyalarının geniş tətbiqi və inkişaf etdirilməsi;

vətəndaşların, qeyri-hökumət təşkilatlarının dövlətin idarəedilməsində iştirakı üçün münasib şəraitin yaradılması;

informasiya və kommunikasiya texnologiyalarından istifadə etməklə siyasi sistemin müxtəlif tərkib hissələri arasında əməkdaşlığın gücləndirilməsi;

dövlət qulluqçularının informasiya və kommunikasiya texnologiyaları sahəsində biliklərinin müntəzəm artırılması mexanizminin hazırlanması və həyata keçirilməsi;

dövlət idarəetmə orqanlarında və təşkilatlarında elektron sənəd mübadiləsinin geniş tətbiqi;

vətəndaşlara informasiya xidmətləri göstərən dövlət avtomatlaşdırılmış məlumat sistemlərinin, tematik, səhə, regional informasiya resurslarının yaradılması;

seçkilər prosesində informasiya texnologiyaları tətbiqinin inkişaf etdirilməsi

(*Azərbaycan Respublikasının inkişafı naməzə informasiya və kommunikasiya texnologiyaları üzrə Milli Strategiya (2003-2012-ci illər), Bölmə 6, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2003-cü il 17 fevral tarixli, 1146 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmişdir*).

ELEKTRON İMZA-

digər verilənlərə (informasiya texnologiyaları vasitələri ilə emal edilməyə yararlı informasiyalara) əlavə edilən və ya on-

larla məntiqi əlaqəli olan, imza sahibini identikləşdirməyə imkan verən verilənlər («*Elektron imza və elektron sənəd haqqında*» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 9 mart 2004-cü il, № 602-IIQ).

ELEKTRON İMZANIN HƏQİQİLİYİ-

elektron imzani yoxlama məlumatları vasitəsilə yoxlanılan elektron imzannın sahibinə məxsus olmasının, imzananın əlaqəli olduğu məlumat bildirişinin bütövlüğünün, dəyişdirilmədiyinin və təhrif edilmədiyinin təsdiqi («*Elektron imza və elektron sənəd haqqında*» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 9 mart 2004-cü il, № 602-IIQ).

ELEKTRON İMZA XİDMƏTLƏRİNİN SUBYEKT'LƏRİ-

elektron imza sahibi, sertifikat xidmətləri Mərkəzi və ya akkreditə edilmiş Mərkəz və müvafiq icra hakimiyyəti («*Elektron imza və elektron sənəd haqqında*» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 8, 9 mart 2004-cü il, № 602-IIQ).

ELEKTRON İMZA SAHİBİ-

öz adından və ya qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş qayda-da ona səlahiyyət vermiş şəxs adından çıxış edən fiziki şəxs («*Elektron imza və elektron sənəd haqqında*» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 9 mart 2004-cü il, № 602-IIQ).

ELEKTRON İMZA VASİTƏLƏRİ-

elektron imza yaradılması və yoxlanılması, eləcə də imza yaratma və yoxlama məlumatları yaratmaq üçün istifadə edilən program və texniki vasitələr («*Elektron imza və elektron*

sənəd haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 9 mart 2004-cü il, № 602-IIQ).

ELEKTRON İMZA YARATMA MƏLUMATLARI-

elektron imza yaratmaq üçün istifadə edilən və ancaq imza sahibinə bəlli olan kod və ya kriptoqrafik açardan ibarət təkrarolunmaz verilənlər (informasiya texnologiyaları vasitələri ilə emal edilməyə yararlı informasiyalar) (*«Elektron imza və elektron sənəd haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 9 mart 2004-cü il, № 602-IIQ*).

ELEKTRON İMZA YOXLAMA MƏLUMATLARI-

elektron imzanın həqiqiliyini yoxlamaq üçün istifadə edilən və ancaq imza sahibinə bəlli olan kod və ya kriptoqrafik açardan ibarət olan və elektron imza yaratma məlumatlarına uyğun təkrarolunmaz verilənlər (informasiya texnologiyaları vasitələri ilə emal edilməyə yararlı informasiyalar) (*«Elektron imza və elektron sənəd haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 9 mart 2004-cü il, № 602-IIQ*).

ELEKTRON SƏNƏD-

informasiya sistemində istifadə üçün elektron formada təqdim edilən və elektron imza ilə təsdiq olunmuş sənəd (*«Elektron imza və elektron sənəd haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 9 mart 2004-cü il, № 602-IIQ*).

ELEKTRON SƏNƏD DÖVRİYYƏSİ-

informasiya sistemində elektron sənədin imzalanmış hərəkəti ilə bağlı informasiya prosesləri (*«Elektron imza və elektron sənəd haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 9 mart 2004-cü il, № 602-IIQ*).

ELEKTRON SƏNƏD DÖVRİYYƏSİ VASİTƏÇİSİ-

elektron sənədi Göndərən və Alan arasında elektron sənəd dövriyyəsi xidmətlərini göstərən fiziki və ya hüquqi şəxs («Elektron imza və elektron sənəd haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 9 mart 2004-cü il, № 602-IIQ).

ELEKTRON SƏNƏD DÖVRİYYƏSİ VASİTƏLƏRİ-

elektron sənəd dövriyyəsində istifadə olunan proqramlar, texniki vasitələr və texnologiyalar («Elektron imza və elektron sənəd haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 9 mart 2004-cü il, № 602-IIQ).

ELEKTRON SƏNƏDİ ALAN-

elektron sənəd dövriyyəsi vasitəçisi istisna olmaqla, elektron sənədin ünvanlandığı fiziki və ya hüquqi şəxs («Elektron imza və elektron sənəd haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 9 mart 2004-cü il, № 602-IIQ).

ELEKTRON SƏNƏDİ GÖNDƏRƏN-

elektron sənəd dövriyyəsi vasitəsi istisna olmaqla, özü tərəfindən və ya adından elektron sənəd göndərilən fiziki və ya hüquqi şəxs («Elektron imza və elektron sənəd haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 9 mart 2004-cü il, № 602-IIQ).

ELEKTRON SƏNƏDİN HƏQİQİLİYİ-

elektron imzanın həqiqiliyinin yoxlanılması yolu ilə elektron sənədin tamlığının (zəruri rekvizitlərə malik olması) və bütövlüğünün (ötürülmə zamanı texniki xətaların və təhriflərin olmaması) təsdiq edilməsi («Elektron imza və elektron sə-

nəd haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 9 mart 2004-cü il, № 602-IIQ).

ELEKTRON SƏNƏDİN MÜHAFİZƏSİ-

elektron sənəd dövriyyəsi zamanı elektron sənədin mühafizəsi məqsədilə Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə müvafiq olan program və texniki vasitələrdən istifadə edilməsi;

elektron sənəd dövriyyəsində istifadə edilən informasiya sistem və şəbəkələrində mühafizə tədbirlərinin lazımı səviyyəsinin bu sistem və şəbəkələrin mülkiyyətçisi tərəfindən təmin edilməsi;

korporativ informasiya sistemlərində elektron sənəd dövriyyəsinin mühafizə tədbirlərinin lazımı səviyyəsinin Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinin tələblərinə müvafiq olaraq bu sistemin mülkiyyətçisi tərəfindən və ya iştirakçıların razılışmasına uyğun təmin edilməsi (*«Elektron imza və elektron sənəd haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 30, 9 mart 2004-cü il, № 602-IIQ*).

ƏQLİ MÜLKİYYƏT HÜQUQU-

müəlliflik hüququ, ixtiraçılıq hüququ və əqli mülkiyyət hüququnun digər növləri qanunla qorunur (*Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, Maddə 30*).

ƏLAVƏ İNFORMASIYA (teleradio verilişləri sahəsində)-

teleradio yayım siqnalının tərkibində ötürülən və əsas programla heç bir əlaqəsi olmayan hərfi, qrafik və digər informasiyalar (*«Televiziya və radio yayımı haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 25 iyun 2002-ci il, № 345-IIQ*).

ƏSƏRİN AÇIQLANMASI-

müəllifin razılığı ilə əsərin ilk dəfə kütləyə çatdırılması məqsədi ilə dərc edilməsi, kütləvi nümayiş etdirilməsi, kütləvi ifa olunması, efirə verilməsi və başqa üsullarla edilən hərəkət (*«Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 4, 5 iyun 1996-ci il, № 115-IQ*).

ƏSƏRİN NÜSXƏSİ-

əsərin hər hansı maddi formada hazırlanmış surəti (*«Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 4, 5 iyun 1996-ci il, № 115-IQ*).

ƏSƏRİN OBYEKTİV FORMASI-

yazılı (elyazması, makina yazısı, not yazısı və s.);

şifahi (kütləvi çıxış, kütləvi ifa və s.) səs, yaxud videoyazılma (mexaniki, maqnit, rəqəmli, optik və s.);

təsviri (rəsm, eskiz, şəkil, elan, cizgi, kino-tele-video, yaxud fotokadr və s.);

həcmli-fəzavi (heykəl, model, maket, tikili və s.);

digər formalar (*«Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 5, 5 iyun 1996-ci il, № 115-IQ*).

FELDYEGER RABITƏSİ-

Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik, icra və məhkəmə orqanlarının xüsusilə mühüm, tam məxfi və digər xidməti korrespondensiyalarının, eləcə də diplomatik korrespondensiyaların Azərbaycan Respublikasının ərazisində və onun hüdudlarından kənarda müvafiq ünvanlara çatdırılması;

Azərbaycan Respublikasının müvafiq icra hakimiyyəti orqanının qərarı ilə müqavilə əsasında müəssisə, idarə və təşkilatların korrespondensiyalarının, habelə texniki sənədlərin və sənaye məmulatları nümunələrinin Azərbaycan Respublikasının ərazisində və onun hüdudlarından kənarda müvafiq ünvanlara çatdırılması (*«Feldyeger rabitəsi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 2, 13 may 2003-cü il, № 453-IIQ*).

FELDYEGER RABITƏSİNİN TƏŞKİLİ PRİNSİPLƏRİ-

feldyeger rabitəsi qanunçuluq, korrespondensiyaların və digər göndərişlərin etibarlı qorunması və operativ çatdırılması, dövlət sirrinin və qanunla qorunan digər məlumatların mühafizəsi... prinsipləri əsasında təşkil olunur (*«Feldyeger rabitəsi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 3, 13 may 2003-cü il, № 453-IIQ*).

FONOQRAM-

ifaların və ya digər səslərin müstəsna olaraq səsli yazılması (*«Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 4, 5 iyun 1996-ci il, № 115-IQ*).

FONOQRAM İSTEHSALÇISI-

ifanın və ya digər səslərin ilk dəfə yazılması təşəbbüsünü məsuliyyətini üzərinə götürmiş fiziki və ya hüquqi şəxs. Başqa sübutlar olmadıqda həmin fonoqramda və (və ya) onun qoyulduğu qutuda adı adı qaydada göstərilmiş fiziki və ya hüquqi şəxs fonoqram istehsalçısı sayılır (*«Müəlliflik hüququ və*

əlaqəli hüquqlar haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 4, 5 iyun 1996-ci il, № 115-IQ).

FONOQRAM NÜSXƏSİ-

fonoqramda yazılmış səslərin hamisinin və ya dolayısı ilə hər hansı maddi daşıyıcıya köçürülmüş surəti («Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 4, 5 iyun 1996-ci il, № 115-IQ).

FOTOQRAFIYA ƏSƏRİ-

fiksajlama texnologiyasından (kimyəvi, elektron və s.) asılı olmayaraq işıq şüalanmasının və ya başqa şüalanmanın təsvir yaratmağa imkan verən üsulla fiksajlanması. Audiovizual əsərlərin ayrıca götürülmüş kadri «fotoqrafiya əsəri» sayılır («Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 4, 5 iyun 1996-ci il, № 115-IQ).

GİZLİ LENT YAZILARINDAN

İSTİFADƏ HALLARI-

gizli audio və video yazılıardın, kino və foto çəkilişdən istifadə etməyə və ya hazırlanmış məlumat və materialları yaymağa yalnız aşağıdakı hallarda icazə verilir:

şəxsin və vətəndaşın bu barədə yazılı razılığı varsa, habelə kənar şəxsin Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası ilə müəyyən edilmiş hüquq və azadlıqlarının qorunması üçün zəruri tədbirlər görülmüşdürsə;

məhkəmənin qərarı ilə nümayiş etdirilirsə («Kütləvi informasiya vasitələri haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 48, 7 dekabr 1999-cu il, № 769-IQ).

GÜCLƏNDİRİLMİŞ ELEKTRON İMZA-

İmza sahibinin nəzarəti altında olan elektron imza vasitələri ilə yaradılan və yalnız imza sahibinə məxsus olmaqla onu identifikasiyalar, əlaqəli olduğu məlumat bildirişinin bütövlüyünü, dəyişməzliyini, təhrif olunmadığını və saxtalaşdırılmadığını müəyyən etməyə imkan verən elektron imza (*«Elektron imza və elektron sənəd haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 9 mart 2004-cü il, № 602-IIQ*).

XÜSUSİ DAŞIMALAR-

xüsusi təhlükəsizlik tədbirlərinə riayət olunmasını tələb edən təhlükəli yüklerin daşınması (*Vəzifəli şəxsin və ya vətəndaşın dövlət sırrı təşkil edən məlumatlarla işləməyə buraxılması Qaydası, Maddə 12, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2002-ci il 17 oktyabr tarixli, 162 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmişdir*).

İCTİMAİ YAYIM-

Əhalinin - bütölküdə cəmiyyətin, habelə onun ayrı-ayrı təbəqələrinin sosial, elm, təhsil, mədəniyyət, əyləncə və digər sahələrdəki ümumi maraqlarını təmin etməyə, söz və fikir azadlığını, müxtəlif baxış və əqidələri əks etdirməyə yönəlmüş, doğru məzmunlu, tarazlaşdırılmış informasiyalar hazırlamaq, bu informasiyaları müasir texniki və keyfiyyət standartlarına uyğun şəkildə yayılmamaq (*«İctimai televiziya və radio yayımı haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 28 sentyabr 2004-cü il, № 757-IIQ*).

İCTİMAİ YAYIM XİDMƏTİNİN PRİNSİPLƏRİ-

müstəqillik;

informasiyanın tərəfsizliyi, qərəzsizliyi və doğru-dürüstlüyü;

plüralizm və dözümlülük; açıq siyasi maraqlardan uzaqlaşma; ümumi maraqların uzlaşdırılması və təmin edilməsi; milli özünüdərkin inkişaf etdirilməsi; universallıq; rəngarənglik; başqalarından fərqlənmə («İctimai televiziya və radio yayımı haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 3, 28 sentyabr 2004-cü il, № 757-IIQ).

İDARƏ RABİTƏ ŞƏBƏKƏSİ-

ümumi rabitə şəbəkəsinə qoşulmaqla dövlət orqanlarının istehsalat və xüsusi ehtiyaclarını ödəmək üçün yaradılan rabitə şəbəkəsi («Rabitə haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 8, 20 iyun 1997-ci il, № 328-IQ).

İXTİRAÇILIQ VƏ PATENT HÜQUQLARINI POZMA-

İxtiraçılıq və patent hüquqlarını pozma, yəni ixtiradan və ya səmərələşdirici təklifdən qanunsuz istifadə etmə və ya ixtira, yaxud səmərələşdirici təkliflərin mahiyyəti barədə məlumatları müəllifin razılığı olmadan və rəsmi dərc edilənədək yarma, müəllifliyi mənimsəmə, şərikli müəllifliyə məcbur etmə (Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsi, Maddə 166).

İFAÇI-

rol oynayan, oxuyan, qiraət edən, deklamasiya deyən, musiqi aləti çalan və ya ədəbiyyat və incəsənət əsərlərini başqa şəkildə (o cümlədən estrada, sirk və ya kukla teatrı nömrələri) ifa edən aktyor, müğənni, musiqiçi, rəqqas və ya digər şəxs

(«Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 4, 5 iyun 1996-ci il, № 115-IQ).

İXTİSASLAŞMIŞ KÜTLƏVİ INFORMASIYA VASITƏLƏRİ-

istehsalı (yayımı) üçün «Kütləvi informasiya vasitələri haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə xüsusi qaydalar müəyyən edilmiş kütləvi informasiya vasitələri («Kütləvi informasiya vasitələri haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 3, 7 dekabr 1999-cu il, № 769-IQ);

cəmiyyətin müəyyən sahələrini daha ətraflı işıqlandırmaq üçün, habelə kommersiya məqsədilə ixtisaslaşmış kütləvi informasiya vasitələri yaradıla bilər. Bu zaman buraxılışdakı mətn və fotoların həcminin ən azı 50 faizi kütləvi informasiya vasitəsinin yaradılmasına səbəb olmuş məqsədə həsr olunmalıdır.

İxtisaslaşdırılmış kütləvi informasiya vasitələri: reklam, uşaq və gənclər, informasiya, biznes, sosial, texniki, ədəbi-bədii, idman, sahə (elm, təhsil, incəsənət, təsərrüfat və s.) və digər yönümlü ola bilər («Kütləvi informasiya vasitələri haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 15, 7 dekabr 1999-cu il, № 769-IQ).

İMZA SAHİBİ BARƏSİNĐƏ MƏLUMAT-

seritifikat alarkən imza sahibinin bildirdiyi və sistemin işi zamanı onun barəsində toplanılan məlumatlar («Elektron imza və elektron sənəd haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 9 mart 2004-cü il, № 602-IIQ).

İNFORMASIYA-

təqdimat formasından asılı olmayaraq şəxslər, əşya, fakt, hadisə və proseslər haqqında məlumatlar (*«İnformasiya, informasiyalasdırma və informasiyin mühafizəsi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 2, 3 aprel 1998-ci il, № 460-IQ*)

İNFORMASIYA CƏMİYYƏTİ (əsas xüsuiyyətlər)-

qlobal informasiya mühitinin yaradılması;
informasiya və kommunikasiya texnologiyalarından kütləvi istifadə edilməsi, sosial və iqtisadi fəaliyyətin yeni formalarının yaranması;

informasiyanın əmtəəyə çevrilməsi, informasiya və bilik bazalarının yaradılması və inkişafı;

təhsil sisteminin təkmilləşməsi, benyəlxalq, milli və regional səviyyədə informasiya mübadiləsi sistemlərinin imkanlarının genişlənməsi hesabına peşə və ümumi mədəniyyət səviyyəsinin artması;

demokratik inkişafın vacib şərti sayılan vətəndaşların və sosial institutların məlumat almaq, onu yaymaq və istifadə etmək kimi hüquqlarını təmin edən mühitin yaradılması (*Azərbaycan Respublikasının inkişafı naminə informasiya və kommunikasiya texnologiyaları üzrə Milli Strategiya (2003-2012-ci illər), Bölmə 1, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2003-cü il 17 fevral tarixli, 1146 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmişdir*).

İNFORMASIYA EHTİYATLARI-

informasiya sistemlərində (kitabxanalarda, arxivlərdə, fondlarda, məlumat banklarında və s.) olan sənədlər və sənəd

massivləri, habelə ayrıca mövcud olan sənədlər və onların massivləri (*«İnformasiya, informasiyalasdırma və informasiyin mühafizəsi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 2, 3 aprel 1998-ci il, № 460-IQ*).

İNFORMASIYA XİDMƏTLƏRİ-

istifadəçilərin informasiya məhsulları ilə təmin edilməsi üzrə subyektlərin (mülkiyyətçilər, sahibkarlar və ya vasitəçilərin) fəaliyyəti (*«İnformasiya, informasiyalasdırma və informasiyin mühafizəsi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 2, 3 aprel 1998-ci il, № 460-IQ*).

İNFORMASIYA İSTİFADƏCİSİ-

özü üçün zəruri informasiyanın alınması məqsədi ilə bila-
vasitə informasiya sisteminə və ya vasitəçi yə müraciət edən və
ondan ancaq istifadə hüququna malik subyekt (*«İnformasiya,
informasiyalasdırma və informasiyin mühafizəsi haqqında»
Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 2, 3 aprel 1998-ci
il, № 460-IQ*).

İNFORMASIYA MƏHSULLARI-

istifadəçilərin tələblərinə əsasən yaradılmış və onların tələ-
batlarının ödənilməsi üçün təyin olunmuş və ya tətbiq edilən
sənədləşdirilmiş informasiya, informasiya sistemləri, texnolo-
giyaları və onların təminat vasitələri (*«İnformasiya, informa-
siyalasdırma və informasiyin mühafizəsi haqqında» Azərbay-
can Respublikasının Qanunu, Maddə 2, 3 aprel 1998-ci il, №
460-IQ*).

İNFORMASIYA PROSESLƏRİ-

informasiyanın yaradılması, yiğilması, işlənməsi, saxlanması, axtarışı, yayılması (*«İnformasiya, informasiyalaşdırma və informasiyin mühafizəsi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 2, 3 aprel 1998-ci il, № 460-IQ*).

İNFORMASIYA SİSTEMİ-

informasiya texnologiyaları və sənədlərinin təşkilati və texniki qaydada, o cümlədən hesablama texnikasından istifadə edilməklə, nizamlanmış məcmusu (*«İnformasiya, informasiyalaşdırma və informasiyin mühafizəsi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 2, 3 aprel 1998-ci il, № 460-IQ*).

İNFORMASIYA TEXNOLOGİYALARI-

informasiya posesləri zamanı, o cümlədən hesablama və rabitə texnikasının tətbiqi ilə istifadə edilən üsul və vasitələr sistemi (*«İnformasiya, informasiyalaşdırma və informasiyin mühafizəsi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 2, 3 aprel 1998-ci il, № 460-IQ*).

İNFORMASIYA TƏHLÜKƏSİZLİYİ-

informasiya sahəsində milli təhlükəsizliyin təmin olunması, elektron cinayətkarlığa qarşı mübarizə aparılması;

milli maraqları nəzərə almaqla vətəndaşların və bütün təşkilatların təhlükəsiz olaraq informasiya əldə etmək yə ondan istifadə etmək hüquqlarının təmin olunması üçün şəraitin yaradılması;

vətəndaşların informasiya təhlükəsizliyini təmin edən mühitin yaradılması (*Azərbaycan Respublikasının inkişafı namənə informasiya və kommunikasiya texnologiyaları üzrə Milli*

Strategiya (2003-2012-ci illər), Bölmə 6, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2003-cü il 17 fevral tarixli, №1146 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmişdir).

İNFORMASIYALAŞDIRMA-

informasiya ehtiyatlarının formallaşdırılması, təqdim edilməsi, istifadə olunması əsasında dövlət hakimiyyəti və yerli özünüidarə orqanlarının, təşkilati-hüquqi və mülkiyyət formasından asılı olmayaraq bütün müəssisə, idarə və təşkilatların, vətəndaşların informasiya tələbatlarının və bu sahədəki hüquqlarının təmin edilməsinin optimal şəraitinin yaradılması üçün təşkilati, sosial-iqtisadi və elmi-texniki proses («İnformasiya, informasiyalasdırma və informasiyin mühafizəsi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 2, 3 aprel 1998-ci il, № 460-IQ)

İNFORMASIYALAŞDIRMANIN PRİNSİPLƏRİ-

- **Maarifləndirmə** - ictimaiyyətin dəstəyini almaq, fəaliyyətin effektivliyini təmin etmək və bütövlükdə informasiya və kommunikasiya texnoldogiyalarının tətbiqinin asanlaşdırılması üçün bu texnologiyalara dair bilik və məlumatların geniş şəkildə əhaliyə çatdırılması.
- **Şəffaflıq** - informasiyalasdırma ilə bağlı bütün fəaliyyətin aşkar şəraitdə həyata keçirilməsi, fəaliyyətlə əlaqəli əsas qaydaların, tədbirlərin bütün vasitələrlə ictimaiyyətə çatdırılması, ictimai müzakirələrin aparılması, bütün tərəflərin fikrinin öyrənilməsi və nəzərə alınması.
- **Bərabərlik** - cəmiyyətdəki mövqeyindən və mülkiyyət formasından asılı olmayaraq, prosesin bütün iştirakçılarının maraqlarının eyni dərəcədə nəzərə alınması, sosial ədalət

- prinsipinin gözlənilməsi.
- **Innovasiya** - elmi-texniki tərəqqinin yeniliklərinin nəzərə alınması, müasir elmi tədqiqatların aparılmasına diqqətin artırılması.
 - **Mərhələlik** - informasiya və kommunikasiya texnoldigiyalarının sürətli inkişafını nəzərə alaraq və maliyyə imkanlarından səmərəli istifadəni təmin etmək üçün informasiyalasdırma ilə bağlı fəaliyyətin mərhələlər üzrə həyata keçirilməsi, program və layihələr hazırlanarkən prioritətlər və nəticələrin qısa müddətdə əldə edilməsinin nəzərə alınması.
 - **Beynəlxalq əməkdaşlıq** - informasiya və kommunikasiya texnoldigiyaları üzrə benyəlxalq layihələrin hazırlanmasında və həyata keçirilməsində respublikanın fəal iştirak etməsi, ölkədə aparılan informasiyalasdırma ilə bağlı fəaliyyətin ümumdünya informasiya cəmiyyətinin inkişafı ilə sıx əlaqəsinin təmin olunması.
 - **«Birinci rəhbər» prinsipi** - dövlət idarəetmə və yerli özünüidarəetmə orqanlarının, təşkilat və müəssisələrin rəhbərləri informasiyalasdırmanın həyata keçirilməsində maraqlıdırlar və onlar bu fəaliyyəti bilavasitə idarə edirlər.
 - **Millilik** - milli informasiya resurslarının hazırlanmasına, milli program təminatının yaradılmasına üstünlük verilməsi, Azərbaycanda yaşayan digər xalqların informasiya resurslarının formallaşması üçün şəraitin yaradılması (*Azərbaycan Respublikasının inkişafı naməsi informasiya və kommunikasiya texnologiyaları üzrə Milli Strategiya (2003-2012-ci illər), Bölmə 5, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2003-cü il 17 fevral tarixli, 1146 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmişdir*).

İNFORMASIYALAŞDIRMA MÜHİTİNDƏ SUBYEKLƏRİN HÜQUQLARININ MÜDAFİƏSİ

informasiyanı korlamaqla və ya dəyişdirməklə onun sahibinə ziyan vuran fiziki və hüquqi şəxslər hərəkətlərinə görə Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq məsuliyyət daşıyırlar;

informasiya ehtiyatlarının formalaşdırılması, istifadə olunması, işlənməsi, informasiya sistemləri, texnologiyaları və onların təminat vasitələrinin istehsalı və tətbiqi sahəsində fiziki və hüquqi şəxslərin hüquqlarının müdafiəsi qanun pozuntularının qarşısının alınması, pozulmuş hüquqların bərpa edilməsi, dəymış ziyanın ödənilməsi məqsədini daşıyır (*«İnformasiya, informasiyalasdırma və informasiynaın mühafizəsi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 20, 3 aprel 1998-ci il, № 460-IQ*)

İNFORMASIYANIN ELAN EDİLMƏSİNƏ YOL VERİLMƏYƏN XÜSUSİ HALLAR-

kütləvi informasiya vasitəsi redaksiyasının və ya jurnalistin:

- 1) şəxsin gizli saxlanmaq şərti ilə verdiyi məlumatı yayılan xəbər və materiallarda açıqlanmasına;
- 2) adının bildirilməməsi şərti ilə məlumat vermiş şəxsin kimliyini;
- 3) göstərməməsinə;
- 4) prokurorun və ya müstəntiqin icazəsi olmadan istintaq sirri hesab edilən faktları açıqlamasına (bu bəndin tələbləri jurnalistin müstəqil təhqiqat aparmaq hüququnu məhdudlaşdırır);
- 4) cinayət etməkdə təqsirləndirilən yetkinlik yaşına çatma-

yanların və ya qanuni nümayəndələrinin razılığı olmadan onların şəxsiyyəti barədə hər hansı məlumatı yaymasına yol verilmir («*Kütləvi informasiya vasitələri haqqında*» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 3, 7 dekabr 1999-cu il, № 769-IQ).

İNFORMASIYANIN MÜHAFİZƏSİ-

barəsində qanunsuz əməliyyatlar və davranış nəticəsində mülkiyyətçi, sahibkara, istifadəçi və ya başqa şəxslərə ziyan vura bilən hər hansı sənədləşdirilmiş informasiya mühafizə olunmalıdır («*İnformasiya, informasiyalasdırma və informasiyنانın mühafizəsi haqqında*» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 18, 3 aprel 1998-ci il, № 460-IQ).

İNFORMASIYANIN MÜHAFİZƏSİNİN MƏQSƏDLƏRİ-

informasiyanın məhvinin, itməsinin, saxtalaşdırılmasının qarşısının alınması;

dövlətin, ictimaiyyətin, vətəndaşların təhlükəsizliyinin təmin edilməsi,

informasiyanın məhvi, modifikasiyası, surətinin çıxarılması, təcrid edilməsi ilə bağlı olan sanksiyalaşdırılmamış hərəkətlərin qarşısının alınması;

dövlət sırrı təşkil edən və konfidensial informasiyanın məxfiliyinin qorunması;

informasiya proseslərində və informasiya sistemlərinin, texnologiyalarının və onların təminat vasitələrinin işlənməsi, istehsalı, tətbiqi zamanı fiziki və hüquqi şəxslərin hüquqlarının təmin olunması («*İnformasiya, informasiyalasdırma və informasiyنانın mühafizəsi haqqında*» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 17, 3 aprel 1998-ci il, № 460-IQ).

İNFORMASIYA SAHƏSİNDƏ

MİLLİ MARAQLAR-

məlumatların qanuni yolla əldə edilməsi, ötürülməsi, hazırlanması və yayılması kimi vətəndaşların konstitusiya hüquqlarının təmin edilməsi;

informasiya ehtiyatlarının qorunması və inkişaf etdirilməsi;

informasiya məkanının formalaşdırılması və onun qorunmasının təmin edilməsi;

dünya rabitə və informasiya sisteminə daxil olma (*«Milli təhlükəsizlik haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 6.6, 29 iyun 2004-cü il, № 712-IIQ*).

İNFORMASIYA SAHƏSİNDƏ MİLLİ

TƏHLÜKƏSİZLİYİN TƏMİN OLUNMASI-

Azərbaycan Respublikasının informasiya sahəsində milli təhlükəsizliyinin təmin olunması dövlət, ictimai və fərdi informasiya ehtiyatlarının qorunmasına, habelə informasiya sahəsində milli maraqların müdafiəsinə yönəlmış tədbirlər kompleksinin həyata keçirilməsidir (*«Milli təhlükəsizlik haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 20.1, 29 iyun 2004-cü il, № 712-IIQ*).

İNFORMASIYA SAHƏSİNDƏ MİLLİ

TƏHLÜKƏSİZLİYİN TƏMİN

OLUNMASI TƏDBİRLƏRİ-

Azərbaycan Respublikasında informasiyanın, həmçinin dövlət informasiya ehtiyatlarının müdafiəsi sahəsində milli sistemin yaradılması və möhkəmləndirilməsi;

dövlət orqanları və vəzifəli şəxslər tərəfindən qərarların qə-

bul edilməsinin informasiya təminatının həyata keçirilməsi məqsədilə obyektiv və qabaqlayıcı məlumatların toplanılması;

informasiya infrastrukturunun inkişaf etdirilməsi; dövlət sirlərinin qorunmasının hüquqi mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi;

kompüter informasiyası sahəsində cinayətkarlığa qarşı mübarizə;

informasiya təhlükəsizliyinin və azadlığının təmin olunması (*«Milli təhlükəsizlik haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 20.2, 29 iyun 2004-cü il, № 712-IIQ*).

**İNFORMASIYA SİSTEMLƏRİ VƏ
TEXNOLOGİYALARININ TƏMİNAT VASİTƏLƏRİ -**
informasiya sistemlərinin və texnologiyalarının yaradılması zamanı hazırlanan və onların istismarını təmin edən proqram, texniki, linqvistik, hüquqi, təşkilati vasitələr (*«İnformasiya, informasiyalasdırma və informasiyin mühafizəsi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 2, 3 aprel 1998-ci il, № 460-IQ*).

**İNFORMASIYA SİSTEMLƏRİ,
TEXNOLOGİYALARI, EHTİYATLARI VƏ
ONLARIN TƏMİNAT VASİTƏLƏRİNİN
MÜLKİYYƏTCİSİ-**

göstərilən obyektlər üzərində tam sahiblik, istifadə, sərəncam vermə hüququnu həyata keçirən subyekt (*«İnformasiya, informasiyalasdırma və informasiyin mühafizəsi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 2, 3 aprel 1998-ci il, № 460-IQ*).

İNFORMASIYA SİSTEMLƏRİ, TEXNOLOGİYALARI, EHTİYATLARI VƏ ONLARIN TƏMİNAT VASİTƏLƏRİNİN SAHİBKARI-

göstərilən obyektlər üzərində qanunla müəyyən olunmuş qaydada sahiblik və istifadə hüququnu həyata keçirən subyekt (*«İnformasiya, informasiyalasdırma və informasiyin mühafizəsi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 2, 3 aprel 1998-ci il, № 460-IQ*)

İNTEQRAL SXEM-

alıqığın səthində və (və ya) həcmində bir-birindən ayrılmaz şəkildə hazırlanmış elementlər və elementlərarası əlaqələrdən ibarət olub müəyyən elektron sxem funksiyasını tam və ya qismən yerinə ytirən elektron məmulat (*«İnteqral sxem topologiyalarının hüquqi qorunması haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 31 may 2002-ci il, № 337-IIQ*).

İNTEQRAL SXEM TOPOLOGİYASI-

inteqral sxem elementlərinin və elementlərarası əlaqələr məcmusunun alıqda əks olunmuş fəzavi-həndəsi yerləşdirilməsi (*«İnteqral sxem topologiyalarının hüquqi qorunması haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 31 may 2002-ci il, № 337-IIQ*).

İNTEQRAL SXEM TOPOLOGİYASINA

HÜQUQ SAHİBİ-

inteqral sxem topologiyasına müəllif, onun vərəsəsi, eləcə də qanunla, yaxud müqavilə əsasında müstəsna əmlak hüquqlarını almış hüquqi və ya fiziki şəxs (*«İnteqral sxem topologiyalarının hüquqi qorunması haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 31 may 2002-ci il, № 337-IIQ*).

yalarının hüquqi qorunması haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 31 may 2002-ci il, № 337-IIQ).

İNTEQRAL SXEM TOPOLOGİYALARININ HÜQUQİ QORUNMASININ OBYEKTİ VƏ ŞƏRTLƏRİ-

topologiyaların «İnteqral sxem topologiyalarının hüquqi qorunması haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə müyyən olunan hüquqi qorunması yalnız orijinal topologiyalara şamil edilir;

inteqral sxemləri yaradanlara və istehsal edənlərə yaranma vaxtına məlum olan elementlər və əlaqələr məcmusundan ibarət topologiyaya, elementlər məcmusu bütövlükdə orijinal olduğu hallar istisna olmaqla, hüquqi qorunma şamil olunmur;

«İnteqral sxem topologiyalarının hüquqi qorunması haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə nəzərdə tutulan hüquqi qorunma topologiyada istifadə edilə biləcək ideyalara, üsullara, sistemlərə, texnologiyalara, yaxud kodlaşdırılmış informasiyalara şamil edilmir («İnteqral sxem topologiyalarının hüquqi qorunması haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 4, 31 may 2002-ci il, № 337-IIQ).

İNTELLEKTUAL MÜLKİYYƏT-

mülkiyyət hüququnun obyekti - intellektual və yaradıcı əməyin məhsuluna olan mülkiyyət («Azərbaycan Respublikasında mülkiyyət hüququ haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 3, 9 noyabr 1991-ci il, № 256-XII).

İSTİNAD MƏLUMATI-

nəşrin adı;
təsisçi (həmtəsisçi) barədə məlumat);
baş redaktorun (redaktorun) soyadı və adı;
sıra sayı və çapdan çıxdığı tarix, çapa imzalanma vaxtı
(qrafiklə təyin olunmuş və faktiki vaxt);
rabitə idarələri vasitəsilə yayılan nəşrlərin indeksi;
tiraj;
qiymət (nəşr kommersiya qaydasında yayılarsa), yaxud
«Sərbəst qiymət» və ya «Pulsuz» qeydləri;
dövlət qeydiyyat orqanı və dövlət qeydiyyat şəhadətnaməsinin nömrəsi;
redaksiyanın və dövri nəşrin çap olunduğu mətbəənin ünvanları.

İstinad məlumatının göstərilmədiyi kütłevi informasiya vəsitələri məhsulla-rının çapı və yayılması qadağan edilir (*“İnformasiya, informasiyalasdırma və informasiyanın mühafizəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 28, 3 aprel 1998-ci il, № 460-IQ*)

JURNALİSTLƏRİN QANUNI PEŞƏ

FƏALİYYƏTİNƏ MANE OLMA-

jurnalıstların qanuni peşə fəaliyyətinə mane olma, yəni zor tətbiq etməklə və ya belə zor tətbiq etmə hədəsi ilə onları məlumat yaymağa və ya məlumat yaymaqdan imtinaya vadar etmə (*Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsi, Maddə 163*).

KABEL ŞƏBƏKƏSİ YAYIMI-

radiosiqnalların kabel sistemi vasitəsi ilə ötürülməsi və qəbulunu təmin edən televiziya yayımı (*“Televiziya və radio ya-*

yımı haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 25 iyun 2002-ci il, № 345-IIQ).

KABELLƏ BİLDİRİŞ-

əsərlərin, ifaların, fonoqramların, yayım təşkilatlarının və rilişlərinin kabel, naqıl, optik tel və digər oxşar vasitələrlə küt-ləyə çatdırılması («Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 4, 5 iyun 1996-ci il, № 115-IQ).

KİRAYƏ-

əsərin və ya fonoqramın orijinalına və ya nüsxəsinə sahiblik hüququnun birbaşa və ya dolayısı ilə gəlir götürmək məqsədi ilə müəyyən müddətə verilməsi («Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 4, 5 iyun 1996-ci il, № 115-IQ).

KİTABXANA-

elm, informasiya, mədəniyyət, təhsil və tərbiyə müəssisəsi kimi çap əsərlərini və digər informasiya daşıyıcılarını toplayıb mühafizə edən, onların sistemli ictimai istifadəsini təşkil edən, cəmiyyətin intellektual və mənəvi potensialının inkişafına xidmət göstərən sosial institut («Kitabxana işi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 29 dekabr 1998-ci il, № 611-IQ).

KİTABIN BEYNƏLXALQ STANDART NÖMRƏSİ (ISBN)-

hər hansı nəşriyyatın kitabının və ya broşürünün beynəlxalq standart eyniliyini müəyyən edən nömrə («Nəşriyyat işi

haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 30 may 2000-ci il, № 887-IQ).

KOLLEKTİV BÖLÜŞDÜRÜCÜ ŞƏBƏKƏ-

teleradio programlarının peykdən, efirdən və kabel şəbəkəsindən qəbul olunaraq abonentlər arasında bölüşdürülməsi (*«Televiziya və radio yayımı haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 25 iyun 2002-ci il, № 345-IIQ*).

KOLLEKTİV ƏSƏR-

fiziki və ya hüquqi şəxsin təşəbbüsü üzrə və rəhbərliyi altında onun öz adı ilə nəşr edilmək şərti ilə iki və ya daha çox yaratdığı əsər (*«Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 4, 5 iyun 1996-ci il, № 115-IQ*).

KOMMERSİYA SİRRI-

hüquqi və fiziki şəxslərin istehsal, texnoloji, idarəetmə, maliyyə və başqa fəaliyyəti ilə bağlı, sahibinin razılığı olmadan açıqlanması, onların qanuni maraqlarına ziyan vura bilən məlumatlar (*«Kommersiya sirri haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 2, 4 dekabr 2001-ci il, № 224-IIQ*).

KOMMERSİYA SIRRİNİN DAŞIYICILARI-

kommersiya sirrinin işarələr, təsvirlər, düsturlar, texnoloji proseslər, siqnallar və başqa formada ifadə edildiyi maddi və qeyri-maddi obyektlər (*«Kommersiya sirri haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 2, 4 dekabr 2001-ci il, № 224-IIQ*).

KOMMERSİYA SİRRİNİN ƏLDƏ OLUNMASININ QEYRİ-QANUNİ ÜSULLARI-

kommersiya sırının sənədləri oğurlamaq, fotosəklini çəkmək, surətini çıxarmaq, zor tətbiq etmək və ya hədələmək, rüşvət vermək, commersiya sırının rejiminə riayət olunması öhdəliklərini pozmaq və ya pozmağa təhrik (vadar) etmək, məlumatların ötürülmə kanallarına qoşulmaq, danışqlara qulaq asmaq və müşahidə apramaq kimi qeyri-qanuni üsullarla əldə edilməsi (*«Kommersiya sirri haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 2, 4 dekabr 2001-ci il, № 224-IIQ*).

KOMMERSİYA SİRRİNİN KONFİDENTİ-

kommersiya sırını qanuni əsaslarla commersiya sırının sahibindən əldə edən hüquqi və fiziki şəxs (*«Kommersiya sirri haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 2, 4 dekabr 2001-ci il, № 224-IIQ*).

KOMMERSİYA SİRRİNİN REJİMİ-

kommersiya sırının əldə edilməsinin məhdudlaşdırılması üzrə commersiya sırının sahibi və ya konfident tərəfindən müəyyən olunmuş hüquqi, təşkilati, texniki və digər tədbirlər sistemi (*«Kommersiya sirri haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 2, 4 dekabr 2001-ci il, № 224-IIQ*).

KOMMERSİYA SİRRİNİN SAHİBİ-

kommersiya sırının qanuni əsaslarla malik olan hüquqi və fiziki şəxs (*«Kommersiya sirri haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 2, 4 dekabr 2001-ci il, № 224-IIQ*).

KOMMERSİYA VƏ BANK SİRRI OLAN

MƏLUMATLARI QANUNSUZ YOLLA

ƏLDƏ ETMƏ VƏ YA YAYMA-

kommersiya və ya bank sırlarını təşkil edən məlumatların toplanmasının həmin məlumatları yaymaq və ya onlardan qanunsuz istifadə etmək məqsədi ilə sənədləri oğurlamaqla, satın almaqla və ya hədələməklə, habelə digər qanunsuz üsulla törədilməsi;

sahibkarın razılığı olmadan kommersiya və ya bank sırrı olan məlumatların tamah və ya başqa şəxsi niyyətlə qanunsuz yolla istifadə edilməsi və ya yayılması (*Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsi, Maddə 202*).

KOMMERSİYA SİRİNİ YAYMAQ-

müvafiq qanunvericiliyin, yaxud müqavilə şərtlərinin pozulması yolu ilə kommersiya sırrının başqa şəxslərə açıqlanması (*«Kommersiya sırrı haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 2, 4 dekabr 2001-ci il, № 224-IIQ*).

KOMPÜTER (EHM)-

informasiyanı işləməyə qadir olan elektron və ya ona oxşar qurğu (*«Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 4, 5 iyun 1996-ci il, № 115-IQ*).

KOMPÜTER İNFORMASIYASI-

maşın daşıyıcılarında, elektron-hesablayıcı машылarda (EHM), elektron-hesablayıcı машылар системində və ya onların şəbəkələrində olan informasiya (*Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsi, Maddə 271*).

KOMPÜTER PROQRAMI (EHM üçün PROQRAM)-

maşınla oxunan formada ifadə edilən və müəyyən məqsədə və ya nəticəyə nail olmaq üçün kompüteri hərəkətə gətirən sözlər, kodlar, sxemlər və başqa şəkildə təlimatlar məcmusu. Kompüter programına həmçinin onun hazırlanması gedişində əldə edilən hazırlıq materialları və onun doğurduğu audiovizual təsvirlər də daxildir («Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 4, 5 iyun 1996-cı il, № 115-IQ).

KONFİDENSİAL ELEKTRON SƏNƏDLƏR-

tərkibində dövlət, kimmersiya, bank sırrları təşkil edən məlumatlar və digər konfidensial informasiyalar olan elektron sənədlər («Elektron imza və elektron sənəd haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 32, 9 mart 2004-cü il, № 602-IIQ).

KONFİDENSİAL İNFORMASIYA-

əldə olunması, işlənməsi, verilməsi və ya istifadəsi Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə müvafiq olaraq məhdudlaşdırılmış sənədləşdirilmiş informasiya («İnformasiya, informasiyalasdırma və informasiyin mühafizəsi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 2, 3 aprel 1998-cı il, № 460-IQ)

KONTRAFAKT İNTEQRAL SXEM

TOPOLOGİYASI NÜSXƏSİ

istehsalı və (və ya) yayılması topologiyaya hüquqların pozulmasına səbəb olan integral sxem və ya bu cür integral sxemdən ibarət olan məmulat («Integral sxem topologiyaları-

nin hüquqi qorunması haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 13, 31 may 2002-ci il, № 337-IIQ).

KORPORATİV İNFORMASIYA STSTEMİ-

mülkiyyətçinin müəyyən etdiyi və ya iştirakçılar arasında müqavilə ilə razılışdırılmış məhdud sayılı istifadəçiləri olan informasiya sistemi (*«Elektron imza və elektron sənəd haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 9 mart 2004-cü il, № 602-IIQ*).

KÜTLƏVİ BİLDİRİŞ (KÜTLƏYƏ

ÇATDIRMA MƏQSƏDİ İLƏ BİLDİRİŞ)-

əsərlərin, ifaların, fonoqramların, yayım təşkilatlarının verilişlərinin təsvirlərinin və (və ya) səslərinin efirlə, kabellə və ya başqa üsulla elə tərzdə bildirilməsidir ki, təsvirlər və ya səslər bu cür bildiriş olmadan qavranıla bilməyən məsafədə ailə dairəsinə və ya ailənin yaxın tanışları sırasına daxil olmayan şəxslər tərəfindən qavranıla bilsin (*«Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 4, 5 iyun 1996-ci il, № 115-IQ*).

KÜTLƏVİ İFA-

əsərlərin, ifaların, fonoqramların, yayım təşkilatlarının verilişlərinin həm canlı ifada, həm də müxtəlif qurğuların və proseslərin köməyi ilə (efirlə və ya kabellə vermə istisna olmaqla) deklamasiya, oyun, oxu və başqa üsulla elə tərzdə təqdim edilməsidir ki, ailə dairəsinə və ya ailənin yaxın tanışları sırasına daxil olmayan şəxslər tərəfindən qavranıla bilsin (*«Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 4, 5 iyun 1996-ci il, № 115-IQ*).

KÜTLƏVİ İNFORMASIYA-

əldə olunması, işlənməsi, verilməsi və ya istifadəsi Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə məhdudlaşdırılmayan və ümumi istifadə üçün təyin olunmuş sənədləşdirilmiş informasiya («İnformasiya, informasiyalasdırma və informasiyanın mühafizəsi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 2, 3 aprel 1998-ci il, № 460-IQ);

axtarılması, əldə olunması, hazırlanması, ötürülməsi, istehsalı və yayılması Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə məhdudlaşdırılmayan, ümumi istifadə üçün nəzərdə tutulmuş mətbu, audio, audiovizual xəbər və digər məlumatlar («Kütləvi informasiya vasitələri haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 3, 7 dekabr 1999-cu il, № 769-IQ).

KÜTLƏVİ İNFORMASIYA AZADLIĞINDAN SÜİ-İSTİFADƏNİN YOLVERİLMƏZLİYİ-

Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə qorunan sırları yaymaq, mövcud konstitusiyalı dövlət quruluşunu zorakılıqla devirmək, dövlətin bütövlüyünü qəsd etmək, mühəribəni, zorakılığı və qəddarlığını, milli, irqi, sosial ədavəti, yaxud dözülməzliyi təbliğ etəmk, mötəbər mənbə adı altında vətəndaşların şərəf və ləyaqətini alçaldan şayıələr, yalan və qərəzli yazılar, pornoqrafik materiallar çap etdirmək, böhtan atmaq, yaxud digər qanunazidd əməllər törətmək məqsədilə kütləvi informasiya vasitələrindən istifadə olunmasına yol verilmir.

«Kütləvi informasiya vasitələri haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun jurnalistlər üçün müəyyənləşdiridiyi hüquqlardan sui-istifadə edərək ictimai əhəmiyyətli məlumatları gizlətməyə və ya saxtalaşdırmağa, kənar şəxsin və ya kütləvi informasiya vasitəsi olmayan təşkilatın xeyrinə məlumat

toplamağa yol verilmir. Yalnız cinsinə, dinə mənsubiyyətinə, vəzifəsinə, cəmiyyətdə tutduğu mövqeyə, habelə siyasi etiqadına görə vətəndaşı və ya vətəndaşların müəyyən qrupunu hörmətdən salmaq məqsədilə jurnalist hüquqlarından istifadə edib informasiya yaymaq qadağandır.

İnformasiya dərc olunarkən onun mənəsi hər hansı vasitə ilə, o cümlədən sərlövhələr, şəkilaltı sözlər vasitəsilə dəyişdirilə bilər. Dərc edilmiş (efirə getmiş) informasiyalar, şayiələr təsdiq olunmadıqda, həmin kütləvi informasiya vasitəsində bu barədə mütləq məlumat verilməlidir.

Kütləvi informasiya vasitələrindən vətəndaşların şəxsi həyatına qəsd məqsədilə istifadə etmək qadağandır (*“Kütləvi informasiya vasitələri haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 10, 7 dekabr 1999-cu il, № 769-IQ*).

KÜTLƏVİ İNFORMASIYA VASITƏLƏRİ-

dövri mətbu nəşrlər, teleradio programları, kinoxronika programları və digər yayım formaları (*“Kütləvi informasiya vasitələri haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 3, 7 dekabr 1999-cu il, № 769-IQ*).

KÜTLƏVİ İNFORMASIYA VASITƏSİNİN MƏHSULU-

mətbu nəşrin bir nömrəsinin tiraji, yaxud onun bir hissəsi, teleradio, kinoxronika programlarının ayrıca buraxılışı, programın audio və ya videoyazısının tiraji, yaxud tirajının bir hissəsi (*“Kütləvi informasiya vasitələri haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 3, 7 dekabr 1999-cu il, № 769-IQ*).

KÜTLƏVİ İNFORMASIYA VASITƏSİ

MƏHSULUNUN YAYILMASI-

dövri mətbü nəşrlərin, teleradio programlarının audio və ya videoyazalarının satılması və ya paylanması, teleradio programlarının yayımı, kinoxronika programlarının nümayişi (*«Kütləvi informasiya vasitələri haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 3, 7 dekabr 1999-cu il, № 769-IQ*).

KÜTLƏVİ İNFORMASIYA

VASITƏSİNİN REDAKSİYASI -

kütləvi informasiya vasitəsinin istehsalını və yayımını həyata keçirən təşkilat, müəssisə, idarə və ya vətəndaş, yaxud vətəndaşlar birlüyü (*«Kütləvi informasiya vasitələri haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 3, 7 dekabr 1999-cu il, № 769-IQ*).

KÜTLƏVİ NÜMAYİŞ-

əsərin, ifanın, yayım təşkilatının orijinalinin və ya bir nüsxəsinin bilavasitə, yaxud plynukanın, slaydın, kadrın, yaxud başqa qurğuların və ya proseslərin köməyi ilə (efirlə və ya kabellə vermə istisna olmaqla) ekranda elə tərzdə nümayiş etdirilməsidir ki, ailə dairəsinə və ya ailənin yaxın tanışları sırasına daxil olmayan şəxslər tərəfindən qavranıla bilsin. Audiovizual əsərin ayrı-ayrı təsvirlərinin ardıcıl olmayan nümayishi də onun kütləvi nümayışı sayılır (*«Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 4, 5 iyun 1996-ci il, № 115-IQ*).

QAPALI TELERADIO ŞƏBƏKƏSİ-

kütləvi yayım üçün nəzərdə tutulmayan təhsil, tədris, müdafiə, təhlükəsizlik və s. sahə maraqları üçün bir və ya bir-biri ilə əlaqəli bir neçə bina daxilində istifadə edilən kabelli televiziya (*«Televiziya və radio yayımı haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 25 iyun 2002-ci il, № 345-IIQ*).

QORUNAN İNTEQRAL SXEM TOPOLOGİYASI-

«İnteqral sxem topologiyalarının hüquqi qorunması haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanununda nəzərdə tutulan və qorunma şərtlərini ödəyən topologiya (*«İnteqral sxem topologiyalarının hüquqi qorunması haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 31 may 2002-ci il, № 337-IIQ*).

MƏCBURİ NÜSXƏLƏR-

dövri mətbü nəşrlərin, o cümlədən dövlət qeydiyyatına alınmaqdan azad edilən nəşrlərin pulsuz məcburi nüsxələri, tirajın ilk buraxılışı hazırlanan kimi nəşriyyat tərəfindən təsisçiyə, dövlət arxivinə, milli kitabxanaya, qanunvericilik və müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının kitabxanalarına göndərilir (*«Kütləvi informasiya vasitələri haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 29, 7 dekabr 1999-cu il, № 769-IQ*)

MƏXFİLƏŞDİRİLMƏYƏN MƏLUMATLAR-

insanların həyat və sağlamlığı üçün təhlükə törədən fövqəladə hadisələr və qəzalar, onların nəticələri, habelə təbii fəlakətlər, onların rəsmi proqnozları və nəticələri haqqında;

ekologiya, səhiyyə, sanitariya, demoqrafiya, təhsil, mədəniyyət və kənd təsərrüfatının, habelə cinayətkarlığın vəziyyəti haqqında;

dövlətin vətəndaşlara, vəzifəli şəxslərə, müəssisə, idarə və təşkilatlara verdiyi imtiyazlar, güzəştər və kompensasiyalar haqqında;

insan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının pozulması faktları haqqında;

Azərbaycan Respublikasının ali vəzifəli şəxslərinin səhhəti haqqında;

dövlət hakimiyyəti orqanları və onların vəzifəli şəxsləri tərəfindən qanunçuluğun pozulması faktları haqqında («Dövlət sirri haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 6, 15 noyabr 1996-ci il, № 196-IQ).

MƏXFİLİK QRİFİ-

məlumatların daşıyıcılarında və ya onlara qoşulan sənədlərdə əks olunaraq məlumatların məxfilik dərəcəsini bildirən rekvizitlərdir («Dövlət sirri haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 15 noyabr 1996-ci il, № 196-IQ).

MƏXFİLİK REJİMİ-

dövlət sirri təşkil edən məlumat və məlumat daşıyıcılarının mühafizəsinin təmin edilməsinin Azərbaycan Respublikasının dövlət sirri haqqında qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş vahid qaydalar (Azərbaycan Respublikasının dövlət hakimiyyəti orqanlarının, müəssisə, idarə və təşkilatlarının dövlət sirrinin mühafizəsi üzrə struktur bölmələri haqqında Nümunəvi Əsasnaməsi, Maddə 2, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2002-ci il 17 oktyabr tarixli, 160 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmişdir).

MƏLUMAT AZADLIĞI-

hər kəsin istədiyi məlumatı qanuni yolla axtarmaq, əldə etmək, ötürmək, hazırlamaq və yaymaq azadlığı;

kütləvi informasiyanın azadlığına təminat verilir. Kütləvi informasiya vasitələrində, o cümlədən mətbuatda dövlət senzurası qadağandır (*Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, Maddə 50*);

hər kəsin istədiyi məlumatı qanuni yolla axtarmaq, əldə etmək, ötürmək, hazırlamaq və yaymaq azadlığı (*Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, Maddə 50; «Məlumat azadlığı haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 19 iyun 1998-ci il, № 505-IQ*).

MƏLUMAT AZADLIĞININ PRİNSİPLƏRİ-

məlumat azadlığının təmin edilməsi;

məlumatın açıqlığı və onun mübadilə edilməsinin azadlığı;

məlumatın obyektivliyi, tamlığı və həqiqiliyi;

məlumatın axtarılmasının, əldə edilməsinin, istifadə olunmasının, yayılmasının və qorunmasının qanuniliyi;

hər kəsin şəxsi və ailə həyatının sirlinin saxlanması;

şəxsiyyətin, cəmiyyətin və dövlətin təhlükəsizliyinin qorunması (*«Məlumat azadlığı haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 5, 19 iyun 1998-ci il, № 505-IQ*).

MƏLUMAT BAZASI-

materialların seçilməsinə və ya düzümünə görə yaradıcı əməyin məhsulu olan və kompüterin (EHM-in) köməyi ilə tapıla və işlənə biləcək şəkildə sistemləşdirilmiş məlumatların (məqalələrin, hesablamaların, faktların və başqa materialların) məcmusu (*«Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 6, 19 iyun 1998-ci il, № 505-IQ*).

da» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 4, 5 iyun 1996-ci il, № 115-IQ).

MƏLUMAT BİLDİRİŞİ-

məlumatın verilənlər (informasiya texnologiyaları vasitələri ilə emal edilməyə yararlı informasiyalar) daşıyıcısında yازılmış forması («Elektron imza və elektron sənəd haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 9 mart 2004-cü il, № 602-IIQ).

MƏLUMATLARIN MƏXFİLİYİNİN AÇILMASI-

məlumatların və məlumat daşıyıcılarının məxfiliyinin açılması dövlət sirri təşkil edən məlumatların yayılması və onların daşıyıcıları ilə işləməyə buraxılma üzərində «Dövlət sirri haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə nəzərdə tutulmuş qaydada əvvəl qoyulmuş məhdudiyyətlərin götürülməsi («Dövlət sirri haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu Maddə 11, 5 iyun 1996-ci il, № 115-IQ).

MƏLUMATLARIN MƏXFİLİK MÜDDƏTİ-

dövlət sirri təşkil edən məlumatların məxfilik müddəti 30 il-dən artıq olmamalıdır. Bu müddət müvafiq icra hakimiyəti orqanlarının rəyi ilə 10 ilə qədər müddətə, dövlətin və xalqın mənafeyinin tələb etdiyi müstəsna hallarda isə qeyri-müəyyən müddətə uzadıla bilər («Dövlət sirri haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu Maddə 12, 5 iyun 1996-ci il, № 115-IQ).

MƏLUMAT MƏNBƏLƏRİ-

məlumatları eks etdirən sənədlər və başqa daşıyıcılar, küt-ləvi informasiya vasitələrinin məlumatları, açıq çıxışlar

(«Məlumat azadlığı haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 7, 19 iyun 1998-ci il, № 505-IQ).

MƏLUMAT TOPLUSU-

sistemli və ya metodik qaydada tərtib edilmiş və elektron, yaxud digər materialların təqdiminin obyektiv forması («Məlumat toplularının hüquqi qorunması haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 14 sentyabr 2004-cü il, № 755-IIQ).

MƏLUMAT TOPLUSUNUN DƏRC EDİLMƏSİ-

məlumat toplusunun kompüterin yaddaşına yazılması və çap mətninin buraxılması da daxil olmaqla, nüsxələrin sayının zəruri ehtiyacları ödəməsi şərti ilə əhalinin qeyri-müəyyən dairəsinə təqdim edilməsi («Məlumat toplularının hüquqi qorunması haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 14 sentyabr 2004-cü il, № 755-IIQ).

MƏLUMAT TOPLULARININ HÜQUKİ QORUNMASI-

məlumat toplularının quruluşunun müəlliflik hüququ və məzmununun xüsusi qorunma hüququ ilə bir-birindən asılı olmayan ikili qorunma forması («Məlumat toplularının hüquqi qorunması haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 14 sentyabr 2004-cü il, № 755-IIQ).

MƏLUMAT TOPLUSUNUN İSTİFADƏSİ-

məlumat toplusunun surətçixarılması, dərc edilməsi, kütləvi nümayışı, ifası və bildirişi, yayılması, o cümlədən onun yenidən işlənməsi (modifikasiyası) və mülki dövriyəyə buraxıl-

ması üzrə digər hərəkətlər. Dərc edilmiş məlumat toplusu barədə kütləvi informasiya vasitələrində məlumat verilməsi onun istifadəsi sayılır («Məlumat toplularının hüquqi qorunması haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 14 sentyabr 2004-cü il, № 755-IIQ).

MƏLUMAT TOPLUSUNUN KÜTLƏVİ BİLDİRİŞİ (KÜTLƏYƏ ÇATDIRMAQ MƏQSƏDİ İLƏ BİLDİRİŞİ)

məlumat toplusunun naqil və ya naqilsiz rabitə vasitələri ilə hər hansı üsulla kütləvi bildirişi, o cümlədən elə tərzdə kütləyə çatdırılması ki, hər kəs öz seçimini uyğun olaraq istənilən yerdə və istənilən vaxtda bu toplunu əldə edə bilsin («Məlumat toplularının hüquqi qorunması haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 14 sentyabr 2004-cü il, № 755-IIQ).

MƏLUMAT TOPLUSUNUN KÜTLƏVİ NÜMAYİŞİ VƏ İFASI-

məlumat toplusunun əhalinin qeyri-müəyyən dairəsinin qavramasını mümkün edən istənilən nümayiş və ifa formasında təqdim edilməsi («Məlumat toplularının hüquqi qorunması haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 14 sentyabr 2004-cü il, № 755-IIQ).

MƏLUMAT TOPLUSUNUN QEYRİ-QANUNI İSTİFADƏSİ-

məlumat toplularından istifadə üçün müəyyən edilmiş tələblərin pozulması;

müəlliflik hüququnun obyekti olan məlumat toplularına

müəllifin və ya digər hüquq sahibinin və xüsusi qorunma hüququ ilə qorunan məlumat toplularının istehsalçısının istifadə etdiyi texniki mühafizə vasitələrini dələyişi və ya birbaşa müdaxilə yolu ilə keçməklə məlumat toplularının əldə edilməsi («Məlumat toplularının hüquqi qorunması haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 13, 14 sentyabr 2004-cü il, № 755-IIQ).

MƏLUMAT TOPLUSUNUN SURƏTÇIXARILMASI-

məlumat toplusunun bir və ya daha çox nüsxədə hər hansı maddi daşıyıcıya köçürülməsi, o cümlədən kompüterin yaddaşına yazılması («Məlumat toplularının hüquqi qorunması haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 14 sentyabr 2004-cü il, № 755-IIQ).

MƏLUMAT TOPLUSUNUN UYĞUNLAŞDIRILMASI (ADAPTASIYA)-

istifadəçinin konkret texniki avadanlığında və ya istifadə etdiyi programma uyğun işlənməsini təmin etmək məqsədi ilə məlumat toplusunda dəyişikliklərin aparılması («Məlumat toplularının hüquqi qorunması haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 14 sentyabr 2004-cü il, № 755-IIQ).

MƏLUMAT TOPLUSUNUN YAYILMASI-

məlumat toplusunun orijinalının və nüsxələrinin satış və ya mülkiyyət hüququnun başqa yolla verilməsi ilə kütłeyə çatdırılması («Məlumat toplularının hüquqi qorunması haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 14 sentyabr 2004-cü il, № 755-IIQ).

MƏLUMAT TOPLUSUNUN YENİDƏN İŞLƏNMƏSİ (MODİFİKASIYASI)

məlumat toplusunun uyğunlaşdırılmasına aid olmayan digər dəyişikliklərin aparılması (*«Məlumat toplularının hüquqi qorunması haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 14 sentyabr 2004-cü il, № 755-IIQ*).

MƏSUL REDAKTOR-

mətbə nəşrə rəhbərlik edən baş redaktor (redaktor), yaxud onu əvəz edən şəxs;

teleradio təşkilatında verilişlərin (programların) yayımına icazə verən şəxs (*“Kütłəvi informasiya vasitələri haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 3, 7 dekabr 1999-cu il, № 769-IQ*).

MİLLİ TƏHLÜKƏSİZLİK-

dövlətin müstəqilliyinin, suverenliyinin, ərazi bütövlüyüünün, konstitusiya quruluşunun, xalqın və ölkənin milli məraqlarının, insanın, cəmiyyətin və dövlətin hüquq və mənafelərinin daxili və xarici təhdidlərdən qorunmasının təmin edilməsi (*“Milli təhlükəsizlik haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 29 iyun 2004-cü il, № 712-IIQ*).

MİLLİ TƏHLÜKƏSİZLİYƏ INFORMASIYA SAHƏSİNDE TƏHDİDLƏR-

informasiya texnologiyaları sahəsində geriləmə və dünya informasiya məkanına daxil olmağa maneələrin mövcudluğu;

informasiya azadlığı əleyhinə yönəlmış qəsdlər;

dövlət sırlarının aşkarlanması yönəlmış qəsdlər;

digər ölkələr tərəfindən informasiya təcavüzü, beynəlxalq

aləmdə Azərbaycan həqiqətlərinin təhrif edilməsi;

informasiya sistemini və ehtiyatlarına yönəlmış qəsdlər
("Milli təhlükəsizlik haqqında" Azərbaycan Respublikasının
Qanunu, Maddə 7.9, 29 iyun 2004-cü il, № 712-IIQ).

MİLLİ TƏHLÜKƏSİZLİYİN OBYEKTLƏRİ-

insan - onun hüquq və azadlıqları;

cəmiyyət - onun maddi və mənəvi dəyərləri;

dövlət - onun müstəqilliyi, suverenliyi, konstitusiya quruluşu və ərazi bütövlüyü ("Milli təhlükəsizlik haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 2, 29 iyun 2004-cü il, № 712-IIQ).

MİLLİ TƏHLÜKƏSİZLİYİN SUBYEKTLƏRİ-

milli təhlükəsizliyin subyektləri insanların, cəmiyyətin və dövlətin təhlükəsizliyi maraqlarının və tələbatlarının təmin edilməsi məqsədi ilə yaradılmış dövlət hakimiyyəti orqanlarıdır ("Milli təhlükəsizlik haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 3, 29 iyun 2004-cü il, № 712-IIQ).

MİLLİ TƏHLÜKƏSİZLİYƏ TƏHDİDLƏR-

Azərbaycan Respublikasının milli təhlükəsizliyinə təhdidlər Azərbaycan Respublikası milli maraqlarının həyata keçirilməsinə mane olan və ya onlara təhlükə yaradan şərait, proses və amillərdir ("Milli təhlükəsizlik haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 7, 29 iyun 2004-cü il, № 712-IIQ).

MİLLİ TƏHLÜKƏSİZLİYİ TƏMİN EDƏN QÜVVƏLƏR VƏ ORQANLAR-

Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələri və qanunvericilikdə nəzərdə tutulan başqa silahlı birləşmələr;

Azərbaycan Respublikasının xüsusi xidmət orqanları;
polis, prokurorluq, gömrük, vergi və digər hüquq-mühafizə orqanları;

sənaye, energetika, nəqliyyat sahəsində işlərin təhlükəsiz görülməsi qaydalarına məsuliyyət daşıyan, rabitə və informasiya təhlükəsizliyini, ətraf mühitin mühafizəsini və əhalinin sağlamlığının qorunmasını təmin edən dövlət orqanları və milli təhlükəsizliyin təmin olunmasında iştirak edən digər dövlət orqanları (*«Milli təhlükəsizlik haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 10, 29 iyun 2004-cü il, № 712-IIQ*).

MİLLİ TƏHLÜKƏSİZLİYİN TƏMİN OLUNMASININ PRİNSİPLƏRİ-

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına və qanullarına riayət olunması;

Azərbaycan Respublikasının milli təhlükəsizliyinin vahid dövlət siyasetinə əsaslanması və onun təmin olunması istiqamətinin tarazlaşdırılması və əlaqələndirilməsi;

Azərbaycan Respublikasının milli təhlükəsizliyini təmin edən orqanlar arasında səlahiyyətlərin dəqiq müəyyən edilməsi, onların fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi və həmin orqanların bir-birini qarşılıqlı surətdə operativ məlumatlandırması;

Azərbaycan Respublikasının milli təhlükəsizliyinin təminatı ilə əlaqədar fəaliyyətin həyata keçirilməsinə nəzarət;

beynəlxalq təhlükəsizlik sistemlərinə integrasiya;

insan, cəmiyyət və dövlətin maraqları arasındaki tarazlığın saxlanması və onların qarşılıqlı məsuliyyəti (*«Milli təhlükəsizlik haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 5, 29 iyun 2004-cü il, № 712-IIQ*).

MİLLİ TƏHLÜKƏSİZLİYİN TƏMİN OLUNMASI SİSTEMİ

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası və qanunları əsasında qarşılıqlı fəaliyyət göstərən və öz səlahiyyətləri çərçivəsində milli təhlükəsizliyin təmin olunmasına cavabdeh olan qüvvələr və digər dövlət orqanları...;

Azərbaycan Respublikasının milli təhlükəsizliyinin təmin olunması sistemi vahid dövlət sisteminin hazırlanması, siyasi, iqtisadi, sosial, hərbi, informasiya, ekoloji, elm, mədəniyyət və mənəviyyat, habelə digər sahələrdə milli maraqların qorunması prosesinin kompleks fəaliyyət şəklində səmərəli tətbiqi üçün yaradılır (*«Milli təhlükəsizlik haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 8, 29 iyun 2004-cü il, № 712-IIQ*).

MÜƏLLİF-

əsərin yaradıcısı olan fiziki şəxs, “audiovizual əsər” bir-biri ilə əlaqəli olub hərəkət təsəvvürü doğuran və müvafiq texniki qurğuların köməyi ilə görmə (eşitmə) qavrayışı üçün nəzərdə tutulan, təsvirlər silsiləsindən ibarət (səslə müşayiət olunan, yaxud olunmayan) əsər; audiovizual əsərlərə ilkin və sonrakı yazılıma asılı olmayaraq kinematoqrafiya əsərləri və kinematoqrafiya vasitələrinə bənzər vasitələrlə ifadə edilmiş digər əsərlər (tele-videofilmlər, diafilmlər və s.) aididir (*«Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında» Azər-*

baycan Respublikasının Qanunu, Maddə 4, 5 iyun 1996-ci il, № 115-IQ).

ixtirani, faydalı modeli və sənaye nümunəsini yaradıcı əməyi ilə yaranan şəxs müəllif sayılır (*«Patent haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 11, 25 iyul 1997-ci il, № 312-IQ*).

MÜƏLLİFLİK HÜQUQLARINI VƏ YA ƏLAQƏLİ HÜQUQLARI POZMA-

müəlliflik hüququ və ya əlaqəli hüquq obyektlərindən qanunsuz istifadə etmə, yəni özgənin elmi, ədəbi, bədii və ya başqa əsərini öz adı ilə nəşr etdirmə və ya özgənin müəllifliyini başqa cür mənimsemə, bu cür əsəri qanunsuz olaraq yenidən dərc etmə və ya yayma, habelə şərikli müəllifliyə məcbur etmə (*Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsi, Maddə 165*).

MÜHAFİZƏ PRİNSİPLİ SƏNƏDLƏRİN NƏŞRİ-

dövlət əhəmiyyətli sənədlərin, qiymətli kağızların, nömrəli çap məhsullarının nəşrinin qaydaları və şərtləri müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən müəyyən edilir (*«Nəşriyyat işi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 13, 30 may 2000-ci il, № 887-IQ*).

NAŞİR-

mətbu nəşrin məhsulunun istehsalını maddi-texniki cəhətdən təmin edən nəşriyyat, digər müəssisə (sahibkar), naşırə bərabər tutulan və əsas gəlir mənbəyi bu fəaliyyət növü olmayan fiziki və ya hüquqi şəxs (*“Kütləvi informasiya vasitələri haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 3, 7 dekabr 1999-cu il, № 769-IQ*);

mətbuat məhsullarının istehsalını maddi-texniki cəhətdən təmin edən (maliyyələşdirən) nəşriyyat və yaxud əsas fəaliyyəti bu sahə ilə əlaqədar olmayan fiziki və ya hüquqi şəxs («Nəşriyyat işi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 30 may 2000-ci il, № 887-IQ).

NƏŞR-

nəşriyyat prosesindən keçirilərək texniki vasitələrin köməyi lə sayıl çoxaldılan yazılı və audiovizual formada bir dəfə, yaxud dəfələrlə yayılan nəşriyyat məhsulu («Nəşriyyat işi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 30 may 2000-ci il, № 887-IQ).

NƏŞRİYYAT İŞİ-

nəşriyyat məhsullarının hazırlanması, istehsalı və yayımı ilə məşğul olan, hüquqi və fiziki şəxslərin təşkilati-yaradıcılıq və istehsalat-təsərrüfat fəaliyyətini əhatə edən ictimai münasibatlır sahəsi («Nəşriyyat işi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 30 may 2000-ci il, № 887-IQ).

NƏŞRİYYAT İŞİNİN SƏRBƏSTLİYİ-

nəşriyyat materiallarının müəllifi deyillərsə, dövlət orqanlarının, müəssisə və təşkilatların, ictimai birliklərin, siyasi partiyaların, habelə vəzifəli şəxslərin nəşrə hazırlanan materialların qabaqcadan onlarla razılışdırılmasını tələb etmək və ya yilmasını qadağan etmək hüququ yoxdur («Nəşriyyat işi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 4, 30 may 2000-ci il, № 887-IQ).

NƏŞRİYYAT İŞİNİN SƏRBƏSTLİYİNDƏN SUİ-İSTİFADƏNİN YOLVERİLMƏZLİYİ-

nəşriyyat işçilərinin hazırladıqları, istehsal etdikləri və yaydıqları nəşriyyat məhsullarında dövlət sirlərini yaymağa, mövcud konstitusiyalı dövlət quruculuğunu zorakılıqla devirməyə, yaxud dəyişməyə, ölkənin təhlükəsizliyinə, dövlətin bütövlüyünə qəsd etməyə, müharibəni, zoraklığı, milli, irqi, dini müstəsnalığı, dözülməzliyi, sosial ədavəti təbliğ etməyə, habələ pornoqrafik xarakterli materialları nəşr etməyə və yaymağa, böhtan atmağa və digər qanun pozuntularına çağırışlara yol verilmir (*«Nəşriyyat işi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 5, 30 may 2000-ci il, № 887-IQ*).

NƏŞRİYYAT İŞİNİN SUBYEKTİLƏRİ-

nəşriyyatlar (naşirlər), müəlliflər, poliqrafiya müəssisələri, nəşriyyat məhsullarının sıfarişçiləri və yayıcıları (*«Nəşriyyat işi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 30 may 2000-ci il, № 887-IQ*).

NƏŞRİYYAT MƏHSULU-

çap üsulundan və formasından asılı olmyaraq nəşriyyatların (naşirlərin) sıfarişi ilə istehlakçı üçün nəzərdə tutulan kitab, broşür, albom, plakat, buklet, açıqca, elektron nəşrlər və digər nəşriyyat məhsullarının məcmusu (*«Nəşriyyat işi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 30 may 2000-ci il, № 887-IQ*).

NƏŞRİYYAT MƏHSULU İSTEHSAL EDƏN-

nəşriyyatın (naşırın) sıfarişi əsasında nəriyyat məhsulunun tirajının, yaxud tirajın bir hissəsinin istehsalını və buraxılışını təmin edən fiziki və ya hüquqi şəxs (*«Nəşriyyat işi haqqında»*

Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 30 may 2000-ci il, № 887-IQ).

NƏŞRİYYAT MƏHSULU İSTEHSAL EDƏNİN VƏZİFƏLƏRİ-

...qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş hallardan başqa nəriyatl məhsulunu istehsal edən poliqrafiya müəssisəsi nəşrin hazırlanmış tirajını və ya onun bir hissəsini, nəşrin orijinal nüsxəsini, maket və fotoları və ya çap formalarını sıfarişinin icazəsi olmadan başqasına verə, habelə nəşrin əlavə və təkrar tirajını çap edə bilməz (*«Nəşriyyat işi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 10, 30 may 2000-ci il, № 887-IQ*).

NƏŞRİYYAT PROQRAMI-

nəşriyyatın nizamnaməsinə, istiqamətinə uyğun olaraq nəşriyyatın (naşirin) tərtib və təsdiq etdiyi rüblük, illik və çoxillik tematik layihə (*«Nəşriyyat işi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 30 may 2000-ci il, № 887-IQ*).

NƏŞRİYYAT REDAKSİYASI-

nəşriyyat məhsullarının hazırlanması ilə məşğul olan, əsərləri çap üçün hazırlayan əsas struktur bölmə (*«Nəşriyyat işi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 30 may 2000-ci il, № 887-IQ*).

NƏZARƏT FONOQRAMI-

efirə verilmiş bütün teleradio programlarının (verilişlərinin) nəzarət məqsədi ilə lentə alınması (*«Televiziya və radio yayımı haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 25 iyun 2002-ci il, № 345-IIQ*).

«NON-HAU»-

əqli fəaliyyətin nəticəsi kimi kommersiya sırrının aid edilən, qanunvericiliyə, yaxud sahibinin mülahizələrinə əsasən patentlə mühafizə olunmayan məlumatlar («*Kommersiya sirri haqqında*» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 2, 4 dekabr 2001-ci il, № 224-IIQ).

ORİJİNAL İNTEQRAL SXEM TOPOLOGİYASI-

müəllifin yaradıcı fəaliyyəti nəticəsində yaradılan integrallı sxem topologiyası, əks hal sübut olunmayıbsa, orijinal sayılır («*İnteqral sxem topologiyalarının hüquqi qorunması haqqında*» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 4, 31 may 2002-ci il, № 337-IIQ).

PORNOQRAFİK MATERİALLAR-

əsas məzmunu seksual münasibətlərin anatomik və fizioloji cəhətlərinin kobud və ləyaqətsiz təsviri oldan bədii, foto, rəsm əsərləri. İnforsasiyalar və digər materiallar («*Kütləvi inforsasiya vasitələri haqqında*» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 3, 7 dekabr 1999-cu il, № 769-IQ)

PULSUZ İSTİFADƏ-

əsərin orijinalına və ya nüsxəsinə sahiblik hüququnun müəyyən müddətə əhaliyə pulsuz xidmət göstərən kitabxana-lara, arxivlərə və başqa təşkilatlara verilməsi («*Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında*» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 4, 5 iyun 1996-ci il, № 115-IQ).

RABİTƏ FƏALİYYƏTİNİN ƏSAS PRİNSİPLƏRİ-

- rabitə sahəsində fəaliyyət göstərməkdə və onun nəticələrindən istifadə etməkdə fiziki və hüquqi şəxslərin bərabərliyi;

- rabitə istifadəçilərinin mənafelərinin qorunması;
- rabitə xidmətlərinin məxfiliyinin qorunması (*«Rabitə haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 4, 20 iyun 1997-ci il, № 328-IQ*).

RABİTƏ İSTİFADƏÇİSİ-

poçt və elektrik rabitəsi xidmətlərindən müvafiq qaydada istifadə edən... bütün hüquqi və fiziki şəxslər rabitə istifadəçi si hesab edilir (*«Rabitə haqqında» Azərbaycan Respublikası-nın Qanunu, Maddə 2, 20 iyun 1997-ci il, № 328-IQ*).

RABİTƏ VƏ İNFORMASIYA TEXNOLOGİYALARI NAZİRLİYİNİN FUNKSIYASI (informasiya təhlükəsizliyi sahəsində)

qarşılıqlı əlaqədə olan rabitə şəbəkəsində informasiya təhlükəsizliyinə dair tələbləri müəyyənəşdirir (Azərbaycan Respublikasının Rabitə və İnfomasiya Texnologiyaları Nazirliyi haqqında Əsasnamə, Maddə 10.24, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2004-cü il 10 avqust tarixli, 111 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmişdir).

rabitə obyektlərində qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada məxfilik rejiminin qorunmasına və təhlükəsizlik tədbirlərinin həyata keçirilməsinə nəzarət edir (Azərbaycan Respublikasının Rabitə və İnfomasiya Texnologiyaları Nazirliyi haqqında Əsasnamə, Maddə 10.23, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2004-cü il 10 avqust tarixli, 111 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmişdir).

RABİTƏNİN MƏXFİLİYİ-

elektrik və poçt rabitəsi şəbəkələri vasitəsi ilə ötürülən məktubların, telefon danışıqlarının, poçt göndərişlərinin, teleq-

ramların və digər məlumatların məxfiliyi Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası və digər normativ hüquqi aktları ilə qorunur;

bütün rabitə operatorları rabitə məxfiliyinin qorunmasını təmin etməlidirlər;

poçt göndərişləri və elektrik rabitəsi şəbəkələri ilə verilən məlumatlar haqqında informasiya, habelə bu göndərişlər və məlumatlar yalnız onları göndərənlərə, ünvan sahiblərinə və onların qanuni nümayəndələrinə verilə bilər;

telefon danişqılara qulaq asmaq, elektrik rabitə məlumatları ilə tanış olmaq, poçt göndərişlərini və bağlamaları açmaq və götürmək, onlar haqqında məlumat almaq, habelə rabitə məxfiliyi hüququnu hər hansı başqa şəkildə məhdudlaşdırmaq Azərbaycan Respublikasının müvafiq qanunları ilə müəyyənləşdirilir (*«Rabitə haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 31, 20 iyun 1997-ci il, № 328-IQ*).

REDAKTƏ-

nəşriyyat (naşir) tərəfindən müəllifə (müəlliflərə və tərtibçilərə) verilmiş sifariş əsasında, yaxud müəlliflərin özünün təqdimatı ilə nəşriyyata daxil olmuş əsərin müəllifin razılığı ilə elmi, ədəbi, texniki və bədii cəhətdən təkmilləşdirilməsi, ixtisar, dəyişiklik, əlavə və düzəlişlər etməklə nəşrə hazırlanması (*«Nəşriyyat işi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 30 may 2000-ci il, № 887-IQ*).

REDAKTOR-

nəşriyyatlarda çalışan, yaxud müqavilə əsasında kənardan cəlb olunan, nəşriyyat əlyazmasının mətnini elmi, ədəbi, texniki və bədii cəhətdən işləyib nəşrə hazırlayan aparıcı mütə-

xəssis («Nəşriyyat işi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 30 may 2000-ci il, № 887-IQ).

REJİMLİ OBYEKTLƏR-

fəaliyyətinin təminatı gizli saxlanılması üçün əlavə təhlükəsizlik tədbirləri müəyyən edilən xüsusi və hərbi obyektlər, hərbi hissələr, müəssisə, idarə və təşkilatlar (*Vəzifəli şəxsin və ya vətəndaşın dövlət sirri təşkil edən məlumatlarla işləməyə bura-xılması Qaydası*, Maddə 10, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2002-ci il 17 oktyabr tarixli, 162 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmişdir).

«REPROQRAFİK» SURƏTÇIXARMA (REPROSURƏTÇIXARMA) -

əsərin (yazılı və başqa qrafik əsərin) orijinalının və ya nüsxəsinin fotosurətçixarma yolu ilə və ya nəşretmə istisna olmaqla, digər texniki vasitələrin köməyi ilə hər hansı ölçüdə (böyüdülmüş, yaxud kiçildilmiş) faksimilesinin çıxarılması («Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 4, 5 iyun 1996-ci il, № 115-IQ).

RETRANSLYASIYA-

yayım təşkilatının verilişinin başqa yayım təşkilatı tərəfindən eyni vaxtda efirlə (kabellə) verilməsi («Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 4, 5 iyun 1996-ci il, № 115-IQ);

texniki vasitələrdən asılı olmayaraq teleradio yayımçısının qeyri-məhdud sayıda şəxsə ötürdüyü teleradio programlarının (verilişlərinin) qismən, yaxud tam və eyni vaxta yenidən yayılmışması («Televiziya və radio yayımı haqqında» Azərbay-

can Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 25 iyun 2002-ci il, № 345-IIQ).

RƏSMİ MƏLUMAT-

insanların həyatı, sağlamlığı və yaşayış məntəqələrinin normal fəaliyyəti üçün təhlükə törədən fövqəladə hallar, təbii fəlakətlər və qəzalar barədə dövlət hakitmiyyəti orqanlarının verdikləri xəbərlər, habelə cəmiyyətin bilgiləndirilməsi üçün zəruri olan, dövlət hakitmiyyəti orqanlarının rəsmi mövqeyini əks etdirən açıqlamalar, bəyanat və məlumatlar (*«İctimai televiziya və radio yayımı haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 11, 28 sentyabr 2004-cü il, № 757-IIQ*).

SERTİFİKAT-

elektron imza sahibini identifikasiyasi üçün nəzərdə tutulan və elektron imzani yoxlama məlumatlarının imza sahibinə məxsus olması barədə sertifikat xidmətləri mərkəzinin verdiyi kağız və ya elektron sənəd (*«Elektron imza və elektron sənəd haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 9 mart 2004-cü il, № 602-IIQ*).

SERTİFİKAT XİDMƏTLƏRİ MƏRKƏZİ-

elektron imza üçün sertifikat verən və imzaların istifadəsi üzrə *«Elektron imza və elektron sənəd haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu* ilə müəyyən edilmiş digər xidmətləri göstərən hüquqi şəxs və ya hüquqi şəxs yaratmadan sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olan fiziki şəxs (*«Elektron imza və elektron sənəd haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 9 mart 2004-cü il, № 602-IIQ*).

SERTİFİKAT XİDMƏTLƏRİ MƏRKƏZİNİN VƏZİFƏSİ

imza sahibi barəsində məlumatların mühafizəsini təmin edir («Elektron imza və elektron sənəd haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 17, 9 mart 2004-cü il, № 602-IIQ).

SERTİFİKATLAŞDIRILMIŞ ELEKTRON SƏNƏD DÖVRİYYƏSİ VASİTƏLƏRİ

müəyyən olunmuş tələblərə uyğunluğu sertifikatlaşdırma qaydaları əsasında təsdiq edilmiş sənəd dövrüyyəsi vasitələri («Elektron imza və elektron sənəd haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 9 mart 2004-cü il, № 602-IIQ).

SƏNƏD-

informasiyanın mətn, səsyazma və təsvir formasında qeydə alınan, müəyyən zaman və məkan daxilində informasiyanın verilməsi və ya qorunması məqsədini daşıyan maddi obyekt («Kitabxana işi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 29 dekabr 1998-ci il, № 611-İQ).

SƏNƏDLƏŞDİRİLMİŞ İNFORMASIYA (SƏNƏD)-

maddi daşıyıcıda qeyd olunmuş və identikləşdirilməsinə imkan verən rekвизitlərə malik informasiya («İnformasiya, informasiyalasdırma və informasiyin mühafizəsi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 2, 3 aprel 1998-ci il, № 460-İQ).

SƏRHƏDSİZ TELEVİZİYA-

televiziya programlarının beynəlxalq müqavilələr əsasında digər ölkənin ərazisində yayımılanması (*«Televiziya və radio yayımı haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 25 iyun 2002-ci il, № 345-IIQ*).

SİFARIŞÇI-

maliyyə öhdəliklərini üzərinə götürməklə, nəşriyyat məhsulunun hazırlanmasını, istehsalını və yayımını sıfariş edən fiziki və ya hüquqi şəxs (*«Nəşriyyat işi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 30 may 2000-ci il, № 887-IQ*).

SOSİAL TELERADIO YAYIMI-

karlar və ya eşitmə qabiliyyəti zəif olan insanlar üçün təhsil, tədris və informasiya xarakterli verilişlər və ya proqramlar (*«Televiziya və radio yayımı haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 25 iyun 2002-ci il, № 345-IIQ*).

SPONSOR (teleradio yayımı sahəsində)-

teleradio yayım fəaliyyəti ilə məşğul olmayan, adının tənininənəsi, ticarət markasının şöhrətlənməsi, yaxud imicinin yüksəlməsi məqsədi ilə ayrılıqda bir verilişi və ya bir proqramı maliyyələşdirən fiziki, yaxud hüquqi şəxs (*«Televiziya və radio yayımı haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 25 iyun 2002-ci il, № 345-IIQ*).

STATİSTİK SİR-

hüquqi və fiziki şəxslərin ilkin statistik məlumatları (fərdi məlumatları) məxfi sayılır və statistik sirrdir;

hüquqi, yaxud fiziki şəxsin razılığı olmadan, onlar haqqında məlumatların qəsdən və ya ehtiyatsızlıq üzündən bu məlumatlardan istifadə etməyə hüququ olmayan dövlət idarəetmə orqanlarına, müəssisələrə, təşkilatlara, yaxud vətəndaşlara verilməsi və ya bu məlumatların mətbuatda dərc olunması statistik sərr təşkil edən məlumatların yayılması hesab olunur (*«Statistika haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 11, 18 fevral 1994-cü il, № 789*).

SURƏTÇİXARMA-

əsərin və ya fonoqramın bir və ya daha çox nüsxəsinin hər hansı maddi formada, o cümlədən səs və videoyazı şəklində hazırlanması. Əsərlərin və ya fonoqramların elektron (rəqəmli də daxil olmaqla), optik və ya maşınla oxunan digər formada müvəqqəti, yaxud daimi saxlanma üçün yazılması da surətçixarma sayılır (*«Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 4, 5 iyun 1996-ci il, № 115-IQ*).

ŞƏRİKLİ ƏSƏR-

bu maddədə nəzərdə tutulan kollektiv əsərlər istisna olmaqla iki və ya daha çox müəllifin yaratdığı əsər (*«Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 4, 5 iyun 1996-ci il, № 115-IQ*).

ŞİFR-

kodlar, şifr texnikası, yenidən şifrləmə və açar bloknotlarıdır (*«Dövlət sirri haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 15 noyabr 1996-ci il, № 196-IQ*).

TEXNİKİ MÜHAFİZƏ VASİTƏLƏRİ -

məlumat toplusuna daxilolmanı nəzarətdə saxlayan, hüquq sahibinin və ya istehsalçının icazə vermədiyi hərəkətlərin qarşısını alan, yaxud məhdudlaşdırın istənilən texniki qurğular və ya onların hissələri («Məlumat toplularının hüquqi qorunması haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 14 sentyabr 2004-cü il, № 755-IIQ).

TEXNİKİ YAYIM VASİTƏLƏRİ-

programların istehlakçıya çatdırılması üçün istifadə olunan radioelektron vasitələrinin və texniki cihazların məcmusu («Televiziya və radio yayımı haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 25 iyun 2002-ci il, № 345-IIQ).

TELEKOMMUNİKASIYA-

elektrik və elektromaqnit rabitə vasitələri (kabel, optik və radio əlaqəsi) ilə hər hansı siqnalın, səsin və təsvirin ötürülməsi və qəbul edilməsi («Televiziya və radio yayımı haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 25 iyun 2002-ci il, № 345-IIQ).

TELETİCARƏT-

daşınmaz əmlakin, mal və xidmətlərin alınmaq, satılmaq, göndərilmək üçün efir vasitəsi ilə təklif olunması («Televiziya və radio yayımı haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 25 iyun 2002-ci il, № 345-IIQ).

TELERADİO PROQRAMI-

əhalinin geniş təbəqəsi üçün nəzərdə tutulan, «Televiziya və radio yayımı haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanu-

nu ilə müəyyənləşdirilmiş tələblər əsasında hazırlanan, canlı yayılmış, yaxud əvvəlcədən ləntə alınmış audio və audiovisual materialların (verilişlərin) məcmusu (*«Televiziya və radio yayımı haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 25 iyun 2002-ci il, № 345-IIQ*).

TELERADIO PROQRAMLARININ (VERİLİŞLƏRİN) İSTEHSALÇISI -

yayımlanmaq üçün nəzərdə tutulan teleradio proqramları (verilişləri) hazırlayan fiziki və ya hüquqi şəxs (*«Televiziya və radio yayımı haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 25 iyun 2002-ci il, № 345-IIQ*).

TELERADİO VERİLİŞLƏRİ-

teleradio yayımı üçün hazırlanan, təşkilati və tematik baxımdan teleradio proqramlarının ayrıca və bitkin hissəsi sayılan informasiya və digər materiallar toplusu (*«Televiziya və radio yayımı haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 25 iyun 2002-ci il, № 345-IIQ*).

TELERADİO YAYIMI-

elektromaqnit dalğaları ilə açıq və ya kodlaşdırılmış formada, peyk, kabel və ya digər yerüstü qurğular vasitəsi ilə kütləvi yayılmış və istənilən sayda teleradio qəbuledicilər tərəfindən qəbul edilən səslə və ya görüntülü teleradio proqramlarının müəyyən məsafəyə ilkin ötürülməsi. Bu anlayışa həmçinin digər yayımçılar tərəfindən retranslyasiya edilən proqramlar da daxildir. «Teleradio yayımı» anlayışı telekomunikasiya sistemi ilə ötürülən və fərdi çəgirişlə qəbul edilən

informasiyaları, yaxud digər materialları (faksla əlaqələr, elektron məlumat bankları və bu tipli digər xidmətlər) ehtiva etmir («Televiziya və radio yayımı haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 25 iyun 2002-ci il, № 345-IIQ).

TELERADIO YAYIMÇISI-

Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyində müəyyən edilmiş qaydada reyestrən keçən, teleradio proqramları (verilişləri) istehsal etmək və yayımlamaq səlahiyyəti olan, yaxud yayımın üçüncü şəxs vasitəsi ilə həyata keçirilməsini təmin edən fiziki və ya hüquqi şəxs («Televiziya və radio yayımı haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 25 iyun 2002-ci il, № 345-IIQ).

TELERADIO YAYIMLARI ŞƏBƏKƏSİ-

teleradio yayımçısının teleradio məhsullarını yayımlamaq üçün istifadə etdiyi və xüsusi razılıq (lisenziya) ilə müəyyənləşdirilən radiotezliklər, televiziya və radio ötürücü qurğuları, peyk ötürücü və qəbulədici stansiyaları, kabel və efir-kabel şəbəkələri («Televiziya və radio yayımı haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 25 iyun 2002-ci il, № 345-IIQ).

TELERADIO YAYIMLARININ TEZLİK SİYAHISI-

efir məqsədi ilə istifadə olunan, istifadəsi planlaşdırılan və boş qalan radiotezlikləri əks etdirən sənəd («Televiziya və radio yayımı haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 25 iyun 2002-ci il, № 345-IIQ).

TELERADIO VƏ KİNOXRONİKA PROQRAMLARI-

daimi adı, cari nömrəsi olan və ildə azı bir dəfə efirə buraxılan audio, audiovizual xəbər və materialların (verilişlərin) məcmusu (*«Kütləvi informasiya vasitələri haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 3, 7 dekabr 1999-cu il, № 769-IQ*).

TƏKMİL SERTİFİKAT-

akkreditə edilmiş sertifikat xidmətləri mərkəzi tərəfindən gücləndirilmiş elektron imzani yoxlama məlumatları barəsində verilən sertifikat (*«Elektron imza və elektron sənəd haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 9 mart 2004-cü il, № 602-IIQ*).

TƏTBİQİ SƏNƏT ƏSƏRİ-

əllə və ya sənaye üsulu ilə yaradılmış və praktik istifadə funksiyaları olan, yaxud praktik istifadə əşyalarına köçürürlən incəsənat əsəri (*«Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 4, 5 iyun 1996-ci il, № 115-IQ*).

TİRAJ-

nəşr nüsxələrinin miqdarı (*«Nəşriyyat işi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 30 may 2000-ci il, № 887-IQ*).

TÖRƏMƏ ƏSƏR-

başqa əsərə əsaslanan əqli yaradıcılıq məhsulu (tərcümə, uyğunlaşdırma, sadələşdirmə, yenidən işləmə və s.) (*«Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 4, 5 iyun 1996-ci il, № 115-IQ*).

TRAFİK-

elektrik rabitə şəbəkəsi vasitəsi ilə verilən məlumatların məcmusu (*Azərbaycan Respublikasının Rabitə və İformasiya Texnologiyaları Nazirliyi haqqında Əsasnamə, Maddə 10.27, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2004-cü il 10 avqust tarixli, 111 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmişdir*).

ÜMUMÖLKƏ YAYIMÇISI-

programları ölkənin bütün ərazisinə yayılmış teleradio yayımçısı («Ölkənin bütün ərazisi» dedikdə, televiziya verilişləri üçün ölkə əhalisinin, radio verilişləri üçün ölkə ərazisinin ən azı 98 faizi başa düşülməlidir) (*«Televiziya və radio yayımı haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 25 iyun 2002-ci il, № 345-IIQ*).

VAXT GÖSTƏRİCİSİ-

müəyyən vaxt anında məlumat bildirişinin ona təqdim edilməsi barədə akkreditə edilmiş Mərkəzin (sertifikat xidmətləri mərkəzi) elektron qeydi (*«Elektron imza və elektron sənəd haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 9 mart 2004-cü il, № 602-IIQ*).

VERİLƏNLƏR-

informasiya texnologiyaları vasitələri ilə emal edilməyə yararlı informasiya (*«Elektron imza və elektron sənəd haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 9 mart 2004-cü il, № 602-IIQ*).

VERİLƏNLƏR DAŞIYICISI-

verilənlərin (informasiya texnologiyaları vasitələri ilə emal edilməyə yararlı informasiyaların) saxlanması və istifadəsi

üçün təyin edilmiş maddi obyekt (*«Elektron imza və elektron sənəd haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 9 mart 2004-cü il, № 602-IQ*).

VƏZİFƏLİ ŞƏXSİ VƏ YA VƏTƏNDASI DÖVLƏT SİRRI İLƏ İŞLƏMƏYƏ BURAXMAQDAN İMTİNA EDİLMƏSİ ÜÇÜN ƏSASLAR-

məhkəmə tərəfindən onun fəaliyyət qabiliyyəti olmayan, məhdud fəaliyyət qabiliyyətli və ya xüsusi təhlükəli residivist hesab edilməsi, onun dövlət cinayətində və digər ağır cinayətlərdə təqsirləndirilərək istintaqa və ya məhkəməyə cəlb edilməsi, bu cür cinayətlərə görə onun məhkumluğunu olması;

müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyənləşdirdiyi siyahıya uyğun olaraq dövlət sırrı təşkil edən məlumatlarla işləməyi istisna edən xəstəliklərinin olması;

yoxlama tədbirləri nəticəsində dövlət sırrı ilə işləməyə buraxılacaq şəxsin Azərbaycan Respublikasının təhlükəsizliyi üçün qorxu törədən hərəkətlərinin aşkara çıxmazı;

onun yoxlama tədbirlərindən boyun qaçırması və ya qəsdən yalan anket məlumatları verməsi (*«Dövlət sırrı haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 21, 15 noyabr 1996-ci il, № 196-IQ*).

YAYICI (informasiya sahəsində)-

redaksiya və ya naşirlə müqavilə bağlamaqla, yaxud digər qanuni əsaslarla kütləvi informasiya vasitəsi məhsullarının yayılmasını həyata keçirən fiziki və ya hüquqi şəxs (*“Kütləvi informasiya vasitələri haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 3, 7 dekabr 1999-cu il, № 769-IQ*);

nəşriyyatla (naşirlə) müqavilə bağlamaqla, yaxud digər qa-

nuni əsaslarla nəşriyyat məhsullarının yayılmasını və satışını həyata keçirən fiziki və ya hüquqi şəxs («Nəşriyyat işi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 30 may 2000-ci il, № 887-IQ).

YAYIM CƏDVƏLİ-

yayımçının efir siyasetinin aparıcı istiqamətlərini əks etdirən, teleradio programlarının siyahısını, adını, ardıcılılığını və efirə getmə vaxtını göstərən sənəd («Televiziya və radio yayımı haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 25 iyun 2002-ci il, № 345-IIQ).

YAYIM KANALI-

teleradio verilişlərinin yayımı üçün zəruri olan texniki vəstələrin məcmusu, habelə teleradio ötürücüsünün istifadə etdiyi tezlik zolağı («Televiziya və radio yayımı haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 25 iyun 2002-ci il, № 345-IIQ).

YAYIM SİQNALI-

teleradio programlarını və əlavə informasiyaları ötürən elektromaqnit dalğaları («Televiziya və radio yayımı haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 25 iyun 2002-ci il, № 345-IIQ).

YAYIM TƏŞKİLATININ VERİLİŞİ-

efir və ya kabel yayımı təşkilatının özünün və ya onun vəsaiti hesabına başqa təşkilatın yaratdığı veriliş («Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 4, 5 iyun 1996-ci il, № 115-IQ).

YAYIM ZONASI-

fərdi qəbul şəraitinin dövlət texniki standartlarına və tələb-lərinə cavab verdiyi ərazi hüdudları (*«Televiziya və radio yayımı haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 25 iyun 2002-ci il, № 345-IIQ*).

YAZILMA (müəlliflik hüququ sahəsində)-

texniki vasitələrin köməyi ilə səslərin və (və ya) təsvirlərin dəfələrlə qavramağa, surətini çıxarmağa, yaxud bildirməyə imkan verən hər hansı maddi formada eks olunması (*«Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 4, 5 iyun 1996-ci il, № 115-IQ*).

ZƏRURİ NƏŞRLƏR-

siyahısı müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən müəy-yən edilən və dövlət ehtiyaclarını təmin etmək üçün nəzərdə tutulan üstün nəşrlər (*«Nəşriyyat işi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Maddə 1, 30 may 2000-ci il, № 887-IQ*).

SÖZ AZADLIĞI VƏ
İNFORMASIYA HÜQUQU
(BMT SƏNƏDLƏRİNDƏN
MÜDDƏALAR)

İNSAN HÜQUQLARI HAQQINDA BEYNƏLXALQ BİLL

İNSAN HÜQUQLARI HAQQINDA ÜMUMİ BƏYANNAMƏ

Maddə 19

Hər bir şəxs əqidə və onu sərbəst ifadə etmək azadlığı hüququna malikdir; bu hüquqa maneəsiz olaraq əqidəyə malik olmaq və dövlət sərhədlərindən asılı olmyaraq informasiya və ideyaları istənilən vasitələrlə axtarmaq, əldə etmək və yaymaq azadlığı daxildir.

Maddə 27

2. Hər bir şəxs müəllifi olduğu elmi, ədəbi, yaxud incəsənət əsərlərinin nəticəsində meydana çıxan maddi və mənəvi mənafelərinin qorunması hüququna malikdir.

Maddə 29.

1. Hər bir şəxs yalnız onun şəxsiyyətinin azad və tam inkişafının mümkün olduğu cəmiyyət qarşısında vəzifələr daşıyır.

2. Öz hüquq və azadlıqlarını həyata keçirərkən hər bir şəxs yalnız elə məhdudiyyətlərə məruz qala bilər ki, onlar qanun tərəfindən digərlərinin hüquq və azadlıqlarının tanınması və hörmət olunmasının təmin edilməsi və demokratik cəmiyyətin

əxlaqi, ictimai asayış və ümumi rifah tələblərini yerinə yetirmək məqsədi ilə təyin edilmiş olsun.

3. Bu hüquq və azadlıqların həyata keçirilməsi Birləşmiş Millətlər Təşkilatının məqsəd və prinsiplərinə zidd olmamalıdır.

10 dekabr 1948-ci ildə qəbul olunmuşdur.

Əsas məqsəd: 1948-ci ildə qəbul olunmuş "Əmək və Mədən" adlı əsasdaşlıq şəhərə mədən işçilərinə tətbiq olunan əmək və mədən işçilərinin əmək haqqının müvafiq tətbiq olunduğu üçün. Əsasdaşlıq şəhərə mədən işçilərinin əmək haqqının müvafiq tətbiq olunduğu üçün.

Əsas məqsəd: 1948-ci ildə qəbul olunmuş "Əmək və Mədən" adlı əsasdaşlıq şəhərə mədən işçilərinə tətbiq olunan əmək və mədən işçilərinin əmək haqqının müvafiq tətbiq olunduğu üçün. Əsasdaşlıq şəhərə mədən işçilərinin əmək haqqının müvafiq tətbiq olunduğu üçün.

Əsas məqsəd: 1948-ci ildə qəbul olunmuş "Əmək və Mədən" adlı əsasdaşlıq şəhərə mədən işçilərinə tətbiq olunan əmək və mədən işçilərinin əmək haqqının müvafiq tətbiq olunduğu üçün. Əsasdaşlıq şəhərə mədən işçilərinin əmək haqqının müvafiq tətbiq olunduğu üçün.

İQTİSADI, SOSİAL VƏ MƏDƏNİ HÜQUQLAR HAQQINDA BEYNƏLXALQ PAKT

Maddə 19

1. Hər bir insan şəxsi fikri olmaq hüququna malikdir.
2. Hər bir insanın öz fikrini sərbəst ifadə etmək hüququ var; bu hüquqa dövlət sərhədlərindən asılı olmayaraq hər cür informasiya və ideyaları axtarmaq, almaq, şifahi, yazılı, mətbuat, yaxud bədii ifadə formaları vasiətsilə, yaxud özü seçdiyi başqa üsullarla yaymaq azadlığı daxildir.
3. Bu maddənin 2-ci bəndində göstərilən hüquqlardan istifadə olunması xüsusi vəzifələr qoyur və məsuliyyət tələb edir. Belə ki, bu, bir sıra məhdudiyyətlərlə bağlı ola bilər. Lakin onlar qanunla müəyyənləşdirilməli və aşağıdakıların təmin edilməsi üçün zəruri olmalıdır:
 - a) *başqalarının hüquqlarına və adına hörmət edilməsi üçün;*
 - b) *dövlət təhlükəsizliyinin, ictimai asayışin, əhalinin sağlamlıq, yaxud mənəviyyatının qorunması üçün.*

Maddə 20

1. Hər cür müharibə təbliğatı qanunla qadağan edilməlidir.
2. Ayrı-seçkiliyə, düşmənciliyə, zorakılığa təhrik olan mili, irqi, yaxud dini nifrətin lehinə edilən hər hansı bir çıxış qanunla qadağan olunmalıdır.

Maddə 21

Dinc yığıncaqlar hüququ tanınır. Bu hüquqdan istifadə edilməsinə qanuna müvafiq olaraq qoyulan və demokratik cəmiyyətdə dövlət təhlükəsizliyinin, yaxud ictimai təhlükəsizliyin, ictimai asayışin, əhalinin sağlamlığının və mənəviyyatının, yaxud başqa şəxslərin hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi üçün zəruri olanlardan başqa heç bir məhdudiyyət qoyulmur.

16 dekabr 1966-cı ildə qəbul olunmuşdur.

“Bütün mülkər rəsmiyyətli və bəndərən tərəfindən məlumatlılığı təmin etmək üçün təhlükəsizlik və təminatın rütməndən etibarət tətbiq olunması və mülkər təhlükəsizliyinin təminatının əsaslı tətbiqini təmin etmək”

İNFORMASIYA AZADLIĞI

BEYNƏLXALQ TƏKZİBETMƏ HÜQUQU HAQQINDA KONVENTSİYA

**Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Baş Məclisinin 16 dekabr
1952-ci il 630 sayılı qətnaməsi ilə imzalamaq üçün açıqdır.**

QÜVVƏYƏ MİNMƏSİ:

VIII maddəyə müvafiq olaraq 24 avqust 1962-ci il

PREAMBULA

Sazişə gələn dövlətlər

xalqların tam və obyektiv xəbərlər almaq hüquqlarından istifadə edə bilmələrini *arzulayaraq*,

azad informasiya və rəy mübadiləsi yolu ilə xalqlar arasında qarşılıqlı anlaşmayı yaxşılaşdırmağı *arzulayaraq*,

bununla, bəşəriyyəti müharibə fəlakətlərindən qorumaq, kim tərəfindən olursa-olsun, təcavüzün təkrar olunmasının qarşısını almaq, sülh üçün təhlükə, onu pozmaq, yaxud təcavüz hərəkəti məqsədi daşıyan, yaxud onlara səbəb ola, yaxud yardım edə bilən hər cür təbliğatla mübarizə aparmaq *istəyərək*,

yalan məlumatların dərc olunmasının xalqlar arasında dostluq münasibətlərinin saxlanması və sülhü qorumaq üçün təhlükə doğurduğunu *nəzərə alaraq*,

Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Baş Məclisinin özünün ikinci növbəti sessiyasında dövlətlər arasında qarşılıqlı dostluq münasibətlərinə zərər gətirə bilən və təhrif olunmuş məlumatların yayılmasına qarşı mübarizəyə yönəldilmiş tədbirlər görülməsini tövsiyə etdiyini *nəzərə alaraq*,

lakin indiki vaxtda yanlış və təhrif olunmuş məlumatlar dərc edilməsinə görə cəza verilməsinə gətirib çıxara bilən xəbərəlrin düzgünlüyünü beynəlxalq yoxlama qaydası qoymağın məqsədə uyğun sayılmadığını *nəzərə alaraq*,

bundan əlavə, bu qəbil məlumatların dərc edilməsinin qarşısını almaq və ya onların vurduğu zərəri azaltmaq üçün, hər şeydən əvvəl, informasiyanın geniş yayılmasına yardım göstərməyin və müntəzəm surətdə informasiya yamaqla məşğül olanların məsuliyyət hissini artırmağın zəruri olduğunu *nəzərə alaraq*,

buna nail olmanın əsl vasitəsinin informasiya agentliklərinin yaydığı hər hansı məlumatın aid olduğu dövlətlərin onların yanlış və təhrif olunmuş saydıqları belə məlumatlara təkziblərini müvafiq olaraq geniş dərc etdirmək imkanı ilə təmin etmək olduğunu *nəzərə alaraq*,

bəzi dövlətlərin qanunvericiliyində əcnəbi hökumətlərin istifadə edə biləcəyi təkzib vermə hüququ nəzərdə tutulmadığını və buna görə də belə hüququn beynəlxalq miqyasda bərqərar edilməsinin arzu olunduğunu *nəzərə alaraq*,

bu məqsədlə Konvensiya bağlamağı *qərara alaraq*,

aşağıdakılar barədə razılığa gəldilər:

Maddə I

Bu konvensiyada:

1. «İnformasiya məlumatı» ifadəsi informasiya agentliklərinin adətən məlumat xarakterli materialları, dərc edilənə qədər qəzetlərə, dövri nəşrlərə, radio verilişi idarələrinə verər-kən istifadə etdikləri formada yazılı şəkildə verilən, yaxud elektrik rabitəsi vasitəsilə ötürülen məlumat materialını bildirir.

2. «İnformasiya agentliyi» ifadəsi mətbuat, radio, kino, televiziya və ya telefotoqrafiya sahəsində məlumat xarakterli materialları müntəzəm surətdə toplamaq və yaymaqla məşğul olan və baş idarəsi ərazisində yerləşən sazişə gələn dövlətin qanun və qərarlarına müvafiq yaradılan və təşkil olunan hər hansı hökumət təşkilatını və ya özəl təşkilatı bildirir. Bu təşkilat ərazisində işlədiyi sazişə gələn dövlətin qanun və qərarlarına müvafiq olaraq fəaliyyət göstərir.

3. «Müxbir» termini sazişə gələn dövlətlərdən birinin informasiya agentliyində xidmət edərək, müntəzəm surətdə məlumat xarakterli materialları toplamaq və yaymaqla məşğul olan və xaricdə olarkən müvafiq pasportu və yaxud müxbir olduğunu göstərən beynəlxalq miqyasda məqbul sayılan analoji sənədi olan vətəndaşını və ya digər şəxsi bildirir.

Maddə II

1. Müxbirlərin və informasiya agentliklərinin peşə məsuliyyətinin onlardan faktları ayrı-seçkilik qoymadan və lazımı əlaqədə xəbər verməklə insan hüquqlarına və əsas azadlıqlara hörməti artırmalı, beynəlxalq qarşılıqlı anlaşmaya və əməkdaşlığa, beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin qorunmasına yardım göstərməyi tələb etdiyini etiraf edərək,

həmçinin, bütün müxbirlərin və informasiya agentliklərinin peşə etikasına müvafiq olaraq, eyni qaydada, verdikləri və ya dərc etdikləri və yanlış və təhrif olduğu aşkara çıxmış informasiya məlumatlarına təkziblərin verilməsində, yaxud dərc edilməsində həmişəki praktikaya riayət etməli olduqlarını nəzərə alaraq,

Sazişə gələn dövlətlər razılaşırlar ki, Sazişə gələn dövlətlərdən biri digər Sazişə gələn dövlətin, yaxud Konvensiyanın iştirakçısı olmayan dövlətin müxbirləri və informasiya agentlikləri tərəfindən bir ölkədən digərinə verilən və onun hüdudlarından kənarda dərc edilərək, yaxud yayılaraq onun başqa dövlətlərlə münasibətlərinə və ya milli nüfuzuna və ləyaqətinə zərər yetirə bilən informasiya məlumatlarının yanlış, yaxud təhrif olunduğunu idda edərsə, o, faktlara dair öz versiyasını (bundan sonra «kommüniqe» adlandırılacaq) həmin məlumatların ərazisində dərc edildiyi, yaxud yayıldığı Sazişə gələn dövlətlərə təqdim etmək hüququna malikdir.

Bu kommünikenin surəti, eyni zamanda, müvafiq informasiya məlumatını təshih etmələrinə imkan vermək üçün müvafiq müxbirə və ya informasiya agentliyinə göndərilir.

2. Belə kommünikelər yalnız informasiya məlumatları bərəsində verilə bilər və onlarda hər hansı qeyd və rəy ifadə edilməməlidir. O, guya buraxılmış yanlışlıqları, yaxud təhrifləri təshih etmək üçün lazım olduğundan uzun olmamalıdır. Kommünikeyə dərc edilmiş, yaxud yayılmış məlumatın sözbəsöz mətni, həmçinin bu məlumatın xaricdəki müxbir və ya informasiya agentliyi tərəfindən verildiyini sübut edən dəlil də əlavə edilməlidir...

...
...
...
...
**KÜTLƏVİ İNFORMASIYA VASİTƏLƏRİNİN
SÜLHÜN VƏ BEYNƏLXALQ QARŞILIQLI
ANLAŞMANIN MÖHKƏMLƏNDİRİLMƏSİNƏ,
İNSAN HÜQUQLARININ İNKİŞAFINA VƏ
İRQÇİLİYƏ, APARTEİDƏ VƏ MÜHARİBƏYƏ
TƏHRİKÇİLİYƏ QARŞI MÜBARİZƏYƏ
YARDIMINA DAİR ƏSAS PRİNSİPLƏR
HAQQINDA BƏYANNAMƏ**

**28 noyabr 1978-ci ildə təhsil, elm və mədəniyyət məsələləri
üzrə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş konfransı
iyirminci sessiyasında elan etmişdir**

PREAMBULA

Baş konfrans

YUNESKO-nun Nizamnaməsinə əsasən onun vəzifəsinin «ədalətə, qanunçuluğa, insan hüquqlarına, həmçinin azadlıqlara hamlıqla hörmət olunmasının təmin edilməsi naminə xalqların təhsil, elm və mədəniyyət sahəsində əməkdaşlığını genişləndirməklə sülh və təhlükəsizliyin möhkəmləndirilməsinə yardım etmək» (Maddə 1.1) olduğunu, bu məqsədlə Təşkilatın «ideyaların söz və təsviri vasitələrlə yayılmasının» asanlaşdırılmasına yardım edəcəyini xatırladaraq,

...Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Baş Məclisinin 1948-ci ildə qəbul etdiyi insan hüquqları haqqında Ümumi bəyannaməni, xüsusilə onun «hər bir insanın əqidə azadlığı və onu sərbəst şəkildə ifadə etmək hüququna malik olduğunu; bu hüquqa maneəsiz etiqad bəsləmək və dövlət sərhədlərindən asılı olmayaraq informasiya və ideyalar axtarmaq, almaq və yaymaq azadlığı» daxil olduğunu bildirən 19-cu maddəsini və Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Məclisinin 1966-ci ildə qəbul etdiyi və 19-cu maddəsində eyni prinsipləri elan edən, 20-ci maddəsində müharibəyə təhrikçiliyi, milli, irqi, yaxud dini nifrətin lehinə çıxışı, hər cür ayrı-seçkilik, düşməncilik və zorakılıq formalarını pisləyən mülki və siyasi hüquqlar haqqında Beynəlxalq paktı *xatırladaraq*.

... Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Baş Məclisinin 1965-ci ildə qəbul etdiyi sülh, xalqlar arasında qarşılıqlı hörmət və qarşılıqlı anlaşma ideallarının gənclər arasında yayılması haqqında Bəyannaməni *xatırladaraq*,

... Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Baş Məclisinin 1946-ci il 59 (1) sayılı qətnaməsindəki:

informasiya «azadlığı» insanın əsas azadlığıdır və Birləşmiş Millətlərin özlərinin müdafiəsinə həsr etdiyi bütün azadlıq növlərinin meyarıdır;

[....]

informasiya azadlığı, şübhəsiz, onun imtiyazlarından istifadə edənlərdən həmin imtyazlardan sui-istifadə etməyi istəməməyi və bunu bacarmağı tələb edir. Onun əsas prinsipi obyektiv amillərin üzə çıxarılması və informasiyanı qərəzsiz məqsədlərlə yaymağa mənəvi təəhhüd səyləridir, fikirlərini *xatırladaraq*,

[....]

Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Baş Məclisinin sülh üçün təhlükə, sülhü pozmaq, yaxud təcavüz hərəkətləri məqsədi güdən, yaxud bunlara imkan yaradan, yaxud bunları gücləndirən hər cür təbliğat formalarını pisləyən 1947-ci il 110 (II) sayılı qətnaməsini *xatırladaraq*,

həmin Baş Məclisin üzv-dövlətlərə onların dövlətlər arasında dostluq münasibətlərinə xələl gətirə bilən saxta, yaxud təhrif olunmuş məlumatların yayılması ilə mübarizə üçün əsas qanunlarına uyğun hüdudlarda tədbirlər görməyi təklif etdiyi 127 (II) sayılı, həmçinin Baş Məclisin kütləvi informasiya vəsiti lərinə və onların sülh, dövlətlər arasında etimad və dostluğun möhkəmləndirilməsinə töhfəsinə dair digər qətnamələrini *xatırladaraq*,

... YUNESKO Baş konfransının kütləvi informasiya vəsiti lərinin sülhün və bəşəriyyətin rifahı naminə qarşılıqlı anlaşma və əməkdaşlığın möhkəmləndirilməsinə və müharibə, irq-çilik, aparteid və xalqlar arasında nifrət təbliğatına qarşı mübarizəyə töhfəsinə dair 1970-ci ildə qəbul etdiyi 4.301 sayılı qətnaməsini xatırladaraq və kütləvi informasiya vəsiti lərinin bu məqsədlərin həyata keçirilməsinə verə biləcəyi töhfələri *dərk edərək*,

... müasir cəmiyyətdə informasiya problemlərinin mürəkkəbliyini və onların həlli yollarının müxtəlifliyini, - məsələn, bunu onlara YUNESKO çərçivəsində baxılması, habelə bütün maraqlı tərəflərin onların arzularının, rəylərinin və mədəni xüsusiyyətlərinin nəzərə alınması üçün göstərdikləri qanuni səylər də sübut edir - *başa düşərək*,

inkişaf etməkdə olan ölkələrin informasiya və kommunika-siya sahəsində yeni, daha ədalətli və səmərəli beynəlxalq niza-

mın bərqərar olması barədə ümidlərini *başa düşərək*,

1978-ci il noyabrın 28-də Kütłəvi informasiya vasitələrinin sülhün və beynəlxalq qarşılıqlı anlaşmanın möhkəmləndirilməsinə, insan hüquqlarının inkişafına və irqçiliyə, aparteidə və müharibəyə təhrikçiliyə qarşı mübarizəyə töhfəsinə dair əsas prinsiplər haqqında bu Bəyannaməni elan edir.

Maddə 1

Sülhün və beynəlxalq qarşılıqlı anlaşmanın möhkəmləndirilməsi, insan hüquqlarının inkişafı və irqçiliyə, aparteidə və müharibəyə təhrikçiliyə qarşı mübarizə işi informasiyanın azad, daha geniş və daha tarazlaşdırılmış şəkildə yayılmasını tələb edir. Bu məqsədlə kütłəvi informasiya vasitələri birinci dərəcəli əhəmiyyətə malik töhfələr verməlidir. Bu töhfələr araşdırılan mövzunun müxtəlif aspektlərini əks etdirərsə, da-ha səmərəli olar.

Maddə 2

1. İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqlarının tərkib hissəsi kimi tanınan fikir, onu ifadə etmək və informasiya azadlığı-nın həyata keçirilməsi sülhün və beynəlxalq qarşılıqlı anlaşmanın möhkəmləndirilməsinin mühüm amilidir.

2. İctimaiyyətin informasiyaya yol tapmasına onun üçün müyəssər olan mənbələrin və informasiya vasitələrinin müxtə-lifliyi ilə təminat verilməli və beləliklə, haminin faktların doğruluğuna inanmasına və hadisələri obyektiv qiymətləndirməsinə imkan yaradılmalıdır. Bu məqsədlə jurnalistlər məlumatları vermək azadlığına və informasiya əldə etmək üçün mümkün qədər maksimum tam vasitələrə malik olmalıdır. Küt-ləvi informasiya vasitələrinin xalqların və ayrı-ayrı şəxslərin

narahatlığına cavab verməsi və beləliklə, ictimaiyyətin informasiyanın hazırlanmasında iştirakına imkan yaradılması da eyni dərəcədə əhəmiyyətlidir.

3. Kütləvi informasiya vasitələri sülhü və beynəlxalq qarşılıqlı anlaşmanın möhkəmləndirmək, insan hüquqlarını inkişaf etdirmək və irqciliyə, aparteidə və müharibəyə təhrikçiliyə qarşı mübarizə məqsədləri ilə onlara məxsus rola görə, bütün dünyada insan hüquqlarının həyata keçirilməsinə - o cümlədən müstəmləkəciliyə, yeni müstəmləkəciliyə, xarici işgala, irqi ayrı-seçkilik və istismarın bütün formalarına qarşı mübarizə aparan və özlerinə məxsus ərazilərdə öz fikirlərini ifadə etməyə imkanı olmayan məzəlum xalqların səsinin eşidilməsinə kömək etməklə - səmərəli töhfə verəcəklər.

4. Kütləvi informasiya vasitələrinin öz fəaliyyətində və Beyannamənin prinsiplərini həyata keçirə bilməsi üçün jurnalistlərin və digər kütləvi informasiya vasitələri işçilərinin öz ölkələrində, yaxud xaricdə öz peşə fəaliyyətlərini həyata keçirmələri üçün daha əlverişli şərait yaradılmasını təmin edən müdafiədən istifadə etmələri vacibdir.

Maddə 3

1. Kütləvi informasiya vasitələri sülhün və beynəlxalq qarşılıqlı anlaşmanın möhkəmləndirilməsinə, irqciliyə, aparteidə və müharibəyə təhrikçiliyə qarşı mübarizəyə mühüm töhfə verməlidir.

2. İformasiya vasitələri başqa amillərlə yanaşı, xurafat və nadanlığın törəməsi olan təcavüzkar müharibələrə, irqciliyə, aparteidə və insan hüquqlarının digər pozulması hallarına qarşı mübarizədə bütün xalqların idealları, arzuları, mədəniyyəti və tələbatları haqqında məlumat yaymaqla nadanlığın

ləğv edilməsinə, bir ölkənin vətəndaşlarının ehtiyac və arzularının başqaları tərəfindən başa düşülməsinə, bütün millətlərin, bütün xalqların və irqinə, cinsinə, dilinə, dininə, yaxud milliyətinə görə fərqli qoymadan bütün insanların hüquqlarına və ləyaqətinə hörmətin təmin edilməsinə və diqqətin bəşəriyyətin yoxsulluq, acliq və xəstəliklər kimi böyük bələlərinə cəlb olunmasına imkan yaratır, beləliklə, dövlətlərə beynəlxalq gərginliyin zəiflədilməsinə və beynəlxalq mübahisələrin dinc və ədalətli şəkildə tənzimlənməsinə daha çox imkan verən siyasət işləyib hazırlamalarına yardım göstərirlər.

Maddə 4

Kütləvi informasiya vasitələri insan hüquqlarının inkişafı, bütün insanların və bütün millətlərin hüquq bərabərliyi və iqtisadi, sosial tərəqqi naminə gənclərin sülh, ədalət, azadlıq, qarşılıqlı hörmət və qarşılıqlı anlaşma ruhunda tərbiyə olunmasında mühüm rol oynamalıdır. Onlar həmçinin gənc nəslin görüşləri və diləkləri ilə tanış olmaqdə mühüm rol oynamalıdır.

Maddə 5

Fikir, onu ifadə etmək və informasiya azadlığına hörmət edilməsi üçün və informasiyanın bütün baxışları əks etdirməsi üçün haqlarında dərc olunan, yaxud yayılan informasiyanın onların sülhün və beynəlxalq qarşılıqlı anlaşmanın möhkəm-ləndirilməsi, insan hüquqlarının inkişafı, irqciliyə, aparteidə və müharibəyə təhrikçiliyə qarşı mübarizədə səylərinə ciddi zərər vurduğunu hesab edənlərin də rəyinin aşkarlanması zəruridır.

Maddə 6

Ədalətli və möhkəm sülhün, inkişaf etməkdə olan ölkələrdə iqtisadi və siyasi müstəqilliyin bərqərar olması üçün əlverişli şərt sayılan informasiyanın yayılmasında yeni tarazlıq yaratmaq və qarşılıqlı mübadiləni yaxşılaşdırmaq məqsədi ilə, inkişaf etməkdə olan ölkələr üçün nəzərdə tutulan, onlardan alınan, həmçinin həmin ölkələr arasında informasiyaların yayılmasındaki qeyri-bərabərliyin aradan qaldırılması tələb olunur. Bunun üçün həmin ölkələrin kütləvi informasiya vasitələrinin öz aralarında və inkişaf etmiş ölkələrin kütləvi informasiya vasitələri ilə əməkdaşlıq imkanlarını möhkəmləndirmək və inkişaf etdirmək məqsədi ilə şərait və vasitələrə malik olmaları vacibdir.

Maddə 7

Kütləvi informasiya vasitələri Birləşmiş Millətlər Təşkilatının müxtəlif idarələrinin qəbul etdiyi qətnamələrin əsasında duran bütün dünyada qəbul edilmiş məqsəd və prinsiplərə dair tam informasiyanı daha geniş yayamaq vasitəsilə sülh və beynəlxalq qarşılıqlı anlaşmanın möhkəmlənməsinə, insan hüquqlarının inkişafına, həmçinin daha səmərəli beynəlxalq iqtisadi nizamın bərqərar olmasına yardım göstərirlər.

Maddə 8

Jurnalistlərin və digər kütləvi informasiya vasitələri işçilərinin peşə hazırlığında iştirak edən və onların öz funksiyalarını məsuliyyətlə yerinə yetirmələrinə kömək göstərən professional təşkilatlar, eləcə də ayrı-ayrı şəxslər etika kodeksləri işlənib hazırlanarkən və onların yerinə yetirilməsi təmin edilərkən bu Bəyannamənin prinsiplərinə xüsusi əhəmiyyət verməlidirlər.

Maddə 9

Beynəlxalq birlik bu Bəyannamənin ruhuna uyğun olaraq informasiyanın azad, daha geniş və daha tarazlaşdırılmış şəkildə yayılmasına, həmçinin jurnalistlərin və digər kütləvi informasiya vasitələri işçilərinin öz funksiyalarını yerinə yetirərkən müdafiəsinə şərait yaradılmasına yardım göstərməlidir. YUNESKO bu sahədə dəyərli töhfə verə bilər.

Maddə 10

1. İformasiya azadlığının təmin edilməsinə yönəldilmiş konstitusiya müddəalarına və tətbiq olunan beynəlxalq aktlara və sazişlərə lazımi hörmət əsasında bütün dünyada informasiyanın yayılması ilə professional səviyyədə məşğul olan təşkilatlara və şəxslərə bu Bəyannamənin məqsədlərini həyata keçirməyə imkan verən şərait yaradılmalı və müdafiə ediləəlidir.

2. İformasiyanın azad, daha geniş və daha tarazlaşdırılmış şəkildə yayılmasının təşviq edilməsi vacibdir.

3. Dövlətlərin bu məqsədlə inkişaf etməkdə olan ölkələrin öz kütləvi informasiya vasitələrini möhkəmləndirmək və genişləndirmək üçün şərait əldə etmələrinə yardım göstərmələri və onların öz aralarında qarşılıqlı əməkdaşlığını və inkişaf etmiş ölkələrin kütləvi informasiya vasitələri ilə əməkdaşlığını təşviq etmələri zəruridir.

4. Eynilə, hüquq bərabərliyi, qarşılıqlı fayda, mədəniyyətlərin - bəşəriyyətin ümumi irlisinin elementlərinin - müxtəlifliyinə hörmət əsasında bütün dövlətlər, o cümlədən müxtəlif iqtisadi və sosial sistemlərə malik dövlətlər arasında ikitərəfli və çoxtərəfli informasiya mübadiləsinin təşviq olunması və inkişaf etdirilməsi əhəmiyyətlidir.

Maddə 11

Bu Bəyannamənin tam səmərəliliyini təmin etmək üçün üzv-dövlətlərin qanunvericilik və inzibati müddəalarına və digər təəhhüdlərinə lazımi hörmət əsasında İnsan hüquqları haqqında Ümumi Bəyannamənin müddəalarına və Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Məclisinin 1966-cı ildə qəbul etdiyi Mülki və siyasi hüquqlar haqqında beynəlxalq paktın müvafiq prinsiplərinə uyğun olaraq, kütləvi informasiya vasitələrinin fəaliyyəti üçün əlverişli şərait yaradılmasını təmin etmək zəruridir.

azadlıq məsələlərinin əsas məzənnəsi. Məsələnin əsas məzənnəsi - əməkdaşlıq. Məsələnin əsas məzənnəsi - əməkdaşlıq. Məsələnin əsas məzənnəsi - əməkdaşlıq. Məsələnin əsas məzənnəsi - əməkdaşlıq. Məsələnin əsas məzənnəsi - əməkdaşlıq. Məsələnin əsas məzənnəsi - əməkdaşlıq. Məsələnin əsas məzənnəsi - əməkdaşlıq. Məsələnin əsas məzənnəsi - əməkdaşlıq. Məsələnin əsas məzənnəsi - əməkdaşlıq. Məsələnin əsas məzənnəsi - əməkdaşlıq. Məsələnin əsas məzənnəsi - əməkdaşlıq. Məsələnin əsas məzənnəsi - əməkdaşlıq. Məsələnin əsas məzənnəsi - əməkdaşlıq. Məsələnin əsas məzənnəsi - əməkdaşlıq.

ÖZÜNÜİFADƏ AZADLIĞI, AZAD İNFORMASIYA AXINI, KÜTLƏVİ İNFORMASIYA VASİTƏLƏRİ AZADLIĞI (ATƏT-in SƏNƏDLƏRİ)

HELSINKİ YEKUN AKTİ (1975-ci il)

İştirakçı-dövlətlərin qarşılıqlı münasibətlərdə rəhbər tutacaqları prinsiplər haqqında Bəyannamə:

VII. Fikir, vicdan, din və əqidə azadlığı da daxil olmaqla, insan hüquqlarına və əsas azadlıqlarına hörmət edilməsi

İştirakçı-dövlətlər irqi, cinsi, dil və din müxtəlifliyindən asılı olmayaraq, hamı üçün eyni olan, fikir, vicdan, din və əqidə azadlığı da daxil olmaqla, insan hüquqlarına və əsas azadlıqlarına hörmət edəcəklər.

(...)

İştirakçı-dövlətlər insan hüquqlarını və əsas azadlıqlarını tanıyırlar, bunlara hörmət sülhün, ədalətin və rifahın əhəmiyyətli amildir ki, bu da onlar və bütün dövlətlər arasında dostluq münasibətlərinin inkişafını təmin etmək üçün zəruridir.

(...)

Onlar şəxslərin bu sahədə hüquq və vəzifələrini bilmək və bunlara uyğun hərəkət etmək hüququnu təsdiq edirlər.

(...)

İştirakçı-dövlətlər insan hüquqları və əsas azadlıqları sahəsində BMT-nin Nizamnaməsinin və İnsan hüquqları haqqın-

da Ümumi Bəyannamənin məqsəd və prinsiplərinə uyğun şəkildə hərəkət edəcəklər. Onlar həmçinin bu sahədə benyəlxalq bəyannamələrdə və sazişlərdə müəyyən olunmuş, eyni zamanda əgər bu vəzifələr onlarla əlaqədardırsa, Benyəlxalq paktlar da daxil olmaqla, öz vəzifələrini yerinə yetirəcəklər [İnsan hüquqları haqqında Ümumi Bəyannamə: Maddə 19].

IV hissə, II fəsil İnformasiya:

İştirakçı-dövlətlər,

- digər iştirakçı dövlətlərin həyatının müxtəlif aspektlərini daha geniş bilməyə və anlamağa zərurət olduğunu dərk edərək,
- bu prosesin xalqlar arasında inamin artmasına töhfə verəcəyini qeyd edərək,
- iştirakçı-dövlətlər arasında qarşılıqlı anlaşmanın inkişafı və onlar arasında münasibətlərin sonrakı inkişafı ilə bu sahədə tərəqqinin əldə edilməsi məqsədi ilə səylərin davam etdirilməsini arzu edərək,
- digər iştirakçı-dövlətlərdən olan informasiyanın yayılmasının və bu cür informasiya ilə daha yaxşı tanış olmanın mühüm əhəmiyyətini qeyd edərək,
- bunun üçün mətbuatın, radionun, televiziyanın, kino və teleqraf agentliklərinin və bu sahədə işləyən jurnalistlərin əhəmiyyətli və təsirli rolunu xüsusi qeyd edərək,

- informasiyanın bütün formalarının daha sərbəst və geniş yayılmasının asanlaşdırılmasını, informasiya sahəsində əməkdaşlığın və digər ölkələrlə informasiya mübadiləsinin rəğbətləndirilməsini və bir iştirakçı-dövlətdən olan jurnalistlərin digər iştirakçı dövlətdə öz peşə fəaliyyətini həyata keçirdiyi şəraitin yaxşılaşdırılmasını məqsəd kimi qarşısına qoyaraq

öz niyyətlərini ifadə edirlər, o cümlədən:

A) İNFORMASIYANIN YAYILMASININ, ƏLDƏ EDİLMƏSİNİN VƏ MÜBADİLƏSİNİN YAXŞILAŞDIRILMASI

i) Şifahi informasiya

Digər iştirakçı-dövlətlərdən olan görkəmli xadimlərin və mütəxəssislərin mühazirələrinin və mühazirə məqsədi ilə səfərlərinin, həmçinin dəyirmi masa, seminarlar, simpoziumlar, yay kursları, konqreslər və digər ikitərəfli və çoxtərəfli görüşlərdə fikir mübadiləsinin rəğbətləndirilməsi yolu ilə şifahi informasiyanın yayılmasına imkan yaratmaq.

ii) Mətbu informasiya

Onların ərazilərində digər iştirakçı-dövlətlərin qəzet və çap məhsullarının, dövri və qeyri-dövri nəşrlərinin yayılmasının yaxşılaşdırılmasına imkan yaratmaq. Bu məqsədlə:

- onlar özlerinin firma və səlahiyyətli təşkilatlarının digər iştirakçı dövlətlərdən idxlən qəzet və çap məhsullarının sayının tədricən artırılmasına yönəlmış sazişlər və müqavilələr bağlamalarını rəğbətləndirəcəklər.

Yaxşı olar ki, bu saziş və kontraktlarda, o cümlədən nəşrlərin təcili çatdırılması, hər bir ölkədə onun çap məhsulları və qəzetlərinin yayılması sahəsində mövcud olan adi kanalların istifadəsi, həmçinin tərəflər arasında bu saziş və müqavilələrin həyata keçirilməsinə imkan verən ödəmə hesablarının forma və üsulları qeyd olunsun;

- orada, harada ki, bu vacibdir, onlar yuxarıda göstərilən saziş və müqavilələrin məqsəd və müddəalarının həyata keçirilməsi üçün müvafiq ölçülər götürəcəklər.

İctimaiyyətin yuxarıda göstərilən əsaslar üzrə idxlən dövri və qeyri-dövri çap məhsullarını əldə etməsinin yaxşılaşdırılmasına imkan yaratmaq. Xüsusilə:

- onlar bu nəşrlərin satılacağı nöqtələrin sayının artırılmasını rəğbətləndirəcəklər;
- onlar bu cür dövri nəşrlərin konqreslərin, konfransların, rəsmi səfərlərin və digər beynəlxalq tədbirlərin həyata keçirilməsi zamanı və turist sezonu dövründə turistlərə təklif olunmasını asanlaşıracaqlar;
- onlar hər bir ölkəyə xas olan qaydalar əsasında abunə yazılmaq imkanlarını genişləndirəcəklər;
- onlar bu nəşrlərin müvəqqəti istifadə və iri kütləvi kitabxanalarda və onların oxu zallarında, həmçinin universitet kitabxanalarında oxunmaq üçün təqdim olunması imkanlarını yaxşılaşdıracaqlar.

- Onlar maraqlı tərəflər üçün məqbul olan razılışma əsasında diplomatik nümayəndəliklər tərəfindən buraxılan və bu nümayəndəliklərin yaydığı rəsmi informasiya bülletenləri ilə tanış olmaq imkanlarını yaxşılaşdırmaq niyyətindədirlər.

iii) Kino-, radio- və televiziya informasiyası

Kino-, radio- və televiziya informasiyasının yayılmasının yaxşılaşdırılması-na imkan yaratmaq. Bu məqsədlə:

- onlar digər iştirakçı-dövlətlərdən onların ölkələrindəki həyatın müxtəlif aspektlərini təsvir edən və bilavasitə maraqlı təşkilatlar və firmalar arasında vacib ola bilən saziş və razılışmalar əsasında alınan, pylonkaya yazılmış müxtəlif informasiyaların göstərilməsinin və verilməsinin genişləndirilməsini rəğbətləndirəcəklər;
- onlar səlahiyyətli təşkilatların və firmaların xətti ilə digər iştirakçı- dövlətlərdən pylonkaya yazılmış audiovisual materialların idxalını asanlaşdıracaqlar.
- İştirakçı-dövlətlər radioinformasiyanın yayılmasının genişlənməsini qeyd edirlər və bu prosesin davam edəcəyinə ümidi var olduqlarını ifadə edirlər, belə ki, bu, hazırkı Müşavirənin müəyyən etdiyi və xalqlar və məqsədlər arasında qarşılıqlı anlaşma maraqlarına cavab versin.

B) İNFORMASIYA SAHƏSİNDƏ ƏMƏKDASLIQ

İnformasiya sahəsində əməkdaşlığı qısa- və uzunmüddətli sazişlər və razılışmalar əsasında rəğbətləndirmək. Xüsusilə:

- onlar kütləvi informasiya vasitələri, o cümlədən te-leqraf agentlikləri, nəşriyyatlar və nəşriyyat təşkilatları arasında daha geniş əməkdaşlıqla imkan yaradacaqlar;
- onlar həm dövlət və özəl, həm də milli və beynəlxalq ra-dio verilişləri və televiziya təşkilatları arasında, xüsusi-lə birbaşa və yaxud yazılmış radio- və televiziya pro-qramlarının mübadiləsi, bu cür proqramların birgə is-tehsali və yayılması yolu ilə əməkdaşlıqla imkan yara-dacaqlar;
- onlar həm jurnalist təşkilatları arasında, həm də iştirakçı-dövlətlərin jurnalistləri arasında görüşləri və əla-qələri rəğbətləndirəcəklər; onlar qəzetlər, iştirakçı-döv-lətlər arasında məqalələrin və publikasiyaların müba-diləsi də daxil olmaqla, dövri nəşrlər arasında razılaşma-nın əldə olunması imkanlarına yaxşı yanaşacaqlar;
- onlar texniki informasiya mübadiləsini, həmçinin birgə tədqiqatların təşkilini və mütəxəssislərin mətbuat, ra-dio və televiziya sahəsində təcrübə və fikir mübadiləsi üzrə görüşlərinin keçirilməsini rəğbətləndirəcəklər.

C) JURNALİSTLƏRİN İŞ ŞƏRAİTLƏRİNİN YAXŞILAŞDIRILMASI

İştirakçı-dövlətlər bir iştirakçı-dövlətdən olan jurnalistin digər iştirakçı-dövlətdə öz peşə fəaliyyətini həyata keçirdiyi şəraitin yaxşılaşdırılmasına səy göstərərək nəzərdə tuturlar, xüsusilə:

- jurnalistlərin viza verilməsi haqqında müraciətlərinə müvafiq və mənətqi müddət ərzində xeyirxahlıqla baxmaq;
- iştirakçı-dövlətlərin daimi akkreditə olunmuş jurnalistlərinə razılaşma əsasında müəyyən müddətə çoxdəfəli giriş-çıxış vizaları vermək;
- iştirakçı-dövlətlərin akkreditə olunmuş jurnalistlərinə onların müvəqqəti olduqları ölkələrdə yaşamalarına icazə, əgər və nə zaman zəruridirsə, onlara verilməli olan digər rəsmi sənədlərin verilməsini asanlaşdırmaq;
- iştirakçı-dövlətlərin jurnalistlərinin öz peşə fəaliyyətlərini həyata keçirdikləri ölkədəki səfərlərinin rəsmiləşdirilməsi prosedurunu qarşılıqlı əsaslarla asanlaşdırmaq və təhlükəsizlik mülahizələrinə görə qapalı rayonların olması ilə əldəqədar qaydalara riayət olunan şəraitdə belə bu cür səfərlər üçün tədricən geniş imkanlar vermək;
- belə jurnalistlərin bu kimi səfərlər barədə müraciətlərinə sorğunun müddəti nəzərə alınmaqla, imkan daxilində tez cavab verilməsini təmin etmək;
- iştirakçı-dövlətlərin jurnalistlərinin, onların təşkilatları və rəsmi idarələri də daxil olmaqla, informasiya mənbələri ilə şəxsi tanışlıq imkanlarını artırmaq;
- iştirakçı-dövlətlərin jurnalistlərinə onların peşə fəaliyyətlərini həyata keçirmələri üçün zəruri olan və yalnız

sonra ölkədən çıxarılması şərti ilə texniki avadanlıq (foto-, kino-, maqnitofon, radio- və televiziya-) gətirməyə hüquq vermək;

- digər iştirakçı-dövlətlərin jurnalistlərinə, daimi və ya xud müvəqqəti akkreditə olunsalar belə, iştirakçı-dövlətlər tərəfindən qəbul edilmiş kanallar vasitəsilə, maqnitofon lent yazıları və aşkarlanmamış plynokalar da daxil olmaqla, peşə fəaliyyətlərinin nəticələrinin dərc olunması və ya radio və yaxud televiziya ilə verilməsi üçün onların təmsil etdikləri informasiya orqanlarına tam, adı qaydada və tez çatdırılmasına imkan yaratmaq.

İştirakçı-dövlətlər təsdiq edirlər ki, jurnalistlər öz peşə fəaliyyətlərinin qanuni həyata keçirilməsinin nəticəsinə görə ölkədən çıxarılmaya məruz qala və digər tərzdə cəzalandırıla bilməzlər. Akkreditə olunmuş jurnalist ölkədən çıxarıldığı halda o, bunun səbəbləri barədə məlumatlandırılacaqdır və onun işinə yenidən baxılması barədə müraciət edə bilər.

MADRİD GÖRÜŞÜNÜN YEKUN SƏNƏDİ (1983-cü il)

Humanitar və digər sahələrdə əməkdaşlıq

İnformasiya:

İştirakçı-dövlətlər gələcəkdə də digər iştirakçı-dövlətlərdən idxlal olunan çap məhsullarının, dövri və qeyri-dövri nəşrlərin daha sərbəst şəkildə və geniş yayılmasını və həmçinin bu nəşrlərin ümumi satışda olduğu yerlərin sayının artırılmasını rəğbətləndirəcəklər. Bu nəşrlərlə həmçinin iri kütləvi kitabxana-ların və bu kimi müəssisələrin oxu zallarında tanış olmaq asan olacaq.

Xüsusilə, mətbu informasiyanın yayılmasının yaxşılaşdırılmasına imkan yaratmaq üçün iştirakçı-dövlətlər digər iştirakçı-dövlətlərdən idxlal edilən qəzet və digər nəşrlərin kəmiyyətinin və adlarının sayının artırılmasına yönəlmış uzunmüddətli saziş və müqavilələrin bağlanması məqsədi ilə özlərinin selahiyətli firma və təşkilatları arasında əlaqə və danışqları rəğbətləndirəcəklər. Onlar arzuolunan hesab edirlər ki, xarici nəşrlərin pərakəndə qiyməti onların istehsal edildikləri ölkədəki qiymətlərlə nisbətdə həddən artıq böyük olmasın.

Onlar Yekun aktının müvafiq müddəalarına uyğun olaraq özlərinin ictimaiyyətin abunə yazılmış imkanlarının artırılmasını genişləndirmək niyyətində olduqlarını təsdiq edirlər.

Onlar kütləvi informasiya vasitələri və onların nümayəndələri, xüsusilə də mətbuat agentlikləri, qəzet redaksiyaları, radio və televiziya təşkilatları, həmçinin kinokompaniyalar arasında əməkdaşlığın daha da genişlənməsinə şərait yaradacaqlar. Onlar redaksiyalar arasında yeniliklər, məqalələr, əlavələr, radioverilişlərlə mübadiləni, həmçinin müvafiq praktika ilə daha yaxşı tanış olmaq məqsədi ilə təcrübə mübadiləsini rəğbətləndirəcəklər. Onlar akkreditə olunmuş televiziya və radio müxbirlərinə daimi və ya müvəqqəti təqdim olunan maddi və texniki vasitələri qarşılıqlı əsaslarla yaxşılaşdıracaqlar. Bundan əlavə, onlar həmçinin peşəkar təşkilatlar arasındaki əlaqələr kimi jurnalistlər arasında olan birbaşa əlaqələri də asanlaşdıracaqlar.

Onlar jurnalistlərin vizalar barədə müraciətləri üzrə təxirəsalınmaz qərarlar qəbul edəcəklər və rədd cavabı verilmiş xahişlərinə məntiqi müddətdə yenidən baxacaqlar. Ondan əlavə, peşəkar fəaliyyət məqsədi ilə deyil, şəxsi səbəblər üzündən səfər etmək istəyən jurnalistlərə həmin ölkədən olan digər səyahətçilərə şamil edilən rejim tətbiq edilir.

Onlar daimi akkreditə olunmuş jurnalistlərə və onların onlarla birlikdə yaşayan ailə üzvlərinə bir il müddətinə çoxdəfəlik giriş və çıkış vizası verəcəklər.

İştirakçı-dövlətlər, bu harada vacibdirsə, ikitərəfli razılaşmalar əsasında üçüncü ölkələrdə daimi akkreditə olunmuş, digər iştirakçı-dövlətlərdən olan jurnalistlərin akkreditə və müvafiq şəraitlə təmin olunması imkanlarını öyrənəcəklər. Onlar öz ərazilərində digər iştirakçı-dövlətlərdən olan jurnalistlərin

hərəkətlərinə, xüsusilə, bu harada vacibdirse, onlara səfərlər zamanı, təhlükəsizlik mülahizələrinə görə qapalı rayonlar istisna olmaqla, daha geniş imkanlar verməkdən ötrü konkret tədbirlər görərək şərait yaradacaqlar. Onlar jurnalistləri, əgər təhlükəsizlik mülahizələrinə görə yeni rayonlar qapalı elan olunacaqlarsa, əvvəlcədən bu barədə məlumatlandıracaqlar.

Onlar informasiya mənbələri ilə şəxsi kontakt və əlaqələrin yaradılmasından ötrü digər iştirakçı-dövlətlərdən olan jurnalistlər üçün imkanları genişləndirəcək və bu harada mümkün-dürsə, şəraiti yaxşılaşdıracaqlar.

Onlar, bir qayda olaraq, radio və televiziya jurnalistlərinə öz xahişləri ilə onların özlərinin səs- və kinooperatorları tərəfindən müşayət olunmalarına və şəxsi avadanlıqdan istifadə etmələrinə icazə verəcəklər.

Eləcə də, jurnalistlər, şəxsi qeydlər və dosyelər də daxil olmaqla, ciddi şəkildə onların peşə məqsədləri üçün istifadə edəcəkləri məlumat məteirallarını özləri ilə götürə bilərlər.

iştirakçı-dövlətlər, nə vaxt bu vacibdirse, öz paytaxtlarında yerli və xarici mətbuat üçün açıq olan funksiyaları yerinə yetirən mətbuat mərkəzlərinin və müəssisələrin yaradılmasını və fəaliyyət göstərməsini, sonuncunun işi üçün daha münasib şərait yaratmaqla, asanlaşdıracaqlar.

Onlar həmçinin digər iştirakçı-dövlətlərdən olan jurnalistlərə yardım göstərilməsinin digər yollarını və vasitələrini aşdıracaq və beləliklə də onların rastlaşa biləcəkləri praktik problemləri həll etməyə imkan verəcəklər.

ATƏM-in VYANA GÖRÜŞÜNÜN YEKUN SƏNƏDİ (1986-cı il)

Humanitar və digər sahələrdə əməkdaşlıq

İnformasiya:

(34) Onlar öz ölkələrində daim biliklərin artırılması və həyatın dərk edilməsinə imkan yaratmaq məqsədi ilə, bununla onların xalqları arasında inamın artmasına şərait yaradaraq, səylər göstərməyə davam edəcəklər.

Onlar bütün formalardan olan informasiyanın daha azad və geniş yayılması, informasiya sahəsində əməkdaşlığın rəğbətləndirilməsi və jurnalistlərin iş şəraitlərinin yaxşılaşdırılması üçün gələcəkdə də səy göstərəcəklər.

Bununla əlaqədar olaraq və Mülki və siyasi hüquqlar haqqında Beynəlxalq pakta, İnsan hüquqları haqqında Ümumi Bəyannaməyə və onların bütün formalardan olan informasiyanın axtarılması, alınması və yayılması ilə bağlı müvafiq beynəlxalq öhdəliklərinə uyğun olaraq onlar təmin edəcəklər ki, ayrı-ayrı şəxslər öz informasiya mənbələrini azad seçə bil-sinlər. Bu kontekstdə onlar:

- təmin edəcəklər ki, onların dövlətlərində BTİ-nin (Beynəlxalq Telekommunikasiya İttifaqı) radioyayımı qay-

dalarına müvafiq fəaliyyət göstərən radio xidmətlərinin verilişləri birbaşa və normal qəbul edilə bilinsin; və

- ayrı-ayrı şəxslərə, müəssisələrə və təşkilatlara, müəlliflik hüququ da daxil olmaqla, intellektual mülkiyyət hüququna hörmət edilərək bütün növlərbən olan informasiya materiallarını əldə etməyə, malik olmağa, yenidən istehsal etməyə və yaymağa icazə verəcəklər.

(35) Onlar bütün formalardan olan informasiyanın daha azad və daha geniş yayılmasının təmin olunması üçün, kabel və peyk vasitələri daxil olmaqla, müasir rabitə vasitələrinin imkan verdiyi bütün imkanlardan istifadə edəcəklər. Onlar həmçinin özlərinin aidiyyəti müəssisələri, təşkilatları və texniki ekspertləri arasında mübadiləni rəğbətləndirəcək və texniki standartların və normaların harmonizasiyası istiqamətində işləyəcəklər. Onlar bu müasir rabitə vasitələrinin onların kütləvi informasiya vasitələrinə təsirini nəzərə alacaqlar.

(36) Onlar praktikada təmin edəcəklər ki, rəsmi informasiya bülletenləri onların ərazilərində digər iştirakçı-dövlətlərin diplomatik və digər rəsmi missiyaları və konsul nümayəndəlikləri tərəfindən sərbəst yayla bilsin

(37) Onlar radio və televiziya təşkilatlarını onların arasındakı razılışma əsasında, xüsusilə yayılmış olan ölkədə, müxtəlif dövlətlərin nümayəndələrinin iştirakı ilə program və diskussiyaları birbaşa verməyə, həmçinin iştirakçı-dövlətlərin siyasi və digər xadimlərinin çıxışlarının və müsahibələrinin translyasını həyata keçirməyə rəğbətləndirəcəklər.

(38) Onlar radio- və televiziya təşkilatlarını digər iştirakçı-dövlətlərdəki həyatın müxtəlif aspektlərini işıqlandırmağa və onların ölkələri arasında telekörpülərin sayını artırmağa rəğbətləndirəcəklər.

(39) Xatırladaraq ki, jurnalistlərin öz peşə fəaliyyətlərini qanuni yolla həyata keçirmələri onları ölkədən çıxarılmaq təhlükəsi qarşısında qoymayacaq və onların hər hansı digər tərzdə cəzalandırılmasına gətirib çıxarmayacaq, onlar jurnalisti akkreditədən məhrum etmək və ya onu jurnalistin və ya xud onun informasiya orqanının reportajlarının məzmununa görə ölkədən çıxarılmaq kimi məhdudlaşdırıcı tədbirlər qəbul etməkdən çəkinəcəklər.

(40) Onlar təmin edəcəklər ki, jurnalistlər, digər iştirakçı-dövlətlərin kütləvi informasiya vasitələrinin jurnalistləri də daxil olmaqla, belə fəaliyyətlərini həyata keçirərkən ictimai və özəl informasiya mənbələrinə çatmaq üçün sərbəst yollar axtara və onlarla əlaqə saxlaya bilsinlər, həmçinin onların peşə məxfiliyinə olan tələbatlarına hörmət göstərilsin.

(41) Onlar jurnalistlərin müəlliflik hüququna hörmət edəcəklər.

(42) Onların aralarındaki sazişlərə əsasən orada, harada bu zəruridir, və reportajların müntəzəm daxil olması məqsədi ilə onlar digər iştirakçı-dövlətlərin jurnalistlərinə onların daimi yaşayış yerindən asılı olmayaraq akkreditasiya, harada tələb olunursa, çoxdəfəlik giriş vizası təqim edəcəklər. Bu əsasla da onlar jurnalistlərə həm akkreditə, həm də çoxdəfəlik giriş vizalarının

verilməsini maksimum iki ay müddətə qədər qısaldaqlar.

(43) Onlar müraciət əsasında praktiki, məsələn, idxal qaydaları, vergi və yaşayış yeri və s. məsələlərlə bağlı müvafiq informasiyaları təqdim edərək, xarici jurnalistlərin işini asanlaşdıracaqlar.

(44) Onlar təmin edəcəklər ki, rəsmi mətbuat konfransları, məqsədə uyğun hallarda, mətbuat üçün digər bu cür rəsmi tədbirlər, harada bu tələb olunursa, xarici jurnalistlər üçün də akkreditə olunduqdan sonra açıq keçirilsin.

Əlavə olaraq, xarici jurnalistlər üçün rəsmi mətbuat konfransları, məqsədə uyğun hallarda, mətbuat üçün digər bu cür rəsmi tədbirlər, harada bu tələb olunursa, xarici jurnalistlər üçün də akkreditə olunduqdan sonra açıq keçirilsin.

Əlavə olaraq, xarici jurnalistlər üçün rəsmi mətbuat konfransları, məqsədə uyğun hallarda, mətbuat üçün digər bu cür rəsmi tədbirlər, harada bu tələb olunursa, xarici jurnalistlər üçün də akkreditə olunduqdan sonra açıq keçirilsin.

VYANA GÖRÜŞÜNÜN YEKUN SƏNƏDİ (1989-cu il)

«Avropada təhlükəsizliyə dair məsələlər»

İştirakçı-dövlətlər bunları edəcəklər:

(13.3) Yekun aktının, Madrid Yekun sənədinin və bu Sənədin mətnlərini, habelə insan hüquqları sahəsində müvafiq beynəlxalq alətlərin mətnlərini bu sənədlərin bütöv şəkildə olmasına təmin etmək üçün dərc etmək və yaymaq; öz ölkələrinin bütün şəxslərinin bu sənədlərlə yaxından, o cümlədən kütülli kitabxanalar şəbəkəsi vasitəsilə tanış olmaları mümkündür;

(13.4) Şəxslərin bu sahədə öz hüquq və vəzifələrini bilmələrini və bunlara müvafiq hərəkət etmələrini təmin etmək məqsədi ilə insan hüquq və əsas azadlıqlarına aid bütün qanunları, inzibati qaydaları və prosedurları dərc və əlçatan etmək;
(...)

(26) Onlar təsdiq edirlər ki, hökumətlər, idarələr, təşkilatlar və şəxslər onların əməkdaşlığının məqsədlərinə çatmaqdə və Yekun aktının bütövlükdə həyata keçirilməsində müvafiq və müsbət rol oynaya bilərlər (...) Onlar (...) ATƏM sənədlərinin müddəalarının yerinə yetirilməsi haqqında informasiyanın əlçatan olmasını və bu məsələlərlə bağlı fikirlərinin azad ifadə edilməsini asanlaşdırmaq məqsədi ilə səmərəli tədbirlər görəcəklər.

ATƏM-in İNSANİ DƏYƏRLƏR ÜZRƏ KONFRANSININ KOPENHAGEN MÜŞAVİRƏSİNİN SƏNƏDİ (1990-ci il)

(7.8) [Xalqın iradəsinin hakimiyyətin əsası olması üçün dövlətlər] ayrı-seçkilik qoyulmadan kütləvi informasiya vəsittələrinin seçki prosesində iştirak etmək istəyən bütün siyasi qruplaşmalar və ayrı-ayrı şəxslər üçün əlcətan olmasına heç bir hüquqi və ya inzibati maneə qoyulmamasını təmin edirlər;

(9.1) [İştirakçı-dövlətlər təsdiq edirlər ki,] hər bir insan ünsiyyət hüququ da daxil olmaqla, öz fikrini azad ifadə etmək hüququna malikdir. Bu hüquqa öz fikrində qalmaq və dövlət sərhədlərindən asılı olmayaraq və dövlət hakimiyyəti tərəfindən müdaxilə olmadan məlumat və ideyalar almaq və bunları yaymaq hüququ da daxildir. Bu hüququn yerinə yetirilməsinə ancaq qanunda nəzərdə tutulan və beynəlxalq standartlara uyğun olan məhdudiyyətlər qoyula bilər. Xüsusilə, bütün növ-lərdən olan sənədlərin çoxaldılması üçün vəsitişlərə və onlardan müəlliflik hüququ da daxil olmaqla, intellektual mülkiyyətə aid hüquqlara riayət olunmaqla istifadə edilməsinə heç bir məhdudiyyət qoyulmayacaqdır.

(10) Ayrılıqda hər bir şəxsin insan hüquqlarını və əsas azadlıqlarını bilmək və bunlara uyğun hərəkət etmək, müstəqil və ya digərləri ilə birgə bunların inkişafına öz töhfəsini ver-

mək və bunları müdafiə etmək hüququnu effektli şəkildə təmin etmək haqqında öhdəliklərini təsdiq edərək iştirakçı-dövlətlər aşağıdakı öhdəliklərini bəyan edirlər:

(10.1)bu cür fikirləri və məlumatı yaymaq və dərc etmək hüququ da daxil olmaqla, hər kəsin müstəqil və ya digərləri ilə birgə insan hüquqları və əsas azadlıqları haqqında fikirləri və məlumatı tələb etmək, almaq və ötürmək hüququna hörmət etmək;

(10.2)hər kəsin müstəqil və ya digərləri ilə birgə insan hüquqlarına və əsas azadlıqlarına əməl olunması məsələlərini öyrənmək və müzakirə etmək və insan hüquqlarının müdafiəsinin yaxşılaşdırılmasına və insan hüquqları sahəsində beynəlxalq standartlara əməl olunmasını təmin edən daha mükəmməl vasitələr haqqında mülahizələri müzakirə etmək hüququna hörmət etmək;

YENİ AVROPA ÜÇÜN PARİS XARTİYASI (ATƏM-in SAMMİTİ, noyabr 1990-cı il)

İnsan hüquqları, demokratiya və qanunun aliliyi:

Demokratiya öz fikrini azad ifadə etməyin, cəmiyyətdəki bütün qruplara münasibətdə dözümlülüyün və hər bir insan üçün imkanların bərabərliliyinin ən yaxşı zəmanətidir.

Biz təsdiq edirik ki, heç bir ayrı-seçkilik olmadan hər bir şəxsin fikir, vicdan, din və əqidə azadlığı, öz fikrini azad ifadə etmək, assosiasiya və dinc yığıncaqlar azadlığı, hərəkət etmək (...) azadlığı vardır.

**ATƏM İŞTİRAKÇI-DÖVLƏTLƏRİNİN
MƏDƏNİ İRS ÜZRƏ KRAKOV
SİMPOZİUMUNUN SƏNƏDİ
(iyul 1991-ci il)**

6. İştirakçı-dövlətlər özlərinin özünüifadə azadlığına sadiqliklərini təsdiq edirlər və bu azadlığın incəsənət və mədəniyyət sahəsində həyata keçirilməsi ilə bağlı olaraq aşağıdakıları bəyan edirlər:

6.1. Yazılı materialların nəşri, musiqi, teatr və audiovizual əsərlərin icrası və translyasiyası, həmçinin rəssamlıq və heykəltəraşlıq sərgilərinin keçirilməsi, yalnız bu cür məhdudlaşdırılmaların daxili qanunvericiliklə müəyyən olunduğu və beynəlxalq normalara tam uyğun olduğu hallar istisna olmaqla, dövlət tərəfindən məhdudlaşdırılma və müdaxilə subyekti olmayacaqdır.

6.2. Onlar öz inamlarını ifadə edirlər ki, incəsənət və mədəniyyət sahəsində dövlətdən asılı olmayan müxtəlif kütləvi yayım vasitələri, məsələn nəşriyyatlar, radioyayıımı, kinematoqraf və televiziya təşkilatları, teatrlar və qalereyalar plüralizmin və bədii və mədəni ifadə azadlığının təmin olunmasına imkan yaradır.

**ATƏM-in İNSANİ DƏYƏRLƏR üzrə
KONFRANSININ MOSKVA MÜŞAVİRƏSİNİN
SƏNƏDİ
(1991-ci il)**

(26) İştirakçı-dövlətlər yenidən ünsiyyət hüququ da daxil olmaqla, öz fikrini azad ifadə etmək hüququnu və kütləvi informasiya vasitələrinin məlumat yiğmaq və fikirlər toplamaq, ötürmək və yaymaq hüququnu təsdiq edirlər. Bu hüququn həyata keçirilməsinə aid məhdudiyyətlər qanunla nəzərdə tutulacaq və beynəlxalq standartlara uyğun olacaqdır. Daha sonra onlar təsdiq edirlər ki, müstəqil kütləvi informasiya vasitələri azad və açıq cəmiyyətin və öz hərəkətləri üçün cavabdeh dövlət sistemlərinin mühüm şərtidir və insan hüquqlarının və əsas azadlıqlarının mühafizəsi işində xüsusi rol oynayır.

(26.1) Onlar hesab edirlər ki, onların ərazisindəki mətbuat və teleradioyayım vasitələri üçün xarici məlumat mənbələri və informasiya xidmətləri məhdudiyyət qoyulmadan açıq olmalıdır. İctimaiyyət sərhədlərdən asılı olmayaraq, dövlət hakimiyyəti tərəfindən heç bir müdaxilə olmadan analoji məlumat və ideyaları almaq və ötürmək azadlığından istifadə edəcəkdir. Bu hüququn həyata keçirilməsinə məhdudiyyətlər qanunla müəyyənləşdiriləcək və beynəlxalq standartlara uyğun olacaqdır.

(26.2) İştirakçı-dövlətlər informasiyanın, materialla-

rın və texniki vasitələrin açıq olması məsələsində müstəqil informasiya vasitələrinə ayrı-seçkilik qoymayacaqlar.

(28.9) İştirakçı-dövlətlər onların beynəlxalq vəzifə və öhdəliklərinə uyğun gələn şəkildə söz və məlumat azadlığını təmin etməyə çalışacaqlar ki, ictimaiyyət insan hüquqlarına və əsas azadlıqlarına aid və fövqəladə vəziyyətin ləğv edilməsi haqqında müddəalar barədə məsələləri müzakirə etmək imkanı qazansın. Onlar söz azadlığının münasibətdə beynəlxalq standartlara uyğun olaraq konkret situasiyada çox zəruri olan tədbirlərdən başqa jurnalistlərin qanuni yolla peşəkar funksiyalarının yerinə yetirilməsinə mane olan heç bir tədbir görməyəcəklər.

(34) İştirakçı-dövlətlər lazımlı olduqda təhlükəli peşəkar ezmətiyətlərdə, xüsusilə hərbi münaqişə olan yerlərdə jurnalistlərin müdafiəsi üçün bütün mümkün tədbirləri görəcəklər. Bu tədbirlərə itkin düşmüş jurnalistlərin axtarılması, onların talelərinin aydınlaşdırılması, onların öz ailələrinə qayıtmaları üçün zəruri olan kömək və yardımların göstərilməsi daxildir.

**ATƏM-in EKSPERTLƏR SEMİNARININ
ATƏM-in DEMOKRATİK İNSTİTUTLAR
üzrə ŞURASINA HESABATI, OSLO
(noyabr 1991-ci il)**

(II.26) Qeyd olundu ki, demokratik idarəetmə forması fikrin azad ifadə olunmasını tələb edir ki, bunsuz onun vətəndaşları siyasi və ictimai həyatda iştirik etmək üçün vacib olan informasiyanı əldə edə bilməzlər. İstənilən demokratik cəmiyyətdə müxtəlif və müstəqil mətbuat və yayım sistemi mühüm rol oynayırlar. Bir sıra hüquqi normaların kütləvi informasiya vasitələrinə tətbiqi məsələsi müzakirə olundu. Qeyd olundu ki, mətbuat tərəfindən yol verilən ifrat təzahürlərdən müəyyən müdafiə tələb olunur. Eyni zamanda qeyd olundu ki, fikrin azad ifadə edilməsi yalnız elə məhdudiyyətlərə məruz qala bilər ki, onlar qanunla təsbit olunmuş olsun və demokratik cəmiyyət üçün zəruri hesab olunsunlar. Bəzi iştirakçılar informasiya vasitələrinin yüksək etik normalara malik olmalarının vacibliyini qeyd etdilər və bunu muzd sistemi və jurnalistlərin peşə hazırlığı ilə əlaqələndirdilər. Lakin qeyd edildi ki, həm elitar, həm də kütləvi nəşrlər mövcud olmaq hüququna malikdirlər.

(II.27) İdeal olaraq, iqtisadi şərtlər redaksiyanın tam müsəqilliyinə zəmanət verməlidirlər. Qeyd olundu ki, lakin, dövlətlər tərəfindən müdaxilə bəzən mətbuatın müxtəlifliyinin

saxlanması üçün vacib ola bilər. Bu konteksdə xatırladıldı ki, həmçinin nəzərə alınmalıdır ki, mətbuat və yayım sistemləri ölkənin mədəni simasının bir elementidir.

**«DƏYİŞİKLİKLƏR DÖVRÜNÜN
ÇAĞIRIŞI» SƏNƏDİ, ATƏM-in
SAMMİTİ, HELSİNKİ
(1992-ci il)**

VI. İnsani dəyərlər

Azad kütləvi informasiya vasitələri

(59) [İştirakçı-dövlətlər] DTİHB-yə (Demokratik Təsisatlar və İnsan Hüquqları Bürosu) tapşırırlar ki, 1993-cü ildə ATƏM-in insan hüquqları sahəsində azad kütləvi informasiya vasitələrinə həsr olunmuş seminarını təşkil etsin. Seminar dövlət orqanları nümayəndələri ilə kütləvi informasiya vasitələri işçiləri arasında müzakirələrə, programların nümayiş etdirilməsinə, əlaqələrin yaranmasına və informasiya mübadiləsinə imkan yaradacaqdır.

ATƏM-in ROMA GÖRÜŞÜNÜN QƏRARLARI **(1993-cü il)**

(IV.6) Nazirlər yaradıcı müstəqil radio-televiziya yayımı vasitələrini və azad mətbuatı müdafiə etmək məqsədi ilə azad küləvi informasiya vasitələri üzrə seminar tərəfindən görülmüş iş yüksək qiymətləndirdilər. Onlar əsas insan hüquqlarından biri olan fikrin azad ifadə olunmasını müdafiə etmək niyyətində olduqlarını bir daha bəyan etdilər və müstəqil informasiya vasitələrində cəmiyyətin azad və açıq olmasının təminatının zəruriliyini qeyd etdilər. Bu məqsədlə nazirlər açıq və müxtəlif informasiya vasitələrinin, o cümlədən ATƏM mis-siyalarının müvafiq imkanlarının öyrənilməsinin inkişafına imkan yaratmaq üçün ATƏM-in insani dəyərlər sahəsindəki mexanizmlərinin daha yaxşı istifadə olunmasının zəruriliyi haqqında qərar qəbul etdilər.

(X.1) Nazirlər Şuranın Stokholm görüşündə qəbul olunmuş qərarları xatırladaraq, aqressiv millətçiliyin, onun ərazi ekspansionizmi, həmçinin irqçılık, şovinizm, ksenofobiya və antisemitizm kimi təzahürlərinin artdığını böyük narahatlıqla qeyd etdilər. Onlar ATƏM çərçivəsində qəbul olunmuş prin-sip və öhdəliklərlə birbaşa ziddiyət təşkil edirlər.

(X.2) Nazirlər həmçinin qeyd etdilər ki, bu təzahürlər zora-kılığın baş verməsinə, güc tətbiq olunmaqla ayrılmalara və et-

nik zəmində parçalanmalara, ən pis hallarda isə vəhşi kütləvi deportasiya təcrübəsinə, etnik təmizləmə və günahsız mülki şəxslərə münasibətdə zorakılığa gətirib çıxara bilər.

(X.3) Aqressiv millətçilik, irqçılık, şovinizm, ksenofobiya və antisemitizm dövlətlərdə və onların arasındaki münasibətlərdə etnik, siyasi və sosial gərginlik şəraiti yaradır. Onlar həmçinin benyəlxalq sabitliyin və ümumi insan hüquqlarının möhkəmlənməsi məqsədi ilə bütün dünyada göstərilən cəhdəri sarsıdır.

Şəhərin əsaslı iqtisadiyyatını təşkil edən hərbi, sənaye və inşaat sektorları əsaslı hərbi təchizat istehsalçılarının sənayesi və inşaatçılığıdır. Bu sektorlarda işləmək üçün tələb olunan hərbi təcavüz və tətbiq məzuniyyəti və qüvvətli təmələlər və mədəniyyət işləmək üçün müvafiq şəhərə məntəqəsi tətbiq etmək lazımdır. Əgər bu şəhərə məntəqəsi tətbiq etmək lazımdır, tətbiq etmək lazımdır.

Şəhərin əsaslı iqtisadiyyatını təşkil edən hərbi, sənaye və inşaat sektorları əsaslı hərbi təchizat istehsalçılarının sənayesi və inşaatçılığıdır. Bu sektorlarda işləmək üçün tələb olunan hərbi təcavüz və tətbiq məzuniyyəti və qüvvətli təmələlər və mədəniyyət işləmək üçün müvafiq şəhərə məntəqəsi tətbiq etmək lazımdır. Əgər bu şəhərə məntəqəsi tətbiq etmək lazımdır, tətbiq etmək lazımdır.

Şəhər İgahlışır domus səhli intibat şöbə
Müdiriyyəti etibarlılığından təsdiqil

ATƏM-in BUDAPEŞT SAMMİTİNİN SƏNƏDİ (1994-cü il)

VIII hissə, İnsani dəyərlər Dözümlülük və ayrı-seçkisizlik

25. İştirakçı-dövlətlər dözümsüzlük təzahürlərini, xüsusilə - aqressiv millətçiliyi, irqçılıyi, şovinizmi, ksenofobiyanı və antisemitizmi pisləyirlər və onların aradan qaldırılmasına yönəlmış səmərəli tədbirlərin həyata keçirilməsinə gələcəkdə də imkan yaradacaqlar. Onlar DTİHB-yə, iştirakçı dövlətlərdə bu halların müxtəlif təzahürləri haqqında informasiya toplayaraq, onlara gələcəkdə də xüsusi diqqət yetirməyi təklif edirlər. Onlar bununla bağlı aidiyyəti qanunvericiliyin möhkəmənməsi və qəbulu üçün cəhd göstərəcəklər və qanunvericiliyin elə səmərəli tərzdə tətbiqini həyata keçirəcəklər ki, bu təzahürlərin qarşısı alınsın. Onlar həmçinin qeyd edirlər ki, bu təzahürlərlə mübarizə üzrə hərəkətlər inteqrasiyaya yönəlmış siyasetin və maariflənmənin tərkib hissəsi kimi nəzərdən keçirilməlidir. Onlar etnik təmizləmə məqsədi ilə həyata keçirilmiş bütün cinayətləri pisləyirlər və keçmiş Yuqoslaviyada törədilmiş hərbi cinayətlər üzrə Haaqada yerləşən Beynəlxalq Tribuna-la səmərəli kömək göstərilməsini davam edəcəklər.

Öz fikrini ifadə etmək azadlığı / azad kütləvi informasiya vasitələri:

36. İştirakçı-dövlətlər yenidən təsdiq edirlər ki, öz fikrini ifadə etmək əsas insan hüququ və demokratik cəmiyyətin başlıca elementlərindən biridir. Bununla bağlı olaraq kütləvi informasiya vasitələrinin müstəqilliyi və plüralizmi azad və açıq cəmiyyət üçün və dövlət idarəetmə orqanlarının hesabat vermələri üçün çox vacibdir. Onların rəhbər prinsipləri bu hüququn müdafiəsi olacaqdır.

37. Onlar jurnalistlərə hücum və onlara münasibətdə məqsədyönlü düşməncəsinə rəftarın bütün hallarına görə mühaki-mə edəcək və bu hücumlarda və belə rəftarda bilavasitə təqsirkar olan şəxslərin məsuliyyətə cəlb edilməsinə çalışacaqlar.

38. Onlar həmçinin qeyd edirlər ki, hökumətlər tərəfindən, xüsusilə də kütləvi informasiya vasitələrinin köməyi ilə etnik gərginliyin artırılması və nifrətin alovlandırılması üzrə hərəkətlər yaranmaqdə olan münaqişə haqqında ilkin xəbərdarlıq ola bilər.

ATƏT-in LISSABON SAMMİTİNİN SƏNƏDİ (1996-ci il)

9. (...) İnsani meyarların kəskin problemləri arasında ATƏT regionunda sabitlik üçün təhlükə olaraq, müstəqil kütləvi informasiya vasitələrinin ünvanına hədələr qalmaqdadır. (...) Biz qəti şəkildə bu problemlərin həlli üzrə səylərimizi davam etdirmək əzmindəyik. (...)

11. Mətbuat və kütləvi informasiya vasitələrinin azadlığı əsl demokratik vətəndaş cəmiyyəti quruculuğunuñ ən başlıca şərtlərindən biridir. Helsinki Yekun aktında biz öz üzərimizə bu prinsipə hörmət etmək öhdəliyini götürmüüşük. ATƏT çərçivəsində kütləvi informasiya vasitələrinə aid götürülmüş öhdəliklərin, digər beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən aparılan müvafiq işlər də nəzərə alınmaqla, yerinə yetirilməsinin gücləndirilməsinin zəruriliyi göz qabağındadır. Buna görə də biz Daimi Şuraya tapşırırıq ki, kütləvi informasiya vasitələri ilə bağlı ATƏT-in öhdəlikləri çərçivəsində qəbul edilmiş məsələlərin yerinə yetirilməsinə diqqətin artırılması yollarını araşdırıssın və ATƏT-in Kütləvi İformasiya Vasitələrinin Azadlığı Məsələləri üzrə Təmsilcisinin təyin olunması üçün mandat işləyib hazırlanın, hansı ki, baxılmaq üçün onun 1997-ci ildəki görüşündən gec olmayaraq Nazirlər Şurasına təqdim edilməlidir.

ATƏT-in KÜTLƏVİ İNFORMASIYA VASİTƏLƏRİNİN AZADLIĞI MƏSƏLƏLƏRİ üzrə TƏMSİLÇİSİNİN MANDATI

**Qərar № 193
5 noyabr 1997-ci il
137-ci plenar iclas**

1. İştirakçı-dövlətlər kütləvi informasiya vasitələri (KİV) ilə əlaqədar qəbul etdikləri prinsip və öhdəlikləri yenidən təsdiq edirlər. Onlar, xüsusilə xatırladırlar ki, öz fikrini ifadə etmək azadlığı beynəlxalq səviyyədə qəbul olunmuş əsas insan hüquqlarından və demokratik cəmiyyətin başlıca elementlərindən biridir və azad, müstəqil və plüralist kütləvi informasiya vasitələrinin olması azad və açıq cəmiyyətin və ona hesabat verməli olan idarəetmə sisteminin mövcudluğu üçün zəruri şərait yaradır. İştirakçı-dövlətlər ATƏT çərçivəsində qəbul etdikləri prinsip və öhdəlikləri nəzərə alaraq və yüksək səviyyədə Lissabon görüşü Beyannaməsinin 11-ci maddəsinin icrasına tərəfdar olduqlarını bildirərək, onlar Daimi Şuranın egidası altında ATƏT-in Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin Azadlığı Məsələləri üzrə Təmsilçisi vəzifəsinin təsis edilməsini qərara alırlar. Bu, ATƏT-in müvafiq prinsip və öhdəliklərinin da-ha tam şəkildə həyata keçirilməsi, həmçinin iştirakçı-dövlətlərin birgə fəaliyyətlərinin onların ümumi dəyərləri əsasında səmərəliliyinin artırılması məqsədi ilə edilir. İştirakçı-dövlətlər ATƏT-in Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin Azadlığı Məsələ-

ləri üzrə Təmsilçisi ilə tam həcmidə əməkdaşlıq etmək niyyətində olduqlarını təsdiq edirlər. O, iştirakçı-dövlətlərə onların azad, müstəqil və plüralist kütləvi informasiya vasitələrinin inkişaf etdirilməsinə sadıqlıyının gələcəkdə də həyata keçirilməsinə, əməkdaşlıq ruhunda, kömək göstərəcəkdir.

2. ATƏT-in Kütləvi İformasiya Vasitələrinin Azadlığı Məsələləri üzrə Təmsilçisi ATƏT-in prinsip və öhdəliklərinə əsaslanaraq, bütün iştirakçı-dövlətlərdə kütləvi informasiya vasitələri sahəsində bununla əlaqədar baş verənləri müşayiət edəcək, həmçinin bunlar nəzərə alınmaqla və Fəaliyyətdə olan sədrələ qarşılıqlı əlaqədə ATƏT-in öz fikrini azad ifadə etmək və kütləvi informasiya vasitələrinin azadlığına aid prinsip və öhdəliklərinə tam riayət olunmasını dəstəkləyəcək və rəğbət-ləndirəcəkdir. Bu cəhətdən o, ilkin xəbərdaredici funksiyani yerinə yetirəcəkdir. O, digər məsələlərlə yanaşı, kütləvi informasiya vasitələrinin işinə maneələr və jurnalistlərin fəaliyyəti üçün əlverişsiz şərait yaradan ciddi problemlərin araşdırılması ilə məşğul olacaqdır. O, iştirakçı-dövlətlər, Daimi Şura, Demokratik Təsisatlar və İnsan Hüquqları Bürosu (DTİHB), Milli Azlıqlar üzrə Ali Komissarla və aidiyyəti hallarda ATƏT-in digər qurumları, həmçinin milli və beynəlxalq jurnalistlər ittifaqları ilə six əməkdaşlıq şəraitində işləyəcəkdir.

3. Bu maddənin müddəalarını rəhbər tutaraq, ATƏT-in Kütləvi İformasiya Vasitələrinin Azadlığı Məsələləri üzrə Təmsilçisi öz əsas səylərini iştirakçı-dövlətlər tərəfindən ATƏT-in öz fikrini azad ifadə etmək və kütləvi informasiya vasitələrinin azadlığına aid prinsip və öhdəliklərinə ciddi riayət olunmaması hallarına operativ münasibət göstərilməsinə

yönəldəcəkdir. ATƏT-in Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin Azadlığı Məsələləri üzrə Təmsilçisi bu prinsip və öhdəliklərə ciddi riyət olunmaması barədə siqnal alan kimi aidiyyəti iştirakçı-dövlətin nümayəndələri və digər maraqlı tərəflərlə lazımi qaydada birbaşa əlaqə yaradacaq, faktların təhlilini aparacaq, iştirakçı-dövlətə kömək göstərəcək və problemin həlli-nə şərait yaradacaqdır. O, Fəaliyyətdə olan sədri öz fəaliyyəti barədə sistematik olaraq məlumatlaşdıracaq və Daimi Şura-ya əldə olunan nailiyyətlər, özünün qeydləri və tövsiyələri barədə məruzə edəcəkdir.

4. ATƏT-in Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin Azadlığı Məsələləri üzrə Təmsilçisi hüquqi funksiyaları yerinə yetirmir, onun fəaliyyəti isə insan hüquqlarının pozulması haqqında bəyanatlarla bağlı milli və beynəlxalq prosedurların tətbiq olunmasını heç bir vəchlə əvvəlcədən müəyyən etməməlidir. Öz növbəsində, heç də vacib deyildir ki, insan hüquqlarının pozulması haqqında bəyanatlarla bağlı milli və beynəlxalq prosedurların tətbiqi onlara öz funksiyalarını bu mandata uyğun yerinə yetirməkdə mane olacaqdır.

5. ATƏT-in Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin Azadlığı Məsələləri üzrə Təmsilçisi etimada layiq olan bütün mənbələrdən kütləvi informasiya vasitələrinin vəziyyətinə aid informasiya toplamaq və məlumatlar almaq hüququna malikdir. O, xüsusilə, DTİHB-dən daxil olan informasiya və qiymətlərə istinad edəcəkdir. ATƏT-in Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin Azadlığı Məsələləri üzrə Təmsilçisi seçkidən əvvəl, seçki zamanı və sonrakı dövrdə azad, müstəqil və plüralist kütləvi informasiya vasitələrinin işi üçün yaradılan şəraitin qiymətləndirilməsində DTİHB-yə kömək göstərəcəkdir.

6. ATƏT-in Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin Azadlığı Məsələləri üzrə Təmsilçisi iştirakçı-dövlətlərdən və digər məraqlı tərəflərdən (məsələn, təşkilat və institutlardan, KİV və onların nümayəndələrindən və aidiyyəti QHT-lərdən) istənilən vaxt ATƏT-in aidiyyəti prinsip və öhdəliklərinə riayət olunmasının səmərəliliyinin möhkəmlənməsinə və daha da artırılmasına aid, o cümlədən ATƏT Şurasının Budapeşt Sənədinin VIII fəslinin 25 maddəsində və Roma görüşü Qərarlarının X hissəsində qeydə alınmış prinsiplərin pozulmasında KİV-i istifadə edən iştirakçı-dövlətlər tərəfindən yol verilən ciddi dözümsüzlük halları haqqında məlumatlar, sorğular, təkliflər və mülahizələr toplamaq və almaq hüquqna malikdir.

7. Ondan əlavə, ATƏT-in Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin Azadlığı Məsələləri üzrə Təmsilçisi Fəaliyyətdə olan sədr-lə sistematik məsləhətləşmələr aparacaq və Daimi Şuraya müntəzəm məruzələr təqdim edəcəkdir. O, bu mandata uyğun olaraq öz fikrini azad ifadə etmək və azad, müstəqil və plüralist kütləvi informasiya vasitələrinə aid konkret məsələlərlə bağlı məruzələr təqdim etmək üçün Daimi Şuraya dəvət oluna bilər. O, hər il insani dəyərlərə həsr olunmuş məsələlərin həyata keçirilməsinin müzakirə olunduğu müşavirəyə, yaxud ATƏT-in iştirakçı-dövlətlərində ATƏT-in öz fikrini ifadə etmək azadlığına və kütləvi informasiya vasitələrinin azadlığına aid prinsip və öhdəliklərinin yerinə yetirilməsi ilə bağlı işlərin vəziyyəti haqqında məruzələrin icmali üzrə müşavirəyə məruzələr təqdim edəcəkdir.

8. ATƏT-in Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin Azadlığı Məsələləri üzrə Təmsilçisi terrorçuluq və zoraklıqlıq metodları-

nı tətbiq edən və bu metodlara kütləvi bəraət qazandıran istənilən şəxslərlə və ya təşkilatlarla əlaqə saxlamayacaq və onların müraciətlərinə cavab verməyəcəkdir.

9. ATƏT-in Kütləvi İformasiya Vasitələrinin Azadlığı Məsələləri üzrə Təmsilçisi bu sahə ilə bağlı çoxillik iş təcrübəsinə malik görkəmli beynəlxalq xadim olacaq və ondan onun üzərinə qoyulmuş funksiyaların qərəzsiz yerinə yetirilməsi gözləniləcək. ATƏT-in Kütləvi İformasiya Vasitələrinin Azadlığı Məsələləri üzrə Təmsilçisi öz vəzifələrini yerinə yetirərkən bu mandatın müvafiq müddəəlarının onun özü tərəfindən edilmiş müstəqil və obyektiv şəhərlərini rəhbər tutacaqdır.

10. ATƏT-in Kütləvi İformasiya Vasitələrinin Azadlığı Məsələləri üzrə Təmsilçisi bu mandata aid olan və onun vətəndaşı olduğu və ya onun daimi əsaslarla yaşadığı iştirakçı-dövlətlərdə baş verən ciddi hallara, maraqlı iştirakçı- dövlət də daxil olmaqla, bilavasitə cəlb olunmuş bütün tərəflərin buna razılığı şərti ilə baxacaq. Bu cür razılıq olmazsa, məsələ baxılmaq üçün Fəaliyyətdə olan sədrə veriləcək və o, bu konkret halla bağlı xüsusi təmsilçi təyin edə bilər.

11. ATƏT-in Kütləvi İformasiya Vasitələrinin Azadlığı Məsələləri üzrə Təmsilçisi fəaliyyətini əlaqələndirmək və işdə təkrarlarla yol verməmək məqsədi ilə - müntəzəm əlaqələr saxlamaqla - Birləşmiş Millətlər Təşkilatı və onun ixtisaslaşmış müəssisələri, həmçinin Avropa Şurası da daxil olmaqla, aidiyəti beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq edəcək.

12. ATƏT-in Kütləvi İformasiya Vasitələrinin Azadlığı Məsələləri üzrə Təmsilçisi ATƏT-in prosedurlarına uyğun

olaraq Fəaliyyətdə olan sədrin iştirakçı- dövlətlərlə apardığı məsləhətləşmələrin yekunlarına görə verdiyi tövsiyə əsasında Nazirlər Şurası tərəfindən təyin ediləcək. Təyinat eyni qayda- da bir dəfə də daha üç il artırılmaq imkanı ilə üçillik müddətə edilir.

13. ATƏT-in Kütləvi İformasiya Vasitələrinin Azadlığı Məsələləri üzrə Təmsilçisi vəzifəsi bu mandata və ATƏT-in iş- ci heyəti haqqında Əsasnaməsinə uyğun olaraq işçi heyəti tə- rəfindən təsis edilir və təmin olunur. ATƏT-in Kütləvi İfor- masiya Vasitələrinin Azadlığı Məsələləri üzrə Təmsilçisi və onun bürosu ATƏT-in Maliyyə qaydalarına uyğun olaraq iş- tirakçı-dövlətlər tərəfindən ATƏT-in büdcəsindən maliyyələ- şəcək. Müvafiq detallar qeyri-rəsmi maliyyə komissiya-sında işlənib hazırlanacaq və sonra Daimi Şura tərəfindən təsdiq ediləcək.

14. ATƏT-in Kütləvi İformasiya Vasitələrinin Azadlığı Məsələləri üzrə Təmsilçisinin bürosu Vyanada yerləşəcəkdir.

HELSINKİ MƏSLƏHƏTLƏŞMƏLƏRİ YEKUN TÖVSIYƏLƏRİNİN 79-cu BƏNDİNƏ (6-ci FƏSİL) UYĞUN TƏFSİREDİCİ BƏYANAT

Fransa nümayəndə heyəti tərəfindən:

«Aşağıda sadalanan dövlətlər - Avropa Şurasının üzvləri, insan hüquqları üzrə Avropa Konvensiyasının razılığa gəlmış tərəfləri göstərilən Konvensiyanın kütləvi informasiya vasitələrinin azadlığı da daxil olmaqla, öz fikrini ifadə etmək azadlığına aid müddəələrinə tərəfdar olduqlarını yenidən təsdiq edirlər.

Onlar hesab edirlər ki, ATƏT-in Kütləvi İnfomasiya Vasitələrinin Azadlığı Məsələləri üzrə Təmsilçisi öz mandatını həyata keçirərkən həmçinin yuxarıda sadalanan müddəələri rəhbər tutmalıdır.

Bizim ölkələr insan hüquqları üzrə Avropa Konvensiyasının digər iştirakçı-dövlətlərini bu bəyanata qoşulmağa çağrırlırlar.

Albaniya, Almaniya, Avstriya, Belçika, Bolqarıstan, Kipr, Danimarka, İspaniya, Estoniya, Finlandiya, Fransa, Birləşmiş Krallıq, Yunanistan, Macarıstan, İrlandiya, İtaliya, Latviya, Lixtensteyn, Litva, Lüksemburq, Malta, Moldova, Norveç, Niderland, Polşa, Portuqaliya, Ruminiya, Slovak Respublikası, Sloveniya, İsveç, Çex Respublikası, Türkiyə.

ATƏT-in İSTANBUL SAMMİTİNİN SƏNƏDLƏRİ (1999-cu il)

ATƏT-in İstanbul sammitinin Bəyannaməsi:

(27) Biz [ATƏT iştirakçı-dövlətlərinin dövlət və hökumət başçıları] plüralist və demokratik cəmiyyətin mövcudluğunuñ əsas şərtlərindən biri olan kütləvi informasiya vasitələrinin azadlığını təmin etməyi öhdəmizə götürürük. Biz münaqişə zonalarında nifrəti qızışdırmaq və etnik qruplar arasında gərginliyi artırmaq, həmçinin vətəndaşları azad kütləvi informasiya vasitələrindən məhrum etmək üçün kütləvi informasiya vasitələrindən sui-istifadə edilməsindən çox böyük narahatlıq keçiririk. Biz qeyd edirik ki, hər bir demokratik cəmiyyətdə siyasi dialoqun mühüm elementlərindən biri olan fikir ifadə etmək azadlığını təmin etmək zəruridir. Biz kütləvi informasiya vasitələrinin azadlığı məsələləri üzrə Təmsilçinin Bürosunun azad və müstəqil kütləvi informasiya vasitələrinin inkişafına yardım cəhdlərini dəstəkləyirik.

Avropa təhlükəsizliyi Xartiyası

(26) Biz müstəqil informasiya vasitələrinin və azad informasiya axınının, habelə informasiyanın ictimaiyyət üçün əlçatan olmasının əhəmiyyətini yenidən təsdiq edirik. Biz üzərimizə hər bir demokratik, azad və açıq cəmiyyətin mühüm komponenti hesab etdiyimiz azad və müstəqil kütləvi informasiya

vasitələrinin və informasiyanın sərhəddən kənardə və dövlətin daxilində maneəsiz axınının olması üçün zəruri əsasın yaradılması üzrə zəruri tədbirlər görülməsi öhdəliyini öz üzərimizə götürürük.

TƏKLİF OLUNAN İNTERNET SAYTLARI

Birləşmiş Millətlər Təşkilatı: <http://www.un.org/>.

ATƏT-in Demokratik Təsisatlar və İnsan Hüquqları Bürosu: <http://www.osce.org/odahr>.

Azərbaycan Respublikasının Milli Məslisi: <http://www.meclis.gov.az>.

Beynəlxalq Jurnalistlər İttifaqı
(IFJ - International Federation of Journalists): <http://www.ifj.org>.

Rusiya Federasiyası Jurnalistlər İttifaqı: <http://www.ruj.ru>.

«Fairness and Accuracy in Reporting»: <http://www.fair.org>.

Media Education Foundation: <http://mediaed.org>.

«MediaChannel»: <http://www.mediachannel.org>.

Pew Research Center for the People and the Press:
<http://www.people-press.org>.

«Press Wise Trust»: <http://www.presswise.org.uk>.

Qeyd:

*Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin
internet saytı hələ açılmayıb.*

MÜNDƏRİCAT

Giriş	5
Azərbaycan Respublikasının müasir informasiya qanunvericiliyi aktlarında İstifadə olunan terminlərin lügəti	15
Söz azadlığı və informasiya hüququ (BMT sənədlərindən müddəalar).	98
Özünüifadə azadlığı, azad informasiya axını, kütləvi informasiya vasitələri azadlığı (ATƏT-in sənədləri)	116
Təklif olunan internet saytları	157

Qeyd üçün

EV KÖRÜKÇÜ SƏRİ
MÜŞTERİXƏ TƏSTİV İŞLƏMƏLƏRİN
DƏKLƏYİNCƏ EŞ İŞLƏM
TAKIMI
BAŞQURMA MƏMƏNİYYƏTİ

ƏZƏZİYYƏTİNDƏN DƏRƏCƏNƏ KƏRƏNİ
DƏRƏCƏ İŞLƏT, MƏMƏNİYYƏTİNDƏN DƏRƏCƏ

ƏMƏKÇİSƏZLİK MƏMƏNİYYƏTİNDƏN DƏRƏCƏ
MƏMƏNİYYƏTİNDƏN DƏRƏCƏ İŞLƏT, MƏMƏNİYYƏTİNDƏN DƏRƏCƏ
DƏRƏCƏ İŞLƏT, MƏMƏNİYYƏTİNDƏN DƏRƏCƏ

SÖZ AZADLIĞI VƏ
İNFORMASIYA TƏHLÜKƏSİZLİYİ:
MİLLİ VƏ BEYNƏLXALQ
TƏMİNAT
TERMİNLƏR VƏ ANLAYIŞLAR

Fiziki çap vərəqi 10. Qarnituru times.
Kağız formatı 60x84¹/₁₆. Tiraj 500.

Kitab "UniPrint" nəşriyyat-poligrafiya müəssisəsində
hazır diapozyitivlərdən çap olunmuşdur.

Bakı-2005